

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Obchod s vojenským materiálem z pohledu českého a slovenského práva

Rigorózní práce

Autor: Mgr. Bc. Jakub Matocha

Konzultant rigorózní práce: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.
Mezinárodní právo soukromé

Datum vypracování práce: 16. listopadu 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 16. listopadu 2015

Mgr. Bc. Jakub Matocha

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc., DSc., konzultantce mé rigorózní práce, za odbornou konzultaci při jejím zpracování a taktéž za cenné rady a připomínky.

Obsah	
Seznam použitých zkratk	1
Úvod	3
1 Teoretické uvedení	7
1.1 Právo mezinárodního obchodu se zbraněmi	7
1.2 Mezinárodní právo soukromé	8
1.3 Pojem zbraň v kontextu vojenského materiálu	12
1.3.1 Dělení zbraní	13
1.3.2 SALW	14
1.3.3 Shrnutí	15
2 Mezinárodněprávní základ zkoumané problematiky	17
2.1 Mezinárodní smlouvy	18
2.1.1 Smlouva o obchodu se zbraněmi	18
2.1.2 Smlouvy limitující nakládání s konvenčními zbraněmi	19
2.2 Právo EU	21
2.2.1 Primární právo EU	21
2.2.2 Sekundární právo EU	24
2.2.2.1 Společný postoj Rady 2008/944/SZBP	24
2.2.2.2 Směrnice 2009/43/ES	27
2.3 Mezinárodní sankce	30
2.4 Mezinárodní režimy	35
3 Srovnání české a slovenské právní úpravy	38
3.1 Historický nástin vývoje právní úpravy	38
3.2 Obecná ustanovení	41
3.2.1 Obchod s vojenským materiálem	41
3.2.2 Vyloučení zákona	45
3.2.3 Vojenský materiál	46
3.2.3.1 Vyloučený vojenský materiál	46
3.2.3.2 Definice vojenského materiálu	47
3.2.3.3 Seznam vojenského materiálu	51
3.2.3.4 Judikatura k vymezení vojenského materiálu	53
3.3 Povolování obchodu s vojenským materiálem	55
3.3.1 Sídlo právnické osoby	56
3.3.2 Základní kapitál	57
3.3.2.1 Původ základního kapitálu	57
3.3.2.2 Výše základního kapitálu	64

3.3.3	Další podmínky pro vydání povolení	65
3.3.4	Dotčené orgány.....	68
3.3.5	Vydání povolení	71
3.3.6	Rozšíření povolení.....	72
3.3.7	Zánik a zrušení povolení	73
3.4	Licence.....	75
3.4.1	Vydání licence.....	78
3.4.2	Neudělení, odejmutí a zánik licence.....	80
3.4.3	Zjednodušená licence	82
3.5	Evropská licence.....	83
3.5.1	Obecná licence.....	83
3.5.1.1	Obsah obecné licence.....	84
3.5.1.2	Rozdíly v obecné licenci	84
3.5.2	Souhrnná licence	88
3.5.3	Individuální licence	88
3.6	Certifikace.....	90
3.7	Veřejnoprávní delikty	94
3.7.1	Trestní odpovědnost	94
3.7.2	Správní trestání.....	96
3.7.2.1	Skutkové podstaty správních deliktů	97
3.7.2.2	Sankce za správní delikty.....	98
3.8	Správní poplatky.....	100
	Závěr.....	103
	Prameny.....	105
	Abstrakt	116
	Klíčová slova.....	116
	Abstract.....	117
	Key words.....	117

Seznam použitých zkratk

AG	-	Australia Group / Australská skupina
AOBP	-	Asociace obranného a bezpečnostního průmyslu
ATT	-	Arms Trade Treaty
BIS	-	Bezpečnostní informační služba
COARM	-	Pracovní skupina o konvenčních zbraních
ČR	-	Česká republika
EU	-	Evropská Unie
ESD	-	Evropský soudní dvůr
MTCR	-	Missile Technology Control Regime / Kontrolní režim raketových technologií
MO	-	Ministerstvo obrany
MPO	-	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MV	-	Ministerstvo vnitra
MZV	-	Ministerstvo zahraničních věcí
MH	-	Ministerstvo hospodárstva
NBÚ	-	Národní bezpečnostní úřad
NSG	-	Nuclear Suppliers Group / Skupina jaderných dodavatelů
NSS	-	Nejvyšší správní soud ČR
OBSE	-	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	-	Organizace spojených národů
OZ	-	Zákon č. 89/2012, občanský zákoník
SALW	-	Small Arms and Light Weapons
SIS	-	Slovenská informační služba
SNBÚ	-	Slovenský Národný bezpečnostný úrad
SR	-	Slovenská republika
TOPO	-	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
TZ	-	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
UNODA	-	United Nations Office for Disarmament Affairs / Kancelář OSN pro odzbrojení

ZMPS	-	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
ZOVOP	-	Zákon č. 392/2011 Z. z., o obchodování s výrobkami obranného přemyslu
ZOVM	-	Zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem
ZOS	-	Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky
ZSP	-	Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
ZVZ	-	Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách
ZPMS	-	Zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí
WA	-	The Wassenaar Arrangement / Wassenaarské ujednání
ZAC	-	Zangger Committee / Zanggerův výbor

Úvod

Ačkoliv celosvětový obchod se zbraněmi doznává v posledních letech významných změn, stále se jedná o klíčový průmysl, který odpovídá zhruba 2,5 % světového hrubého domácího produktu, resp. dosahuje hodnoty 1.756 trilionů amerických dolarů.¹

Bezesporu jde o důležitou součást světové i mnoha národních ekonomik, přičemž význam světového obchodu se zbraněmi konstantně roste.² Nastíněné změny se týkají právě nárůstu objemu obchodovaného vojenského materiálu, jakož i obsazení žebříčku největších importérů a exportérů vojenského materiálu. Za roky 2010-2014 se obchod se zbraněmi zvýšil o celých 16 % oproti létům 2005-2009, přičemž regionálně³ došlo až k 45 % nárůstu. Zkoumaný obchod se zbraněmi je pro Evropana oblastí hodnou pozornosti, neboť mezi deseti největšími exportéry zbraní figuruje hned pět evropských (EU) zemí doplněných o Ukrajinu a Rusko, které je dle některých názorů nutno také považovat za součást Evropy.⁴ V této souvislosti je nutno dodat, že se žádný stát EU neřadí mezi největší dovozce zbraní. Výsledkem tedy je, že průmyslově vyspělá EU zbraně do světa především vyváží, nežli dováží.⁵

Česká republika nezůstává v této oblasti nikterak pozadu. Každoročně množství transakcí a hodnoty obchodovaného vojenského materiálu narůstají,⁶ čímž se český

¹ SHAH, Anup. [online] World Military Spending. *Global Issues*. 30 Jun. 2013. Web. 27 Jun. 2015. [cit. 27.6.2015].

² TAN, Andrew (eds.). *The Global Arms Trade: A Handbook*. Routledge. 2010, str. 3.

³ Import zbraní se ve zkoumaném období zvýšil o 45 % do států Afriky, o 37 % do států Asie a Oceánie či o 25 % do států Blízkého východu (WEZEMAN, Pieter, D., WEZEMAN, Siemon, T. *Trends in international arms transfers, 2014*. SIPRI Fact Sheet. March 2015, str. 1).

⁴ KLAUS, Václav. [online]. *Václav Klaus v Baku o budoucnosti vztahů Ruska a Západu*. Global Forum Baku, Baku, 28. dubna 2015. [cit. 27.6.2015], srov. BARANOVSKY, Vladimír. Russia: A Part of Europe or Apart from Europe?. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*. Vol. 76, No. 3, *Europe: Where Does It Begin and End? (Jul., 2000)*, pp. 443-458.

⁵ SIPRI Yearbook 2015 [online] International arms transfers and arms production. [cit. 27.6.2015]. Dostupné z (<http://www.sipri.org/yearbook/2015/10>).

⁶ GROHMANN, Jan. [online] Českým zbrojovkám se daří. Vyvážejí do čtyř kontinentů. *Ekonomický deník*. 11.03.2015. [cit. 27.6.2015].

zbrojní průmysl opět dostává do pozice respektovaného producenta zbraní a vojenského materiálu.⁷

S ohledem na rozkvět obchodu se zbraněmi je nutno však pomýšlet také na důslednou regulaci tohoto odvětví tak, aby bylo zabráněno nekontrolovatelnému šíření zbraní, tzv. proliferaci. Ačkoliv se světové, regionální a národní právní úpravy snaží takovému nelegálnímu obchodu se zbraněmi zabránit, ne vždy se toto úspěšně daří.⁸ Zkoumaná oblast bohužel stojí na okraji akademického zájmu, navzdory faktu, že jde o normy mnohdy nevyhovující a kritizované zejména z pohledu osob provádějící zahraniční obchod s vojenským materiálem (dále jen „zbrojní podnikatel“). Nevyhovující právní prostředí může být pro některé z nich motivem pro přemístění podnikání do jiného státu. Hrozba odchodu zbrojařských závodů je realističtější právě v souvislosti s myšlenkou, resp. předloženou novelou zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem z iniciativy Národního bezpečnostního úřadu, kterou má být prostřednictvím obligatorní bezpečnostní prověrky zjištěna vlastnická struktura zbrojních podniků podnikajících v České republice.⁹

Předkládaná komparace právní úpravy v České a Slovenské republice si klade za cíl (i) popsat a analyzovat zjevné odlišnosti v povinnostech zbrojních podnikatelů tak, aby bylo možno (ii) identifikovat, která ze zkoumaných právních úprav je pro zbrojní podnikatele z hlediska právně-administrativní náročnosti příznivější. V případě zjištění rozdílů v právní úpravě budou tyto (iii) zhodnoceny pro případnou implementaci do tuzemského zákonodárství. Vzhledem k již identifikovaným nedostatkům právní úpravy obchodu s vojenským materiálem¹⁰ může předkládaná práce

⁷ ŠÁDA, Miroslav. *Umlčené zbraně: československá zbrojní výroba 1918-1939*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1966, 253 s., In: SÁŇKA, David. *Zbrojní průmysl v ČR - historie a perspektivy*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Fakulta mezinárodních vztahů.

⁸ Srov. KLANG, Mikuláš. [online]. *Zbrojovky vyvezly zbraně za 7 miliard, prodávaly i represivním režimům* [cit. 21.2.2015]. Aktuálně.cz.

⁹ DANDA, Oldřich. [online]. *NBÚ chce proklepnout zbrojařské firmy, zda je neovládají podezřelí lidé* [cit. 1.7.2015]. Novinky.cz.

¹⁰ Srov. Kap. 6 – Nedostatky v právní úpravě a negativní trendy v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.

ve výsledku posloužit také jako vodítko pro zbrojního podnikatele zvažující přesunutí podnikání z České republiky na Slovensko. Nutno však upozornit, že zkoumány budou pouze právní normy vztahující se přímo na obchodování s vojenským materiálem, tzn. v potaz nebudou brány případné otázky občanskoprávní, obchodněprávní, daňové, pracovněprávní, insolvenční, atd.

V první kapitole bude vymezen pojem mezinárodního obchodu se zbraněmi, přičemž zkoumaná problematika bude zasazena do kontextu mezinárodního práva soukromého s důrazem na význam zkoumaných norem. Součástí této kapitoly bude také snaha o vymezení, pochopení a sjednocení definice zbraní a její vtělení do spojeného pojmu vojenského materiálu.

Druhá kapitola se zabývá mezinárodní úrovní zkoumané problematiky, tj. mezinárodněprávních základů zkoumaných norem národních řádů České a Slovenské republiky. Samotná kapitola je dle klasického dělení rozdělena na čtyři podkapitoly. Mezinárodněprávním základem v nejširším slova smyslu jsou právě mezinárodní smlouvy, z nichž bude pojednáno o těch nejvýznamnějších, ke kterým lze bezesporu řadit Smlouvu o obchodu se zbraněmi, jakož i další mezinárodní smlouvy limitující nakládání s konvenčními zbraněmi. Druhou podkapitolu tvoří představení právní úpravy EU a to jak na úrovni primární, tak zejména na úrovni sekundární, tvořené především Směrnicí 2009/43/ES. Třetí podkapitola je zaměřena na mezinárodní sankce coby významný regulační mechanismus mezinárodního obchodu se zbraněmi. Poslední část této kapitoly je věnována mezinárodním režimům, jež mají pro sledování světového obchodu se zbraněmi a jejich proliferaci značný vliv.

Třetí kapitola tvoří stěžejní část této práce. Předpisy upravující mezinárodní obchod s vojenským materiálem v České republice (zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem (dále jen „ZOVM“) a Slovenské republiky (zákon č. 392/2011 Z. z., o obchodování s výrobkami obranného priemyslu (dále jen „ZOVOP“)) jsou postupně navzájem komparovány, přičemž důraz je kladen na případné rozdíly. Zkoumány budou především podmínky získání povolení a licencí, jakož i obecné podmínky daného řízení z pohledu zbrojního podnikatele. Ačkoliv obě

právní úpravy vychází ze stejných historických souvislostí, kdy jejich předlohou je výše zmíněna Směrnice, je předpokládáno, že jisté rozdíly budou nalezeny. V závěru této kapitoly budou také nastíněny i veřejnoprávní delikty, neboť tyto jsou součástí obou zkoumaných předpisů a taktéž mohou pro případné zvolení právního řádu hrát významnou roli.

Vzhledem k absenci jakékoliv odborné právní literatury a omezené judikatury ve zkoumané oblasti je nutno tuto komparativní práci posuzovat mj. také jako podnět k případné diskuzi nad zjištěnými poznatky, které budou odbornou obcí vyvráceny či potvrzeny. Vzhledem ke zkoumané problematice je velice obtížné získat poznatky od osob vně akademické obce. Z tohoto důvodu je zřejmé, že některé sporné body zůstanou nejspíše nevyřešeny a závěry učiněné v této práci nelze chápat jako dogma.

1 Teoretické uvedení

Pro pochopení problematiky právní regulace mezinárodního obchodu s vojenským materiálem na úrovni národní je nezbytné nejprve obeznámit čtenáře s povahou rozebíraných právních norem včetně zasazení celé problematiky do širšího kontextu mezinárodního práva soukromého. Teprve poté může naplno vyplynout nezbytnost zkoumané problematiky pro případné subjekty, které s uvedenou problematikou přijdou do styku.

1.1 Právo mezinárodního obchodu se zbraněmi

Mezinárodní obchod se zbraněmi je termínem populárním, nicméně všeobecně definován a vymezen není. V kontextu tuzemské terminologie je vhodné užívat termínu vojenský materiál namísto zbraní.¹¹ Mezinárodní obchod s vojenským materiálem je bezesporu součástí problematiky mezinárodního obchodu. Předmět a charakter obchodovaného zboží vytváří podmínky, kterými se tato část světového obchodu odlišuje od mnohých ostatních komodit, neboť s ohledem na bezpečnostně-politickou citlivost obchodované komodity je nutno dodržovat světová, regionální i národní omezení. Vše, co platí pro definici práva mezinárodního obchodu, platí tím spíše pro právo mezinárodního obchodu s vojenským materiálem, na kterém lze deklarovanou charakteristiku jednoduše demonstrovat.

Právo mezinárodního obchodu s vojenským materiálem lze chápat jako soubor právních norem, které upravují vztahy a některé otázky vznikající při uskutečňování mezinárodního obchodu s vojenským materiálem. Tyto právní normy jsou různé povahy a síly, neboť patří do různých právních odvětví. Můžeme se zde setkat s normami jak práva správního (např. ZOVM), tak i např. s normami finančního práva upravující otázkou cel a daní vyvstávající při uskutečnění obchodní transakci vojenského materiálu. *„Vedle těchto veřejnoprávních norem mají pro mezinárodní obchod (s vojenským materiálem) význam některé normy soukromoprávní, a to normy obchodního, popř.*

¹¹ Viz kapitola 3.2.3 Vojenský materiál.

*i občanského práva a normy mezinárodního práva soukromého a procesního.*¹² S uvedeným souvisí také skutečnost, že právo mezinárodního obchodu s vojenským materiálem nelze pokládat za jedno z odvětví právního řádu. Nelze opomenout ani skutečnost, že pramenem zkoumaného práva nejsou pouze výše nastíněné právní předpisy vnitrostátního původu, nýbrž také mezinárodní smlouvy, předpisy EU, zvyklosti, atd.¹³

S užitím všeobecné definice lze uzavřít, že se právem mezinárodního obchodu s vojenským materiálem rozumí *účelově uspořádaný soubor právních norem z různých právních odvětví a různého původu, které spojuje jejich společný účel upravovat právní vztahy vznikající při uskutečňování mezinárodního obchodu s vojenským materiálem a mezinárodního hospodářského styku v této oblasti vůbec.*¹⁴

1.2 Mezinárodní právo soukromé

V rámci mezinárodního obchodu s vojenským materiálem vstupují zbrojní podnikatelé do závazkových právních vztahů se zahraničními osobami, za které jsou považovány všechny fyzické osoby s bydlištěm nebo právnické osoby se sídlem mimo území České republiky.¹⁵ Z hlediska mezinárodního práva soukromého¹⁶ se bude jednat o zahraniční, resp. mezinárodní prvek, který je dostatečně významný a není zjevně zanedbatelný. Mezinárodní prvek v soukromoprávním poměru však samozřejmě může

¹² KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 15.

¹³ Srov. 2. Kapitola - Prameny mezinárodního obchodu a jeho unifikace v KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Právo mezinárodního obchodu*.

¹⁴ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 17.

¹⁵ § 3024 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁶ „Mezinárodním právem soukromým se rozumí soubor právních norem, které výlučně upravují soukromoprávní poměry (tj. poměry práva občanského a obchodního) s mezinárodním prvkem, včetně právních norem upravujících postup soudů a jiných orgánů a účastníků, případně i jiných osob, a vztahy mezi nimi vznikající v řízení o soukromoprávních věcech, v němž je obsažen mezinárodní prvek.“ (KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav et. al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8 vyd. Plzeň – Brno. Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, str. 27-28).

spočívat také v dalších skutečnostech.¹⁷ Tak či tak, znalost mezinárodního práva soukromého je pro zbrojního podnikatele důležitá, neboť v rámci mezinárodní kontraktace tento jistě přijde do styku s oběma dominantními druhy norem mezinárodního práva soukromého, tj. normami kolizními a přímými.

S uvedeným souvisí neméně důležitá skutečnost, která je s ohledem na zkoumaný předmět obchodu zcela zásadní a která by optikou zbrojního podnikatele neměla být zanedbána. V mezinárodním právu soukromém se vyskytují tzv. nutně použitelné (imperativní, absolutně kogentní, absolutně donucující, nenahraditelné) normy, resp. předpisy, od kterých stát není ochoten ustoupit a které se používají vždy v mezích své úpravy. Ve výsledku tak nezáleží na tom, kterým právem zvoleným na základě kolizní normy se řídí příslušný soukromoprávní poměr, neboť má-li jejich použití v daném případě význam pro soukromoprávní poměr s mezinárodním prvkem, musí se jich použít vždy. Jde tak o normy, které nemohou být v mezích svého předmětu úpravy zásadně zaměněny či nahrazeny cizím právem.¹⁸ Nařízení Řím I¹⁹ v článku 9 odst. 1 považuje za imperativní ta „*ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoli situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle tohoto nařízení použilo.*“

Ve výsledku budou soudy a jiné orgány povinny používat bez dalšího těchto norem, jež jsou součástí jejich vlastního právního řádu, ve věcech, na které se vztahují. Zde pak bude třeba i bezprostřední soukromoprávní důsledky použití těchto norem

¹⁷ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav et. al. *Mezinárodní právo soukromé*. Tamtéž, str. 24.

¹⁸ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav et. al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8 vyd. Plzeň – Brno. Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, str. 230-232.

¹⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

posoudit podle tuzemského práva a to i za cenu, kdyby se jeho stanovisko lišilo od *lex causae*, kterým by v daném případě bylo cizí právo.²⁰

Použití nutně použitelných norem je upraveno jednak v zákoně o mezinárodním právu soukromém („ZMPS“), jednak je předvídáno v předpisech evropských (zejména v nařízení Řím I a II²¹). ZMPS v § 3 uvádí, že *ustanovení tohoto zákona nebrání použití těch ustanovení českého právního řádu, kterých je nutné v mezích jejich předmětu úpravy použít vždy bez ohledu na to, kterým právním řádem se řídí právní poměry, v nichž se projeví účinky použití takových ustanovení*. Tímto jsou myšleny nutně použitelná ustanovení českého právního řádu, která soud bude aplikovat bez dalšího.²²

V jistých situacích je nutné pamatovat na to, že se mohou prosadit také zahraniční nutně použitelné normy. Ty normy, které jsou součástí rozhodného práva (tedy jsou součástí *lex causae*), je soudce povinen aplikovat a je povinen zjistit jejich obsah.²³ ZMPS výslovně uvádí, že ustanovení zahraničního práva, jehož se má použít podle tohoto zákona, se použije bez ohledu na jejich systematické zařazení nebo veřejnoprávní povahu, pokud nejsou v rozporu s nutně použitelnými předpisy českého práva.²⁴

Ostatní zahraniční nutně použitelné normy se prosazují pouze za určitých, poměrně striktních podmínek. Tuzemský ZMPS problematiku řeší v § 25, podle kterého *se k návrhu účastníka mohou použít ustanovení právního řádu jiného státu, kterého se podle ustanovení tohoto zákona nemá použít, avšak podle právního řádu, jehož jsou součástí, se jich má použít bez ohledu na to, kterým právním řádem se řídí práva a povinnosti, o které jde. Podmínkou pro použití je, že práva a povinnosti, o které jde,*

²⁰ Nicméně podle *lex causae* se posoudí další soukromoprávní důsledky jako např. povinnost nahradit škodu (KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav et. al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8 vyd. Plzeň – Brno. Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, str. 233).

²¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).

²² PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. s. 43-44.

²³ § 23 odst. 1 ZMPS.

²⁴ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav et. al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8 vyd. Plzeň – Brno. Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, str. 235.

mají k takovému jinému státu dostatečně významný vztah a je to spravedlivé vzhledem k povaze těchto ustanovení, jejich účelu nebo k důsledkům, jež by vyplynuly zejména pro účastníky z jejich použití nebo z jejich nepoužití. Účastník, který se takových ustanovení dovolává, musí prokázat platnost a obsah těchto ustanovení. K vlastnímu používání a detailnějšímu výkladu odkazují na učebnici mezinárodního práva soukromého.²⁵

Proč jsou imperativní normy důležité a které to vlastně jsou? Tradičně se jedná o normy např. regulující zahraniční obchod, které podmiňují vývoz a dovoz zboží různými povoleními, přepisy o ochraně hospodářské soutěže, embargo na vývoz a dovoz zboží, předpisy na ochranu životního prostředí, předpisy týkající se bezpečnosti provozu, atd.²⁶ Z uvedeného demonstrativního výčtu je patrné, že v oblasti mezinárodního obchodu s vojenským materiálem narazí zbrojní podnikatel právě na imperativní normy, např. již při vyřizování povolení pro obchodování u otázky zákazu vyvést komoditu do určité země (embarga). Důsledkem bude, že vzhledem k charakteru těchto norem není možné zvolit jiné (cizí) právo za účelem vyhnouti se povinnostem stanovených v imperativních normách. S tím souvisí i skutečnost, že ačkoliv tyto normy neupravují práva a povinnosti účastníků soukromoprávních poměrů, může mít jejich použití důsledky pro právní postavení účastníků těchto poměrů.

Jako názorný příklad lze zvolit zkoumaný ZOVM, podle kterého je právnická osoba, které bylo vydáno povolení podle tohoto zákona, oprávněna určitý obchod s vojenským materiálem provádět jen na základě, v rozsahu a za podmínek stanovených v licenci, která jí byla udělena. Uzavře-li tuzemská osoba se zahraniční osobou smlouvu o koupi takových výrobků bez této licence, je smlouva neplatná.²⁷ Za neplatné právní jednání se totiž považuje mj. i takové, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní

²⁵ Kapitola 24-*Uplatnění nutně použitelných imperativních předpisů* v KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav et. al. *Mezinárodní právo soukromé*.

²⁶ PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. s.43.

²⁷ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav et. al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8 vyd. Plzeň – Brno. Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, str. 30.

jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.²⁸ Obdobně, vyžaduje-li zahraniční předpis správního práva např. povolení pro vývoz či dovoz zboží a je-li pro příslušný právní poměr rozhodné české právo, může být důsledkem zánik závazku pro nemožnost plnění pro nedostatek úředního povolení nutného k splnění závazku, tj. následná nemožnost plnění.²⁹

Z výše uvedeného je patrné, že kontraktující zbrojní podnikatel musí dbát nutně použitelných norem, neboť tyto mohou mít zásadní důsledky pro obchodní styk a nelze se jim vyhnout zvolením cizího práva.

1.3 Pojem zbraň v kontextu vojenského materiálu

Slovo zbraň se téměř každodenně objevuje v médiích, často je skloňováno i mezi odbornou či laickou veřejností. Frekvence výskytu tohoto termínu je pochopitelná, neboť se jedná o fenomén, který provází lidstvo již od počátku své existence. Pojem zbraň je archetypem, pod který v současnosti lze řadit nespočetnou množinu hmotných či nehmotných věcí. V nejobecnější rovině se zbraní rozumí nástroj, popř. zařízení přizpůsobené k ranivému účinku na živý organismus nebo k ničení objektu. Podle českého trestního práva se pak zbraní rozumí cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.³⁰ Zbraní se rozumí nejen zbraň v technickém slova smyslu (např. střelná zbraň, sečná zbraň jako šavle, bodná zbraň jako kord), ale jakýkoli předmět způsobilý přivodit zranění.³¹ Tato definice je určena pro potřeby trestního práva, přičemž v širším kontextu již neodpovídá současnosti, kdy zbraní může být např. i počítačový virus.

²⁸ § 580 odst. 1 OZ. Smysl a účel zákona vyžaduje i to, aby ani projevy soukromé nenarušovaly veřejný pořádek; bude-li rozpor s veřejným pořádkem zjevný, povede to k závěru o absolutní neplatnosti právního jednání (za předpokladu, že byl současně porušen i zákon) (Důvodová zpráva k Občanskému zákoníku, konsolidovaná verze, str. 142).

²⁹ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav et. al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8 vyd. Plzeň – Brno. Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, str. 239.

³⁰ Srov. § 118 TZ.

³¹ ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1303.

1.3.1 Dělení zbraní

Zbraně lze dělit podle různých hledisek jako je zdroj energie, střelivo, konstrukce a mechanismus, způsob držení, atd. Příkladem rozlišujeme zbraně (i) chladné, úderné, střelné, které se dále dělí podle (a) zdroje pohybu na mechanické, plynové a palné nebo podle (b) ovladatelnosti na lafetové a ruční, které lze dále dělit na krátké či dlouhé. Zbraně lze taktéž dělit podle (ii) mechanismu na poloautomatické, samonabíjecí a samočinné. Dalším kritériem může být (iii) účel použití, kde rozlišujeme zbraně určené k ochraně zdraví, života a majetku, lovecké, historické, sportovní či vojenské, které lze dále dělit na zbraně konvenční a nekonvenční (hromadného ničení).³²

Cílem výše uvedeného odstavce nebylo podat vyčerpávající výčet a kategorizaci zbraní, nýbrž nastínit nepřehlednost systematiky, kterou je nutno pro danou oblast patřičně vymezit. Primárním rozdělením pro potřeby této práce bude rozlišení zbraní na obchodovatelné a neobchodovatelné, přičemž logicky jsou předmětem obchodu s vojenským materiálem pouze ty obchodovatelné. Dále se pro účely obchodu s vojenským materiálem jeví jako vhodné dělení především dle užití zbraní (bod (iii) výše), přičemž první čtyři kategorie lze označit za zbraně civilní, čímž se dostáváme na základní dělení obchodovatelných zbraní – tedy na zbraně civilní a vojenské.³³

Jsou to právě vojenské zbraně obchodovatelné, které jsou upraveny ZOVM, resp. ZOVOP. Zbraně civilní mají zvláštní právní úpravu. Jistým průřezovým zákonem v této souvislosti je zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, resp. zákon č. 190/2003 Sb., o strelných zbraniach a strelive (dále jen „zákony o zbraních“), které

³² KŘÍBEK, Jan. Střelné zbraně: pro učně 2. ročníku učebního oboru puškař, předmět "Střelné zbraně" .. Část 1. PC-DIR, Brno. 1995. Srov. Kap. 2.7.1 Rozdělení zbraní v ARDENT BRNO, spol. s r.o, KOCOUREK, Jan. *Oborová příručka pro živnost vývoj, výroba, opravy, úpravy, přeprava, nákup, prodej, půjčování, uschovávání, znehodnocení, ničení zbraní, střeliva, výbušnin*. Hospodářská komora České republiky. Odbor Informačních míst pro podnikatele. 2009.

³³ Zvláštní skupinou je tzv. zboží dvojího užití. K regulaci dual-use goods viz WELTER, Anna. *Enforcing European Union Law on Exports of Dual-use Goods*. Oxford: Oxford University Press. 2009.

upravují přepravu zbraní a střeliva na území daných států.³⁴ Tedy, ačkoliv je nakládání s vojenským materiálem upraveno ZOVM/ZOVOP, které vojenský materiál vymezují, na jejich přepravu se užití zákony o zbraních. Ani jeden ze shora uvedených zákonů o zbraních neuznává dělení na civilní a vojenské, nýbrž tyto stanovují následující skupiny zbraní včetně jejich popisu:

- I. zakázané zbraně, zakázané střelivo nebo zakázané doplňky zbraní - kategorie A
- II. zbraně podléhající povolení - kategorie B
- III. zbraně podléhající ohlášení - kategorie C
- IV. ostatní zbraně - kategorie D
- V. střelivo do zbraní kategorií A až D, které není zakázané

Po prostudování výčtu jednotlivých skupin je patrné, že v rámci nakládání s vojenským materiálem jsou kombinována jednotlivá vymezení zbraní. Zde je nutno taktéž podotknout, že vojenský materiál je vůči střelným zbraním pojmem daleko širším, neboť zahrnuje kromě střelných zbraní a střeliva, taktéž další materiál. K vymezení vojenského materiálu srov. kap. 3.2.3 Vojenský materiál.

1.3.2 SALW

V rámci mezinárodního práva veřejného se lze setkat se skupinou zbraní označovaných termínem SALW (Small Arms and Light Weapons). Jde o označení pro ruční zbraně, které v sobě zahrnují nejčastěji ruční zbraně v užším slova smyslu, lehké zbraně a střelivo a výbušniny.

Ruční zbraní v užším slova smyslu se rozumí zbraň, kterou může nosit a používat jediný voják. Mezi ruční zbraně patří pistole, revolvery, brokovnice, karabiny, útočné pušky, samopaly a ruční granáty. Lehké zbraně jsou pak ty, jež musí být ovládány několika osobami najednou a jsou hůře přenosné. Mezi ně patří těžké samopaly, vrhače granátů, přenosné protiletadlové zbraně, protitankové zbraně, přenosné vrhače

³⁴ Zákony o zbraních jsou v obou státech téměř totožné.

protitankových střel a raketových systému a minomety.³⁵ Základními znaky ručních zbraní jsou jejich snadná manipulace, přenosnost, a to, že jdou velmi snadno skrýt.³⁶

Mezinárodní právo limituje zbraně zejména hromadné (nekonvenční), přičemž z konvenčních se snaží regulovat skupinu zbraní označovaných jako SAWL, neboť díky jejich vlastnostem se nakládání s nimi daří nejméně kontrolovat. V národních právních řádech se proto s termínem SAWL nesečkáme.

1.3.3 Shrnutí

Z uvedeného výčtu množství rozdělení zbraní je patrné, že neexistuje univerzální dělení zbraní, které by bylo jednotným optimálním podkladem pro jejich regulaci. Důsledkem uvedeného je např. skutečnost, že mezinárodní regulace cílí mj. na SAWL, které mohou být z jiného (národního) pohledu jednak zbraněmi civilními, ale i vojenským materiálem. Regulace těchto zbraní se proto na národní úrovni rozpadá do množství předpisů.

Dále je nutno upozornit, že vojenský materiál neznamena pouze střelné zbraně, z čehož následně vyplývá terminologický paradox, kdy vojenský materiál je na jednu stranu pouhou podmnožinou termínu zbraně, přičemž na straně druhé jsou (vojenské) zbraně součástí vojenského materiálu.

Lze tedy uzavřít, že jednotné vymezení zbraní není možné, neboť zbraně jsou upraveny velkým množstvím rozdílných norem určených ke specifickým účelům. Tak například pojem vojenský materiál je českou legislativou vymezen hned ve třech předpisech (ZOVVM, ZVZ a TZ), přičemž se vlastní vymezení liší.³⁷ Vždy tak bude v rámci regulace zcela zásadní vymežit zbraně/materiál pro daný konkrétní účel a toto

³⁵ UNITED NATIONS [online]. *Document No. A/52/298. 27 August 1997. General and complete disarmament: small arms.* [cit. 18.8.2015].

³⁶ KRBAŤOVÁ, Anna. *Mezinárodní úprava obchodu s ručními zbraněmi.* Praha 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, str. 5.

³⁷ Srov. kap. 1.1 – Vojenský materiál dle českého práva v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu.* Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.

vymezení striktně dodržovat v rámci daného oboru, resp. úrovně dané zkoumané problematiky. Ačkoliv v jistých případech bude stále docházet k překrývání názvosloví, bude pro správné pochopení a užívání norem nutné danou zbraň vždy správně vymežit, kategorizovat a toto rozčlenění dodržovat.

2 Mezinárodněprávní základ zkoumané problematiky

Česká republika, stejně jako Slovenská republika, je signatářem množství mezinárodních úmluv, jakož i součástí mnoha mezinárodních ujednání a organizací, jejichž hlavním či vedlejším cílem je snížení, omezení a regulace obchodování s vojenským materiálem včetně kontroly a dohledu nad dodržováním nastavených pravidel. Vzhledem k historickému vývoji, geografické blízkosti, socioekonomické podobnosti, kulturní a politické podobnosti není překvapením, že Česká a Slovenská republika vyznává v (mezinárodním) obchodu s vojenským materiálem stejné hodnoty a vnímá tuto oblast obdobnou optikou s důrazem na důkladnou regulaci a kontrolu ze strany státní moci.³⁸ Při letném prozkoumání je patrné, že oba jmenované státy jsou členy nejvýznamnějších mezinárodních organizací a režimů.³⁹

Vlastní komparaci zahraniční politiky a členství v jednotlivých organizacích ponechme politologickému zkoumání v rámci oboru mezinárodních vztahů. Pro účely komparace právní úpravy obchodování s vojenským materiálem je důležité, že jsou oba státy členy Organizace spojených národů („OSN“) a Evropské unie („EU“), neboť právě z těchto dvou organizací vyplývají státům na mezinárodní (mezistátní) úrovni ty nejmarkantnější závazky k plnění s ohledem na obchodování s vojenským materiálem. Uvedená kapitola nastiňuje právní východiska mezinárodního obchodu se zbraněmi, neboť tento nelze izolovat pouze na tuzemskou legislativu, nýbrž je nutno zohlednit širší mezinárodněprávní rámec.⁴⁰

³⁸ Uvedenou blízkost lze spatřovat mj. i v ekonomické rovině. Za rok 2014 bylo v ČR v rámci unijního obchodu s vojenským materiálem nejvíce licencí vydáno právě na vývozy do Slovenské republiky (MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2014*. [cit. 25.10.2015]. *Op. cit.* Str. 5).

³⁹ Srov. WAISOVÁ, Šárka. *Mezinárodní organizace a režimy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 255 s.

⁴⁰ Srov. Sněmovní tisk 408/0. *Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem*. *Důvodová zpráva*, str. 32-33.

2.1 Mezinárodní smlouvy

2.1.1 Smlouva o obchodu se zbraněmi

Dne 24. 12. 2014 vstoupila v platnost Smlouva o obchodu se zbraněmi (*Arms Trade Treaty*, „ATT“). Tato smlouva reaguje na nedostatečnou úroveň regulace mezinárodního obchodu se zbraněmi s cílem předejít nedovolenému obchodu s nimi, zabránit jejich případnému zneužití a současně posílit ochranu lidských práv, když vytváří první globální nástroj, na jehož základě jsou všechny smluvní strany povinny vytvořit a ve své praxi implementovat účinný kontrolní systém vycházející ze společných standardů stanovených touto smlouvou.⁴¹ Jedná se o dlouho očekávaný první celosvětový nástroj pro kontrolu mezinárodního obchodu se zbraněmi, vojenským a dalším souvisejícím materiálem. Až do přijetí rezoluce otevření ATT k podpisu probíhala regulace obchodu se zbraněmi pouze na vnitrostátní úrovni, případně v rámci regionálních integračních uskupení (např. EU, ECOWAS). Kontrolní systémy jednotlivých států nejsou dosud harmonizované a řada států vyspělými systémy kontroly zahraničního obchodu se zbraněmi stále nedisponuje.⁴²

ATT má tedy ambiciózní cíl sjednotit dosud nerovné podmínky exportérů z EU a vývozců ze třetích zemí, které před vznikem ATT neaplikovaly na exporty vojenského materiálu kritéria stanovená ve vyspělých kontrolních systémech.⁴³

Zbrojní podnikatelé v České a Slovenské republice ATT vítají, neboť za předpokladu, že by tato byla dodržována, došlo by k omezení (nekalé) konkurence,⁴⁴ která se otázkami mezinárodních závazků, smluv a ujednání, mezinárodní bezpečnosti a míru, terorismu či lidských práv příliš nezabývá.

⁴¹ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva, str. 32-33.

⁴² Sněmovní tisk 200/0. Vládní návrh, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Smlouva o obchodu se zbraněmi, podepsaná v New Yorku dne 3. června 2013, str. 1.

⁴³ MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2013* [cit. 10.11.2014], str. 29.

⁴⁴ ČTK [online]. *Česko ratifikovalo mezinárodní smlouvy o obchodu se zbraněmi* [cit. 10.11.2014].

K vlastním důsledkům přijetí ATT není třeba ze strany zbrojních podnikatelů větší pozornosti, neboť tuzemský ZOVM je plně v souladu s ATT,⁴⁵ přičemž veškeré důležité mechanismy regulující zahraniční obchod s vojenským materiálem jsou již v rámci EU zavedeny a jsou přísnější, než standard nastavený ATT. Z uvedeného také sekundárně vyplývá, že zde není rozporu mezi ATT a normami EU. Vzhledem k tomu, že ATT pokrývá oblasti jak ve výlučné kompetenci členských států EU, tak i oblasti spadající do výlučné kompetence EU v rámci regulace vnitřního trhu, ale i prvky spadající do sdílené kompetence EU a členských států EU v rámci SZBP, účastníci se zástupci Evropské komise přípravy ATT,⁴⁶ kterou následně Rada doporučila členským státům EU k ratifikaci.⁴⁷ Jinými slovy, EU se na přípravě ATT významným způsobem podílela a její výsledné znění odráží hodnoty a kritéria vycházející z evropského vnímání této problematiky.

Česká, stejně jako Slovenská republika, je signatářem ATT a obě patří mezi první země, které ATT ratifikovaly.⁴⁸ Pro zbrojního podnikatele tedy z tohoto pohledu nebude relevantní případné přemístění do druhého státu.

2.1.2 Smlouvy limitující nakládání s konvenčními zbraněmi

Tuzemský ZOVM explicitně⁴⁹ stanovuje zákaz obchodování s celou řadou zbraní, které se svým charakterem, určením a destruktčním potenciálem řadí mezi tzv. zbraně hromadného použití a které podléhají regulaci na mezinárodní úrovni.⁵⁰ Za tyto lze

⁴⁵ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva. Tamtéž.

⁴⁶ Sněmovní tisk 200/0. Vládní návrh, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Smlouva o obchodu se zbraněmi, podepsaná v New Yorku dne 3. června 2013, str. 2.

⁴⁷ Rozhodnutí Rady publikováno v Úředním věstníku EU dne 25. března 2014 pod č. 2014/165/EU.

⁴⁸ MZV [online]. *Smlouva o obchodu se zbraněmi vstupuje v platnost po ratifikaci Českou republikou.* [cit. 10.11.2014].

⁴⁹ § 4 ZOVM.

⁵⁰ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část.* 6., dopl. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, str. 426 an.

považovat zbraně (i) jaderné,⁵¹ (ii) biologické,⁵² (iii) chemické.⁵³ Dále jsou z obchodu vyloučeny (iv) protipěchotní miny,⁵⁴ (v) zbraně, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mohou mít nerozlišující účinky⁵⁵ a (vi) kazetová munice.⁵⁶ Poslední tři skupiny zbraní se tradičně ke zbráním hromadného použití neřadí a tudíž je lze zařadit do skupiny zbraní konvenčních, byť chápány v širším slova smyslu. Mezinárodní společenství se snaží regulovat množství a použití těchto zbraní. Mezi nejvýznamnější akty v této oblasti lze řadit následující smlouvy:

- I. *Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, jež mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky* (včetně 5 dodatkových protokolů);⁵⁷
- II. *Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení* (Ottawská úmluva);⁵⁸
- III. *Úmluva o kazetové munici*⁵⁹ zavazuje smluvní strany k vyřazení kazetové munice z výzbroje, k její likvidaci a dále především k tomu, že kazetovou

⁵¹ Smlouva o nešíření jaderných zbraní, vyhlášená pod č. 61/1974 Sb.

⁵² Úmluva vyhlášená pod č. 96/1975 Sb. a doplněna zákonem č. 281/2002 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní.

⁵³ Úmluva vyhlášená pod č. 14/2009 Sb. m. s. a doplněna zákonem č. 19/1997 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní.

⁵⁴ Ottawská úmluva vyhlášená pod č. 29/2000 Sb. m. s., doplněna zákonem č. 305/1999 Sb., o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení.

⁵⁵ Úmluva vyhlášená pod č. 21/1999 Sb.

⁵⁶ Úmluva vyhlášená pod č. 18/2012 Sb. m. s., doplněna zákonem č. 213/2011 Sb. zákon o zákazu kazetové munice.

⁵⁷ MZV [online]. *Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní* [cit. 2.7.2015]. Více k tématu ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Vyd. 1. Praha: Beck, 2008, str. 731.

⁵⁸ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Op. cit.*, str. 428.

⁵⁹ Jde o typ munice, kdy v kazetě (kontejneru) je uloženo několik desítek až několik stovek výbušných elementů. Po shoení kazety z letadla jsou z ní před dopadem uvolněny tyto elementy, které zasáhnou relativně velkou plochu (JUKL, Marek. *Současné trendy MHP v oblasti zákazu některých konvenčních zbraní* [online]. *Český červený kříž. 2004* [cit. 2.7.2015].

municí nebudou vyvíjet, držet nebo převádět. Úmluva tedy zakazuje i samotné obchodování s kazetou municí.⁶⁰

2.2 Právo EU

2.2.1 Primární právo EU

Problematika obchodování s vojenským materiálem se dotýká vnitřní politiky EU, jakož i společné zahraniční a bezpečnostní politiky („SZBP“), která zahrnuje především oblasti a činnosti, jež jsou svým způsobem vždy výjimečné, jelikož se vymykají běžnému režimu vztahů mezi členskými státy.⁶¹ Tomu odpovídá i znění čl. 24 Smlouvy o Evropské Unii, která vylučuje přijímání legislativních aktů v rámci SZBP, přičemž i Soudní dvůr Evropské unie má v této oblasti omezené pravomoci. EU tak provádí SZBP prostřednictvím vymezování obecných směrů, jakož i přijímáním rozhodnutí vymezujících akce či postoje, které má EU zaujmout.⁶² EU „vymezuje a provádí společné politiky a činnosti a usiluje o dosažení vysokého stupně spolupráce ve všech oblastech mezinárodních vztahů ve snaze chránit své hodnoty, základní zájmy, svou bezpečnost, nezávislost a celistvost; upevňovat a podporovat demokracii, právní stát, lidská práva a zásady mezinárodního práva, zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s cíli a zásadami Charty Organizace spojených národů, jakož i v souladu se zásadami Helsinského závěrečného aktu a cíli Pařížské charty, včetně těch, které se týkají vnějších hranic.“⁶³ Nejtypičtějším příkladem SZBP EU jsou níže uvedená restriktivní opatření.

V rámci právní úpravy EU se na oblast právní úpravy obchodování s vojenským materiálem vztahuje Smlouva o fungování Evropské unie („SFEU“), konkrétně články 36, 114 a 346. Podstatným je v této souvislosti právě čl. 346 SFEU,⁶⁴ který vyvolává

⁶⁰ ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, str. 323.

⁶¹ TICHÝ, Luboš, ARNOLD, Rainer, ZEMÁNEK Jiří, KRÁL Richard, DUMBROVSKÝ, Tomáš. *Evropské právo*. 5. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xlii, str. 641.

⁶² Čl. 25 SEU.

⁶³ Čl. 21 odst. 2 písm. a) až c) SEU.

⁶⁴ Bývalý čl. 296 Smlouvy o ES.

mnohé obtíže. Podle tohoto článku může stát „*učinit opatření, která považuje za nezbytná k ochraně podstatných zájmů své bezpečnosti a která jsou spjata s výrobou zbraní, střeliva a válečného materiálu nebo obchodem s nimi,*“ avšak pouze za předpokladu, že tato opatření nepříznivě neovlivní „*podmínky hospodářské soutěže na vnitřním trhu s výrobky, které nejsou určeny výlučně k vojenským účelům.*“

Obchodování s vojenským materiálem požívá výjimku z pravidel jinak obvykle volného vnitřního trhu jen do té míry, do jaké ji členský stát považuje za nezbytnou k ochraně podstatných zájmů své bezpečnosti. Členské země Evropské unie mohou v nutné míře přijmout svým charakterem speciální právní úpravu v oblasti vyňaté z pravidel volného trhu právě na základě čl. 346. Taková výjimka z pravidel vždy musí konzistentně sledovat určitý oprávněný zájem a nesmí být více restriktivní, než je nutné k zajištění ochrany zejména vnitřní a vnější bezpečnosti v souvislosti s obchodem s materiálem bezpečnostně citlivým.⁶⁵ Uvedená přísnost vyplývá ze skutečnosti, že jakákoliv výjimka podle čl. 346 se dotýká samotné podstaty EU a představuje skutečnost závažnou z právního i politického hlediska. Z tohoto důvodu jsou vyjmenované podmínky pro uplatnění přísně restriktivní, tzn. výjimka má zůstat neuplatněna až do chvíle, kdy členské státy nemají jinou možnost jak chránit své bezpečnostní zájmy na národní úrovni.⁶⁶

Uvedený článek čelí již mnoho let kritice díky jeho široké interpretaci a zneužívání v rámci veřejných zakázek. Článek byl původně zamýšlen jako ochrana před vyzrazením citlivých informací s ohledem na ochranu podstatných zájmů bezpečnosti, které by v rámci standardního výběrového řízení mohly vyjít najevo. V průběhu let se čl. 346 SFEU stal spíše prostředkem, s jehož pomocí může stát legitimně ospravedlnit přidělení zakázky bez výběrového řízení vybranému

⁶⁵ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva, str. 33. Srov. rozsudek SD EU ze dne 7. června 2012, sp. zn. C-615/10 ve věci *Insinööri-toimisto InsTiimi Oy*.

⁶⁶ BABKA, Tomáš, MYLKOVÁ, Petra. *Možnosti státu v přidělování zakázek strategického významu*. Parlamentní institut. Studie č. 5.312, květen 2011, str. 7.

hospodářskému subjektu.⁶⁷ Výklad pojmu „opatření, která považuje za nezbytná k ochraně podstatných zájmů své bezpečnosti“ spjatého se zbrojní výrobou se v rukou členských států proměnil v nástroj protekcionismu, kterým prostřednictvím čl. 346 došlo k upřednostňování domácích společností při zadávání zakázek, nepokryté státní podpoře zbrojovek a celkového vyjmutí oblasti obrany z obecného regulačního rámce evropského práva.⁶⁸

V ZOVM je výjimka vyplývající z čl. 346 promítnuta např. v tom, že se neuplatní volný pohyb služeb, jež je jinak obvyklý, a to s poukazem na (i) bezpečnostní zájmy ČR a EU jako celku, (ii) s ohledem na to, že zbraně nejsou volně obchodovatelné zboží – jedná se o zboží citlivé povahy (nabývání a prodej jsou omezeny a striktně regulovány vnitrostátním právem), a (iii) na skutečnost, že odstoupením od této regulace by stát popíral svoji regulační funkci. Veškeré „odchylky“ od jinak platných obecných zásad práva EU jsou podloženy bezpečnostními riziky – ostatně tato rizika jsou explicitně uvedeným důvodem, kdy členský stát může mít odchylnou právní úpravu. V tomto směru i ostatní státy EU mají zachovány výjimky z volného pohybu služeb, jež jsou bezpečnostně podmíněny (např. povolovací režimy transferů v rámci EU).⁶⁹ V této souvislosti také novela ZOVM zakotvila přímý odkaz na čl. 346 SFEU.⁷⁰ Slovenská republika má právní úpravu obdobnou.

Z výše uvedeného vyplývá, že primární právo EU připouští limitaci pohybu vojenského materiálu pouze z důvodu veřejného pořádku, resp. veřejné bezpečnosti a také z důvodu podstatných zájmů bezpečnosti⁷¹ spjatých s vojenským materiálem.⁷²

⁶⁷ KOLÍN, Vilém. Hospodárný, efektivní a udržitelný rozvoj vojenských schopností ČR: zbožíné přání nebo politická nutnost?. *Obrana a strategie*, 2010, 2: 121-131.

⁶⁸ ŠVESTKA, Jaroslav. *Výzbrojní politika ozbrojených sil České republiky*. Brno, 2006. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Fakulta sociálních studií v ZEC, Ivan. Unijní a česká právní regulace dovozu a vývozu zbraní. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Právnická fakulta.

⁶⁹ Sněmovní tisk 408/0. *Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem*. Důvodová zpráva, str. 34.

⁷⁰ Srov. § 1, poznámka pod čarou ZOVM.

⁷¹ K výkladu pojmu srov. Evropská komise [online]. *Interpretační sdělení o uplatňování článku 296 Smlouvy s ohledem na zadávání zakázek v oblasti obrany*. 2007 [cit. 3.7.2015].

Při jednotlivých transferech vojenského materiálu na evropské úrovni je nezbytné důsledně rozlišovat, zda se jedná o pohyb vně (*extra*) EU či v rámci (*intra*) EU.

2.2.2 Sekundární právo EU

Základ regulace zahraničního obchodu s vojenským materiálem na úrovni členských států tvoří především sekundární právo EU, které se snaží tuto oblast upravovat již od 90. let 20. stol. Za průkopnický lze v tomto ohledu považovat např. Kodex chování Evropské unie o vývozu zbraní přijatý Radou v roce 1998, dále pak společný postoj Rady 2003/468/SZBP, o kontrole zprostředkování obchodu se zbraněmi nebo společnou akci Rady 2002/589/SZBP, o příspěvku Evropské unie k boji proti destabilizujícímu hromadění a šíření ručních palných a lehkých zbraní. V současné době lze za klíčové dokumenty v oblasti mezinárodního obchodu s vojenským materiálem považovat zejména dva akty EU,⁷³ o kterých bude pojednáno v této kapitole. Těmto dvěma aktům je nutno věnovat více prostoru, neboť případný rozdíl v národních úpravách je nutno interpretovat právě v souvislosti s úpravou evropskou.

2.2.2.1 Společný postoj Rady 2008/944/SZBP

Společný postoj, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu, je prvním z aktů nové fáze zbrojní politiky EU. Předchůdcem Společného postoje byl Kodex chování EU o vývozu zbraní,

⁷² SFEU v odstavci 3 odkazuje nikoliv na Seznam vojenského materiálu, nýbrž na Seznam, jenž byl přijat dne 15. dubna 1958 jako rozhodnutí Rady 255/58. Tento seznam však zahrnuje pouze materiál, který je čistě vojenského charakteru a slouží pouze vojenským účelům ((RADA EU [online]. *Extract of the Council Decision 255/58 of 15 April 1958* [cit. 3.7.2015]. Více k problematice tohoto seznamu v TRYBUS, Martin. *Buying Defence and Security in Europe*. Cambridge University Press. 2014, str. 88 an.

⁷³ Mezi další důležité akty lze řadit např. Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/81/ES o koordinaci postupů při zadávání některých zakázek na stavební práce, dodávky a služby zadavateli v oblasti obrany v bezpečnosti, Nařízení Rady č. 428/2009, kterým se zavádí režim Společenství pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití či Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 258/2012, stanovující vývozní povolení, opatření pro dovoz a tranzit střelných zbraní, jejich součástí, dílů a střeliva. Tyto se však dotýkají jiné oblasti, resp. předmětu úpravy než je obchod s vojenským materiálem.

který byl vyhodnocen jako nedostatečný, zejména z důvodu nezávaznosti, ale také z důvodu neexistence sankcí v případě nedodržení, nejednotné metodologie či vlažného přístupu států k požadavku podávání každoročních zpráv v oblasti exportu zbraní.⁷⁴

Cílem Společného postoje je stanovit vysoké standardy, které budou členskými státy považovány za minimální při posuzování povolení obchodů s vojenským materiálem. Společný postoj má zabránit vývozu vojenského materiálu, který by mohl být zneužit pro mezinárodní agresi, vnitřní represi nebo by takový vývoz znamenal ohrožení regionální stability.⁷⁵ Za účelem dosažení stanovených cílů obsahuje Společný postoj osm kritérií, podle kterých je vyhodnocena každá obchodní transakce. Posouzeny mají být:

- I. *Dodržování mezinárodních povinností a závazků členských států, zejména sankcí přijatých Radou bezpečnosti OSN nebo EU, dohod o nešíření a jiných tématech, jakož i dalších mezinárodních závazků.*
- II. *Dodržování lidských práv v zemi konečného určení a dodržování mezinárodního humanitárního práva touto zemí.*
- III. *Vnitřní situace v zemi konečného určení jako výsledek napětí nebo ozbrojených konfliktů.*
- IV. *Zachování regionálního míru, bezpečnosti a stability.*
- V. *Národní bezpečnost členských států a území, za které členské státy ve vnějších vztazích odpovídají, jakož i bezpečnost spřátelených a spojeneckých zemí.*
- VI. *Chování kupující země vůči mezinárodnímu společenství, zejména pokud jde o její přístup k terorismu, povahu jejích spojeneckých závazků a dodržování mezinárodního práva.*

⁷⁴ BAUER, Sibylle; BROMLEY, Mark. The European Union Code of Conduct on Arms Exports: Improving the Annual Report. SIPRI Policy Paper [online]. Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), 2004, no. 8, s. 7 [cit. 28. 3. 2015] v ZEC, Ivan. *Op. cit.*, str. 26.

⁷⁵ Odst. 3 a 4 Společného postoje Rady 2008/944/SZBP, *op. cit.*

- VII. *Existence rizika, že vojenské technologie nebo vojenský materiál budou v kupující zemi dodány jinému než deklarovanému odběrateli nebo znovu vyvezeny za nežádoucích podmínek.*
- VIII. *Slučitelnost vývozu vojenských technologií nebo vojenský materiál s technickou a hospodářskou kapacitou přijímající země, přičemž je žádoucí, aby státy své legitimní potřeby v oblasti bezpečnosti a obrany naplňovaly s co nejmenším využitím lidských a hospodářských zdrojů pro potřeby zbrojení.*⁷⁶

Vytýkaná nezávaznost Etického kodexu je v současné době nahrazena závazností společného postoje, neboť jak vyplývá z článku 28 odst. 2 a následně čl. 29 SEU, jsou členské státy povinny zajistit, aby jejich vnitrostátní politiky byly v souladu s postoji Unie. Zdůrazňovaná závaznost proto vyplývá především ze zásad, na základě kterých je EU založena. K takovému závěru lze dojít mj. s ohledem na čl. 24 odst. 3, podle kterého členské státy aktivně a bezvýhradně podporují zahraniční a bezpečnostní politiku Unie v duchu loajality a vzájemné solidarity, přičemž respektují činnost Unie v této oblasti. V současné době již byl institut společného postoje jako aktu EU v souvislosti s přijetím Lisabonské smlouvy nahrazen, jak vyplývá z čl. 25 SEU, přijímáním rozhodnutí vymezující (i) akce, které má EU provést nebo (ii) postoje, které má Unie zaujmout.

Navzdory uvedené povinnosti členských států zajistit soulad vnitrostátních politik se Společným postojem Rady nebyl nedostatek závaznosti Kodexu dostatečně napraven. Deklarovaná výhradní svrchovanost států při rozhodování v otázkách obrany totiž v současném nastavení SZBP EU limituje přijímaná rozhodnutí v této oblasti a tím i společné postoj tak, že tyto akty slouží primárně jako obecný, základní rámec, na jehož základě se členské státy samy rozhodují, jakým způsobem budou naplňovat povinnosti vyplývající z konkrétních aktů. Ve výsledku Společný postoj, obdobně jako Kodex chování EU při vývozu zbraní, pouze stanovuje obecný rámcový cíl, ke kterému státy v praxi směřují každý vlastní cestou. O tomto déletrvajícím nedostatku byla

⁷⁶ Čl. 2 Společného postoje.

informována i Rada EU, která ve své pravidelné zprávě⁷⁷ na začátku roku 2015 stanovila své Pracovní skupině o konvenčních zbraních (COARM) cíl nadále sbližovat snahy jednotlivých států při naplňování cílů Společného postoje a zajistit přijetí odpovídající legislativy těmi státy, které tak doposud neučinily.⁷⁸

Z úpravy Společného postoje vyplývá, že uvedené nástroje limitující zahraniční obchod s vojenským materiálem se třetími zeměmi jsou koncipovány spíše široce a neurčitě, přičemž důraz je kladen na uvážení povolovacích orgánů jednotlivých členských států. Jistým vodítkem by měla být tzv. *Uživatelská příručka ke Společnému postoji pro vývoz zbraní* („Příručka“),⁷⁹ která má pomoci členským státům při uplatňování Společného postoje. Příručka Společný postoj nijak nenahrazuje, (nýbrž) pokyny pro výklad jeho kritérií a pro provádění jeho operativních ustanovení shrnuje, přičemž tato je určena především úředníkům rozhodujícím o vydání vývozních licencí.⁸⁰ Přes uvedenou snahu EU o sjednocení pravidel pro zahraniční obchod s vojenským materiálem stanovený právní rámec stále trpí jistými problémy.⁸¹ Lze tak uzavřít, že důslednější právní úprava je stanovena až v národních právních normách, nežli na úrovni unijní.

2.2.2.2 Směrnice 2009/43/ES

Klíčovým aktem EU v oblasti zahraničního obchodu s vojenským materiálem zaměřeným na vnitřní trh je směrnice 2009/43/ES, o zjednodušení podmínek transferů

⁷⁷ Sixteenth Annual Report according to article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment.

⁷⁸ ZEC, Ivan. *Op. cit.* Str. 28.

⁷⁹ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION [online]. *User's Guide to Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment.* 2009 [cit. 9.11.2014]; pro obsolentnost webových stránek MZV srov. RADA EU [online]. *Uživatelská příručka ke Kodexu chování Evropské unie pro vývoz zbraní.* 2008 [cit. 9.11.2014].

⁸⁰ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION [online]. *User's Guide to Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment.* 2009 [cit. 9.11.2014]. *Op. cit.*, str. 2.

⁸¹ Více v kap. 6 – Nedostatky v právní úpravě a negativní trendy v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu.* *Op. cit.*

produktů pro obranné účely uvnitř Společenství („Směrnice“). Cílem uvedené směrnice, jak vyplývá z jejího názvu, je zjednodušit pravidla a postupy pro transfer produktů pro obranné účely uvnitř EU, aby bylo zajištěno řádné fungování vnitřního trhu. Před přijetím této Směrnice obsahovaly právní předpisy členských států upravující transfer produktů pro obranné účely uvnitř Unie rozdíly, které mnohdy bránily pohybu produktů, čímž docházelo k narušování hospodářské soutěže na vnitřním trhu. Následkem uvedeného stavu bylo znesnadnění inovace, průmyslové spolupráce a konkurenceschopnosti obranného průmyslu v EU.

Důsledné provedení Směrnice si klade za cíl odstranit překážky obchodu s produkty pro obranné účely, podporovat společné projekty výroby, zvyšovat konkurenceschopnost společností v oblasti obranného průmyslu v EU a přispívat ke konsolidování vnitřního trhu. V důsledku uvedeného by integrátoři systémů v oblasti obrany měli být schopni otevřít dodavatelské řetězce za předvídatelnějších podmínek, zvyšovat úspory z rozsahu a optimalizovat výrobní řetězec produktů pro obranné účely. Zavedená pravidla mají rovněž umožnit malým a středním podnikům v tomto průmyslovém odvětví, aby se začlenily do dodavatelského řetězce v dalších členských státech, čímž má být posílena průmyslová a technologická obranná základna EU.

Sekundárním cílem je snížení správní zátěže hospodářských subjektů a správních orgánů členských států. V minulosti podobné pokusy o zjednodušení již byly úspěšné. Například když Francie v roce 2002 zavedla možnost souhrnných licencí na základě katalogu zúčastněných společností (zvláště zaměřeného na malé a střední podniky), prvních 35 vydaných licencí nahradilo 1 250 individuálních licencí, což představuje výrazné snížení správních formalit.⁸²

Na podobných premisách je založena i Směrnice, která zavádí několik institutů, které v dnešní době zásadně ovlivňují podnikatelské aktivity v této oblasti. Jedná se zejména o tzv. obecné, souhrnné a individuální licence k transferu. Než byla tato Směrnice přijata, bylo nejběžnějším správním nástrojem ve většině členských států

⁸² EUROPEAN COMMISSION [online]. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Transposition of Directive 2009/43/EC simplifying terms and conditions for transfer of defence-related products within the EU* [cit. 10.7.2015].

udělování individuálních licencí. Individuální povolení se vyžadovalo před každým transferem, s čímž souvisely příslušné postupy a náklady.

Obecné licence k transferu opravňují dodavatele usazené v členském státě, aby uskutečňovali transfery produktů pro obranné účely, jež jsou upřesněny v licenci, kategoriím příjemců nacházejícím se v jiném členském státě.⁸³ Tyto kategorie příjemců zahrnují certifikované podniky, ozbrojené síly členského státu nebo veřejného zadavatele v oblasti obrany, který provádí nákupy výlučně využívané ozbrojenými silami členského státu. Dodavatelé pak musí splňovat podmínky, které souvisí s obecnou licencí, nebo musí požádat o souhrnnou či individuální licenci. Obecná licence k transferu je zveřejněna a není nutné podávat individuální žádost pro transfer. Dodavatelé, kteří splňují příslušné podmínky, mohou tedy uskutečňovat transfery produktů v této fázi bez dalších formalit, přičemž členské státy provádějí následnou kontrolu transferů.

Souhrnná licence k transferu je předchozí povolení udělené vnitrostátním orgánem členského státu individuálnímu dodavateli na jeho žádost pro transfer specifikovaných produktů bez omezení množství specifikovaným příjemcům; uděluje se na dobu tří let, která může být obnovena.⁸⁴ Zjednodušení, které tento typ licence nabízí, spočívá v tom, že souhrnné licence k transferu se nevztahují pouze na jedinou zásilku, ale mohou být použity pro několik transferů v průběhu delší doby. Tyto licence mohou být velmi užitečné v případě běžných zásilek pro stálé zákazníky nebo pro malé a střední podniky. Takové licence jsou vhodné pro dlouhodobé a pravidelné dodávky vojenského materiálu. *„Její využití tak může směřovat např. k dodávkám některých služeb (např. výcviková a školící činnost), případně dodávkám náhradních dílů.“*⁸⁵

Individuální licence k transferu jsou povolení udělovaná vnitrostátním orgánem členského státu individuálnímu dodavateli pro jeden jediný transfer a upřesněné množství produktů. Tyto licence by se měly používat výhradně v případech

⁸³ Čl. 5 Směrnice.

⁸⁴ Čl. 6 Směrnice.

⁸⁵ MAZÚCH, Tomáš. *Mezinárodní obchod s vojenským materiálem z pohledu českého práva*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, str. 18.

stanovených v článku 7 Směrnice, tj. v případě, kdy se jedná o jeden transfer, je-li to nezbytné pro ochranu podstatných bezpečnostních zájmů členského státu nebo z důvodu veřejného pořádku nebo pokud je to nezbytné k dodržení mezinárodních povinností a závazků členských států. Individuální licence k transferu mohou být použity rovněž v případě, že členský stát má závažné důvody domnívat se, že dodavatel nebude schopen dodržet všechny podmínky nutné pro udělení souhrnné licence. Kritéria pro udělení individuální licence k transferu jsou tedy spíše restriktivní. Individuální licence k transferu by měly být udělovány pouze u omezeného počtu případů. V budoucnu by se na většinu transferů uvnitř EU měly vztahovat obecné a souhrnné licence a individuální licence by se udělovaly pouze u nejcitlivějších transferů.

Jedním z klíčových prvků Směrnice je tzv. certifikace přijímajících podniků, která zavádí nový přístup v systému kontroly transferů produktů pro obranné účely. Cílem certifikace příjemců je potvrdit jejich spolehlivost a kredibilitu, pokud jde o získávání produktů pro obranné účely na základě obecných licencí k transferu zveřejněných v jiném členském státě. Jde o opatření zaměřené na budování důvěry a nástroj sloužící ke zkvalitnění následných kontrol. Certifikace je zaměřena na snížení rizika nelegálních transferů a zlepšení sledovatelnosti produktů pro obranné účely, které jsou přepravovány na základě obecné licence k transferu.⁸⁶

Nastíněné instituty a další specifika Směrnice budou samostatně podrobněji rozebrána v následujících kapitolách, kdy tato budou hodnocena zejména co do rozdílnosti provedení Směrnice v národních úpravách, tj. v českém ZOVM a ve slovenském ZOVOP.

2.3 Mezinárodní sankce

Další z řady omezení, která tvoří základ pro mezinárodní obchod s vojenským materiálem, jsou bezesporu mezinárodní sankce. Sankce uvalené mezinárodními

⁸⁶ EUROPEAN COMMISSION [online]. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Transposition of Directive 2009/43/EC simplifying terms and conditions for transfer of defence-related products within the EU* [cit. 10.7.2015]. *Op. cit.*

organizacemi v podobě bojkotů či embarg⁸⁷ jsou pro zbrojního podnikatele zásadní, neboť tato opatření často znamenají omezení či úplné přerušení obchodního styku s obchodním partnerem v konkrétní zemi a nemožnost uskutečnit danou transakci. Zbrojní podnikatel se tak vždy musí zdržet vývozu či dovozu specifikovaného zboží z/do dané destinace či partnerovi, čemuž odpovídá zvýšená míra obezřetnosti přípravy smluvní dokumentace a právního jednání. Jak dodává Tvrdý: „zjištění, zda konkrétní fyzická nebo právnická osoba (klient, zákazník, obchodní partner, atd.) je nebo není sankcionovanou osobou, by měl provést každý, kdo vstupuje do jakéhokoli majetkového vztahu se zahraničním subjektem.“⁸⁸

Nalézt oficiální definici termínu sankce je problematické, neboť Charta OSN tento termín neužívá. Sankce lze vymezit pomocí syntézy dlouhodobě užívaných definic, které sankce chápou jako:

- I. Donucovací opatření přijaté proti jedné nebo více zemím za účelem vynucení změny chování nebo alespoň signalizace názoru vysílajícího aktéra na politiku cílového aktéra;⁸⁹
- II. Záměrné, vládou vedené zrušení či hrozba zrušení obvyklé obchodní nebo finanční výměny se zemí za účelem změny její politiky;⁹⁰
- III. Ekonomické opatření uvalené státem, skupinou států nebo RB OSN k donucení cílového aktéra ke změně chování, omezení nežádoucích aktivit a/nebo vyslání signálu o porušení mezinárodních norem.⁹¹

⁸⁷ Všeobecný termín embargo se vztahuje *stricto sensu* na zákaz vývozu určených komodit. Pro zákaz dovozu je v nauce užíván termín bojkot (MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2014, str. 335).

⁸⁸ TVRDÝ, Jiří. Mezinárodní sankce - často přehlížená povinnost. *Právní rádce*. 2009, 12, I-IX.

⁸⁹ CARTER, Barry, E., *International Economic Sanctions: Improving the Haphazard U.S. Legal Regime*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988, str. 4.

⁹⁰ HUFBAUER, Gary, OEGG, Barbara. Economic sanctions for foreign policy purposes, in: KERR, William A., GAISFORD, James, D. (eds.): *Handbook of International Trade Policy*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2007, str. 509.

Výsledná definice může sankce pojímat jako *nenásilné donucovací prostředky odepírající elementy obvyklé výměny mezi aktéry za účelem vynucení změny chování cílového aktéra*.⁹²

Tuzemskou legální definici poskytuje z. č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí („ZPMS“), kdy za mezinárodní sankci je nutno považovat příkaz, zákaz nebo omezení stanovené za účelem udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti, ochrany základních lidských práv a boje proti terorismu, pokud vyplývá (i) z rozhodnutí Rady bezpečnosti Organizace spojených národů („RB OSN“), přijatých podle článku 41 Charty OSN, (ii) ze společných postojů, společných akcí nebo jiných opatření přijatých na základě ustanovení SEU o SZBP, nebo (iii) z přímo použitelných předpisů Evropských společenství, kterými se provádí společný postoj nebo společná akce přijatá podle ustanovení SEU o SZBP.⁹³

Mezinárodní sankce jsou součástí nauky mezinárodního práva veřejného,⁹⁴ neboť tyto jsou nejčastěji ukládány právě mezinárodními organizacemi. Za nejznámější lze jistě považovat sankce uvalené OSN, které členské státy svěřily řadu pravomocí⁹⁵ a v současnosti tvoří tzv. systém kolektivní bezpečnosti.⁹⁶

Nicméně, jak vyplývá ze statistik,⁹⁷ mnohem častěji než OSN uvalují embarga další mezinárodní aktéři, kteří ze zbrojního embarga vytvořili efektivní nástroj zahraniční politiky. Embarga takto udělená se mnohdy nevztahují výlučně na zbraně,

⁹¹ BIERSTEKER, Thomas. *Sanctions, Entry prepared for the Oxford Companion to International Relations*, The Graduate Institute Geneva, 2013, str. 1.

⁹² CHOVANČÍK, Martin. *Efektivita zbrojního embarga ako nástroja manažmentu ozbrojených konfliktov*. Brno, 2014. Dizertační práce. Masarykova Univerzita. Fakulta sociálních studií, str. 17.

⁹³ § 2 ZPMS.

⁹⁴ Více k charakteru embarga, zařazení, rozdělení a typů srov. MATOCHA, Jakub. *Zbrojní embargo jako nástroj mezinárodního práva*. Praha, 2012. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova. Právnická fakulta.

⁹⁵ ONDŘEJ, Jan. *Odzbrojení – prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*. 2. Rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2008, str. 68.

⁹⁶ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. Vyd. 1. Praha: Beck, 2008, str. 712.

⁹⁷ SIPRI [online]. *Arms Embargoes Database*. [cit. 9.11.2014].

nýbrž také na celou řadu materiálů a služeb, jež jsou s vojenským materiálem spjata a naplňují tak, dnes již neplatnou,⁹⁸ legální definici vojenského materiálu. Příkladem takových sankcí mohou být i restriktivní opatření EU,⁹⁹ kterých je v současné době vyhlášených a účinných dvacet dva.¹⁰⁰ EU přijímá troje, resp. čtyři druhy restriktivních opatření. Lze tak mluvit (i) o sankcích autonomních, která EU schvaluje a přijímá podle svého uvážení jako prostředek své zahraniční politiky. Vzhledem k tomu, že se EU zavázala provádět veškeré sankce přijaté RB OSN,¹⁰¹ jsou dalším typem sankce přijaté tzv. (ii) na základě a k provedení rezolucí RB OSN, která nese základní odpovědnost za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti.¹⁰² Při provádění rezolucí RB OSN přebírá EU podmínky stanovené v těchto rezolucích do sankcí vlastních, nicméně často se EU také může rozhodnout, že (iii) vyhlášené rezoluce RB rozšíří o další omezující (restriktivní) opatření.¹⁰³ V takovém případě EU sankce RB může rozvinout kvalitativně (rozsahem omezujících opatření) nebo kvantitativně (rozšířením sankčního seznamu). Právě druhá možnost je typická pro většinu restriktivních opatření EU, kterými se provádějí sankce RB OSN.¹⁰⁴ V neposlední řadě (iv) provádí EU rovněž sankce uvalené Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě („OBSE“).¹⁰⁵

⁹⁸ Změněno novelou ZOVM, viz sněmovní tisk 408.

⁹⁹ EU primárně nepoužívá termín *sankce*, nýbrž se uchyluje k/preferuje používání termínu *restriktivních opatření* (restrictive measures). Restriktivní opatření EU lze rozdělit do následujících skupin omezení: *zbrojní embargo, obchodní sankce, finanční sankce, zákazy letů, omezení vstupu, diplomatické sankce, bojkot sportovních a kulturních událostí a přerušování spolupráce s třetími zeměmi* (KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions policy of the European Union*. Bonn: International Center for Conversion. [cit. 9.11.2014]).

¹⁰⁰ SIPRI. *Arms Embargoes Database*. *Op. cit.*

¹⁰¹ Viz Základní zásady pro použití restriktivních opatření (*Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions) 2004*. Council doc. 10198/1/04), srov. Pravidla pro implementaci a evaluaci restriktivních opatření (Guidelines on Implementation and Evaluation of Restrictive Measures (Sanctions) in the Framework of the EU Common Foreign and Security Policy. Council doc. 9068/13).

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, 3521 s.

¹⁰³ EUROPEAN COMMISSION [online]. *Sankce (společná zahraniční a bezpečnostní politika)*. [cit. 1.7.2015].

¹⁰⁴ DRULÁKOVÁ, Radka, ROLENC, Martin, Jan, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Sankční politika Evropské unie: typy sankčních opatření a vztah k sankcím Rady bezpečnosti OSN*. *Současná Evropa* 02/2011, str. 13.

¹⁰⁵ DRULÁKOVÁ, Radka, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. Mezinárodní vztahy*. 2009, 44, č. 1., str. 80.

Mezi další organizace, které jsou „schopny“ uvalit zbrojní embargo, se řadí výše uvedená OBSE, která naplňuje znaky tzv. organizace *kooperativní bezpečnosti*.¹⁰⁶ OBSE má specifický charakter svého fungování, z čehož vyvstávají důsledky pro členské státy. Předně OBSE nedisponuje právní subjektivitou v rámci mezinárodního práva,¹⁰⁷ z čehož vyplývá, že dokumenty OBSE se řadí mezi tzv. *soft law* a pro členy organizace jsou závazné pouze politicky, nikoliv právně.¹⁰⁸ Deklarativní podoba ujednání OBSE může navozovat dojem, že tato jsou nevymahatelná, nicméně právě tento charakter působení OBSE patří k účinnějším atributům organizace.¹⁰⁹ OBSE za celou dobu své existence uložila pouze jediné, avšak za to stále platné zbrojní embargo. Toto bylo uloženo v roce 1992 jako reakce na ozbrojený konflikt mezi Ázerbájdžánem a Arménií o Náhorní Karabach.¹¹⁰

Jako další mezinárodní organizace uvalující mezinárodní sankce, jejichž však Česká ani Slovenská republika nejsou členy, lze jmenovat pouze čistě regionální společenství jako např. Liga arabských států (LAS), Africká unie (AU) či ECOWAS. Posledně jmenovaný mezi členskými státy společenství uplatňuje zvláštní kontrolní režim, který se týká ručních a lehkých zbraní, resp. dalšího vybraného vojenského materiálu. Česká republika, ačkoliv jako nečlen, podporuje uplatňování tohoto režimu,

¹⁰⁶ Koncept kooperativní bezpečnosti je v porovnání s tradičními koncepty (kolektivní obrany a kolektivní bezpečnosti) relativně mladou záležitostí. Primárním cílem je zabránění vypuknutí konfliktu či případné zmírnění jeho eskalace. Jako hlavní metoda je užívána spolupráce s potenciálním nepřítelem, vzájemné porozumění, předpověditelnost chování státu, atd. Bezpečnost není garantována vůči dalším (cizím) účastníkům, nýbrž dohromady s dalšími účastníky (KŘÍŽ, Zdeněk. *Nato transformation and the summit in bucharest. Towards the organisation of collective defence, collective security or cooperative security. Obrana a strategie*. 2008).

¹⁰⁷ V posledních letech se mluví o přiznání právní subjektivity OBSE. V této souvislosti srov. dokument Úmluva o právní subjektivitě (Convention on Legal Personality, Legal Capacity and Privileges and Immunities of the OSCE) (JANČÁRKOVÁ, Taťána. *Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a její místo v ruské zahraniční a bezpečnostní politice*. Diplomová práce, str. 73 an).

¹⁰⁸ U.S. Mission to the OSCE [online]. OSCE Structures and Institutions. [cit. 1.7.2015].

¹⁰⁹ SIEGL, Erik. *Možnosti a limity OBSE při prevenci vnitropolitických konfliktů*. Mezinárodní vztahy, Severní Amerika, 36, bře. 2001.

¹¹⁰ SIPRI [online]. *Arms Embargoes Database*. *Op. cit.*

a proto dodávky materiálu do zemí ECOWAS musí být podloženy příslušnými dokumenty.¹¹¹

Česká i Slovenská republika jsou členy výše uvedených organizací (OSN, EU, OBSE), které uvalují zbrojní embarga. Případné povinnosti zakazující vývoz či dovoz bude nutné respektovat v obou státech, přičemž obsah povinností bude vzhledem k implementaci rozhodnutí totožný. Z tohoto úhlu pohledu nevyplývá pro zbrojního podnikatele v ČR nebo SR žádný rozdíl.

2.4 Mezinárodní režimy

Vedle výše zmíněných mezinárodních organizací jistě zaslouží pozornost tzv. mezinárodní režimy, které na poli mezinárodní proliferace zbraní hrají pomocnou, byť důležitou roli. Mezinárodní režim se, na rozdíl od mezinárodní organizace, vztahuje pouze k jedné konkrétní tematické oblasti jako je např. bezpečnost, přičemž mnohdy tento nemá formální základ ani administrativní orgány. Režimy lze definovat jako implicitní nebo explicitní principy, normy, pravidla a procedury rozhodování, kolem kterých se v dané oblasti mezinárodních vztahů sbíhají očekávání aktérů.¹¹²

Zvláštní skupinou jsou mezinárodní kontrolní režimy, jejichž účelem je monitorovat a omezovat mezinárodní pohyb zboží, softwaru a technologií, které jsou nebo mohou být využívány pro vojenské účely, s cílem zamezit šíření zbraní hromadného ničení i šíření konvenčních zbraní v citlivých oblastech.¹¹³ S odkazem na uvedenou definici je možné vyvodit, že mezinárodní kontrolní režimy jsou mezivládním uskupením, jehož cílem je vytvoření důsledného vývozního režimu podle

¹¹¹ MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2013* [cit. 10.11.2014], str. 35.

¹¹² SMOLÍK, Josef. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, str. 65. Srov. Waisová, Šárka. *Teorie mezinárodních režimů*. Mezinárodní vztahy. 2002, vol. 37, no. 2, str. 50.

¹¹³ MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2014*. [cit. 25.10.2015]. Str. 34.

společných zásad a procedurálních pravidel, zpracovaných do národních legislativ a celních opatření.

V současnosti je takových kontrolních režimů pět, přičemž tyto se liší svým zaměřením. V oblasti nešíření jaderných zbraní působí (i) Skupina jaderných dodavatelů („NSG“) a (ii) Zanggerův výbor („ZC“), v oblasti nešíření chemických a biologických zbraní (iii) Australská skupina („AG“), v oblasti raketových nosičů (iv) Kontrolní režim raketových technologií („MTCR“) a v oblasti konvenčních zbraní je kontrolním režimem (v) Wassenaarské ujednání o vývozních kontrolách konvenčních zbraní a zboží a technologií dvojího užití („WA“).¹¹⁴

Z pěti kontrolních režimů se tedy konvenčními zbraněmi zabývá pouze WA. Podstatou činnosti WA je specifický systém mezinárodní výměny informací jak o obecných aspektech mezinárodního obchodu se strategickým zbožím, jako jsou (i) globální trendy obchodu se zbraněmi, (ii) bezpečnostní situace v určitých regionech, (iii) podezřelé nákupní aktivity určitého státu, podezřelé projekty či firmy v určité zemi apod., tak zároveň hlášení konkrétních převodů vyjmenovaných položek do zemí mimo WA anebo zamítnutých žádostí o vývoz do těchto zemí.¹¹⁵

Význam kontrolních režimů spočívá pro zbrojního podnikatele v tom, že kontrolní činnost prováděná v mezinárodním měřítku v rámci zmíněných kontrolních uskupení, obecně legální vývoz kontrolovaného zboží nezakazuje ani neomezuje. Nicméně, jednotlivé dodávky nejsou povolovány, pokud existuje riziko jejich zneužití např. pro účely neodůvodněného hromadění konvenčních zbraní.¹¹⁶

Česká republika, podobně jako většina ostatních průmyslově vyspělých států včetně Slovenska, je aktivním účastníkem všech těchto mezinárodních kontrolních

¹¹⁴ The Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies. MZV [online]. Mezinárodní kontrolní režimy [cit. 3.7.2015].

¹¹⁵ MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2013* [cit. 10.11.2014], str. 34.

¹¹⁶ MPO [online]. *Základní informace oddělení mezinárodních kontrolních režimů* [cit. 3.7.2015].

režimů včetně režimu kontrolující konvenční zbraně. Výjimkou je Režim kontroly raketových technologií (MTCR), jehož není Slovenská republika členem. Nicméně, tato se jednostranně zavázala zohlednit a dodržovat principy tohoto režimu.¹¹⁷ Oba státy se tedy snaží aktivně působit na poli jmenovaných režimů, přičemž se zavazují aplikovat závazky vyplývající z mezinárodních režimů do národních legislativ a celních opatření. Z uvedeného vyplývá, že z pohledu mezinárodních kontrolních režimů nebude pro zbrojního podnikatele případná volba státu relevantní.

¹¹⁷ Great Britain. Parliament. House of Commons. Foreign Affairs Committee. *Foreign Policy Aspects of the War Against Terrorism: Sixth Report of Session 2004-05, Vol. 1: Report, Together with Formal Minutes*. The Stationery Office, 2005, str. 128.

3 Srovnání české a slovenské právní úpravy

Česká a slovenská právní úprava regulující obchod s vojenským materiálem, jak bylo nastíněno výše, vychází ze stejných základů, ať již právních v podobě mezinárodních úmluv či evropských norem, tak kulturně-politických reflektující historický vývoj obou zemí. Navzdory této příbuznosti a podobnosti je nutno dotčené normy obou států podrobit zkoumání, neboť charakter zmíněných norem dává jednotlivým státům možnost tyto upravovat dle národních potřeb. V následující kapitole budou komparovány klíčové instituty zkoumaných právních úprav, především s ohledem na zbrojní podnikatele ve formě právnických osob. V souvislosti se zkoumanou problematikou je nutno upozornit, že ZOVM bude novelizován, nicméně jak předkladatelé uvádí, jedná se o novelu technického charakteru.¹¹⁸

3.1 Historický nástin vývoje právní úpravy

Historie kontrolního režimu¹¹⁹ ohledně vojenského materiálu spadá do první republiky. V roce 1936 byl Národním shromážděním ČSR přijat zákon č. 131/1936 Sb., o obraně republiky. Zákon stanovoval způsoby zabezpečování zájmů obrany republiky a prostředky, které lze při tom použít. Z povahy právního předpisu vyplývalo, že se zahraničním obchodem primárně nezabýval. Nicméně obsahoval, jako jeden z prostředků zabezpečování obrany státu, omezující opatření k vývozu, dovozu a průvozu zbraní, střeliva a některých jiných předmětů. Zákon č. 131/1936 Sb. upravoval vývoz a dovoz zbraní a jejich součástí, kterých je nezbytně třeba k jejich používání, výbušnin, střeliva a ostatních předmětů vojenské výzbroje a speciální vojenské výstroje. Takový dovoz a vývoz mohl být proveden pouze s povolením vojenské správy (Ministerstva národní obrany).

Zákon ve svém § 42 zmocňoval Ministerstvo národní obrany k vydání prováděcích předpisů (seznamy materiálů apod.). Na žádost Ministerstva národní

¹¹⁸ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva, str. 35.

¹¹⁹ V širším slova smyslu.

obranu mohlo Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností rozhodnout, že vývoz a dovoz surovin, polotovarů potřebných k výrobě, opravě nebo udržování předmětů uvedených výše, anebo jiného válečného materiálu, a je-li to třeba, i vývoz a dovoz jiných předmětů, které mohou být použity k vojenským účelům, je dovolen jen s povolením Ministerstva průmyslu, obchodu a živností v dohodě s Ministerstvem národní obrany a Ministerstvem zahraničních věcí. Prováděcím předpisem bylo VN č. 157/1936 Sb., o předmětech, k jejichž dovozu a vývozu je třeba povolení vojenské správy.¹²⁰

Po druhé světové válce ještě sice platil zákon č. 131/1936 Sb., ale zároveň došlo ke znárodnění zahraničního obchodu formou zákona.¹²¹ Stát si vyhradil právo provádět zahraniční obchod prostřednictvím podniků zahraničního obchodu. Takové podniky zřizovalo nebo určovalo Ministerstvo zahraničního obchodu vyhláškou,¹²² ve které stanovilo jejich formu, rozsah a způsob činnosti. Z toho hlediska nebylo třeba zvlášť určovat pravidla mezinárodního obchodu s konkrétními komoditami. Stačila pouhá obecná právní úprava mezinárodního práva soukromého.¹²³

Zásadní změna nastala v porevolučním období devadesátých let. Novelizací zákona č. 42/1980 Sb., o hospodářských stycích se zahraničím, došlo k liberalizaci zahraničního obchodu, na který již neměly monopol podniky zahraničního obchodu. Do nabytí účinnosti nového obchodního zákoníku směly provádět zahraniční obchod československé osoby na základě registrace. Prováděcí předpis¹²⁴ stanovil vývozy a dovozy věcí a další činnosti, k jejichž provádění se vyžaduje povolení k zahraničně obchodní činnosti. V příloze č. 1, části II bylo zakotveno povolení pro dovoz střeliva, pyrotechnických výrobků a dovoz speciálního materiálu, technické pomoci pro účely obrany a bezpečnosti. Normou, která směřovala k ochraně obchodně politických

¹²⁰ KEJZLAR, Pavel. Právní aspekty zahraničního obchodu se zbraněmi. Rigorózní práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta, str. 74-75.

¹²¹ Zákon č. 119/1948 Sb., o státní organizaci zahraničního obchodu a mezinárodního zasilatelství.

¹²² Např. vyhláška MZO č. 69/1959 Ú.l. o zřízení podniku Omnipol, podniku zahraničního obchodu pro vývoz a dovoz sportovních a loveckých zbraní a střeliva k nim, jakož i sportovních a civilních letadel.

¹²³ KEJZLAR, Pavel. *Op. cit.*

¹²⁴ NV č. 256/1990 Sb., kterým se stanoví vývozy a dovozy věcí a další činnosti, k jejichž provádění se vyžaduje povolení k zahraničně obchodní činnosti.

a dalších zájmů však byla vyhláška FMZO č. 560/1991 Sb., o podmínkách vydávání úředního povolení k dovozu a vývozu zboží a služeb, která byla vydána na základě zmocnění v § 56 cit. zákona č. 42/1980 Sb. Obsahem tohoto předpisu byl režim vydávání licence (úředního povolení) při vývozu nebo dovozu zboží a služeb stanovených v přílohách. V příloze E byl seznam, který lze označit za seznam vojenského materiálu.¹²⁵

Po zániku ČSFR byl pro danou oblast dne 15. února 1994 schválen nový ZOVM, kdy zákonodárce problematiku uvedl do souladu s Ústavou¹²⁶ a Listinou základních práv a svobod,¹²⁷ přičemž zohlednil požadavky mezinárodního společenství na vytvoření účinné státní kontroly obchodu se zbraněmi a jiným vojenským materiálem. ZOVM byl do dnešního dne celkem desetkrát novelizován. Slovensko v dané oblasti přijalo obdobný zákon č. 179/1998 Z. z., o obchodování s vojenským materiálem, který byl nahrazen současným ZOVOP.

V této souvislosti nutno upozornit, že v současnosti probíhá v Parlamentu ČR schvalování „technické“ novely ZOVM, která reaguje jednak na obsolentnost ZOVM a jednak na mediálně známé případy spojené se sklady vojenského materiálu. Předkládaná práce vychází právě z této novely ZOVM (č. sněmovního tisku 408), kterou vláda projednala a schválila dne 4. února 2015, přičemž v době uzavření rukopisu stále nebyla v legislativním procesu schválena. Podnětem k takovému rozhodnutí byla již léta trvající neuspokojivá situace s právní úpravou zahraničního obchodu s vojenským materiálem doplněna o zjevnou politickou snahu situaci upravit. Z tohoto důvodu byla představena novela, která dle politických a odborných vyjádření dosahuje konsensu napříč Parlamentem ČR, přičemž její schválení bylo předpokládáno na podzim 2015. Vzhledem k pozdržení legislativních prací tak předkládaná práce netradičně pojednává o zatím neschváleném zákonu.

¹²⁵ KEJZLAR, Pavel. *Op. cit.*

¹²⁶ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

¹²⁷ Zákon č. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod.

3.2 Obecná ustanovení

ZOVM ihned zkraje v § 1 explicitně odkazuje na příslušné předpisy EU. Mezi tyto je jmenovitě řazen čl. 346 SFEU, Směrnice a Společný postoj Rady¹²⁸, přičemž provádění tuzemského zákona musí být rovněž v souladu s mezinárodními závazky ČR a jejími politickými a bezpečnostními zájmy. ZOVM zde zcela zřetelně odkazuje na politickou tradici hlásící se k mezinárodnímu společenství. Toto ustanovení se však z pohledu českého právního řádu jeví jako nadbytečné, neboť mj. z čl. 1 odst. 2 Ústavy vyplývá, že ČR dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva. Ve vztahu k mezinárodnímu společenství jde o ustanovení pouze deklarativní, jímž se mezinárodní veřejnosti prezentuje vůle České republiky, přičemž vlastní závazky České republiky vyplývají již z mezinárodního práva.¹²⁹ Na druhou stranu zdůraznění dodržování mezinárodního práva je v oblasti regulující tyto bezpečnostně citlivé výrobky vhodné vzhledem k tomu, že mezinárodní normy tvoří skutečný základ zkoumaného právního oboru a reguluje mezinárodní obchod zcela zásadním způsobem. Posuzováno nastíněnou optikou je absence odkazu na mezinárodní závazky v ZOVOP spíše nedostatkem, ačkoliv pro zbrojního podnikatele irelevantní právě z důvodu, že Slovensko taktéž „uznává a dodržuje všeobecná pravidla mezinárodního práva, mezinárodní smlouvy, kterými je vázána, a svoje další mezinárodní závazky.“¹³⁰

3.2.1 Obchod s vojenským materiálem

Následující ustanovení se již v obou případech (ZOVM/ZOVOP) zabývá definicemi pojmů užitých v zákoně. Český ZOVM v § 2 definuje pojmy, které je nutno řadit pod všeobecně užívaný termín obchod s vojenským materiálem. Za tento se rozumí (i) vývoz z území ČR do jiného než členského státu EU, (ii) dovoz vojenského materiálu na území ČR z jiného než členského státu, (iii) nákup a prodej vojenského materiálu od zahraniční osoby, jakož i plnění dalších závazků vůči

¹²⁸ Viz kapitola 2.

¹²⁹ SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky: komentář*. 1. vyd. Praha: Beck, 2007, XIV, str. 13.

¹³⁰ Čl. 1 odst. 2 zákona č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky.

zahraniční osobě a přijímání dalších plnění od zahraniční osoby, jejichž předmětem je vojenský materiál. Za obchod s vojenským materiálem se dále považuje (iv) transfer vojenského materiálu od dodavatele v jiném členském státě k příjemci v ČR nebo od dodavatele v ČR k příjemci v jiném členském státě, (v) zprostředkování výše uvedených činností a (vi) nákup vojenského materiálu v zahraničí a jeho následný prodej do jiného než členského státu. Posledním typem obchodu je také (vii) písemný projev vůle směřující k uzavření smluv specifikovaných výše.

V porovnání s ZOVM je slovenský ZOVOP z hlediska právní systematiky strukturovanější, avšak dle mého názoru pro zbrojního podnikatele méně srozumitelný, neboť v tomto se za obchod s vojenským materiálem považuje (i) prodej nebo koupě vojenského materiálu, (ii) zahraničně obchodní činnost s vojenským materiálem, (iii) zprostředkovatelská činnost a (iv) předsmuvní nebo smluvní vztahy související s obchodováním s vojenským materiálem.¹³¹

Uvedená souhrnná definice zde odkazuje na definice následující a proto je při bližším pohledu patrné, že za zahraničněobchodní činnost (bod ii) je nutno dále chápat dovoz, vývoz, koupě či prodej vojenského materiálu mimo území Slovenské republiky bez tranzitu přes území Slovenské republiky. ZOVOP tak zřetelně rozlišuje mezi koupí a prodejem vojenského materiálu reflektující při tom vztah k území SR. Bez uvedeného rozdílu by došlo ke smísení a duplicitě jednotlivých definic obchodu s vojenským materiálem.

V porovnání s uvedeným český ZOVM neklade tolik důraz na skutečnost, zda transakce měla vztah k území českého státu,¹³² přičemž důležitý je charakter plnění a osob zúčastněných na transakci.

Obdobně jako ZOVM, řadí ZOVOP mezi obchod s vojenským materiálem zprostředkování, které však blíže popisuje jako činnost zprostředkovatele, která směřuje k tomu, aby měl zájemce možnost uzavřít se třetí stranou smlouvu, jejímž předmětem je

¹³¹ § 2 odst. 1, písm. a) ZOVOP.

¹³² § 2 odst. 2, písm. b) ZOVM.

výroba, nabytí nebo prodej vojenského materiálu včetně činností a služeb umožňující výrobu, nabytí nebo prodej vojenského materiálu.¹³³ Oproti slovenské úpravě ZOVM popisuje institut zprostředkování jako činnost vztahující se ke všem činnostem definovaným jako obchod s vojenským materiálem, aniž by toto dále rozvedl. Slovenské vymezení zprostředkování považují za právně vyspělejší, neboť pojem zprostředkování je v zákoně jasně vymezen.

Ačkoliv obě právní normy definují pojem transfer obdobně, kdy tento vyplývá ze Směrnice,¹³⁴ ZOVOP přidává termín přesun (*presun*), kterým se rozumí tranzit výrobku (vojenského materiálu) přes území jednoho nebo vícero členských států, ze kterých tento výrobek nepochází a na území kterého nesměřuje.¹³⁵ Ačkoliv je termín přesun v zákoně nadefinován, samotný ZOVOP s ním dále explicitně nepracuje a ani jej neupravuje. Lze dovodit, že přesunem mohou být situace přepravy vojenského materiálu přes území Slovenska v maximální délce sedmi dnů,¹³⁶ kdy není vyžadována licence.¹³⁷ Termín přesun tedy odpovídá významu tranzitu, resp. průvozu.¹³⁸ Nutno dodat, že to jsou právě tranzitní licence, které českým zbrojním podnikatelům způsobují problémy.¹³⁹ Český ZOVM pojem tranzitu ani přesunu neupravuje, jelikož tento je upraven v zákoně o zbraních.¹⁴⁰

Jistý rozpor obou úprav spočívá v ustanoveních § 2 odst. 1, písm. a) ZOVOP a § 2 odst. 3 ZOVM, podle kterého se za obchod s vojenským materiálem považuje i samotný písemný projev vůle směřující k uzavření smluv vztahujících se k obchodu s vojenským materiálem. Z pohledu zbrojního podnikatele se jedná o přísné ustanovení, jelikož již v rámci kontraktačního procesu je nutné získat povolení pro obchodování s vojenským materiálem. ZOVM staví na jisto, že pro písemný projev vůle je nutno povolení.

¹³³ § 2 odst. 1, písm b) ZOVOP.

¹³⁴ Čl. 3 bod 2 Směrnice.

¹³⁵ § 2 odst. 1, písm e) ZOVOP.

¹³⁶ Překročení doby 7 dnů může naznačovat případnou manipulaci s vojenským materiálem.

¹³⁷ § 22, písm. c) ZOVOP.

¹³⁸ Čl. 3, bod 7 Směrnice.

¹³⁹ Více v kap. 6.2.7 – Tranzitní licence v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu. Op. cit.*

¹⁴⁰ Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních.

Takovým projevem vůle bude myšlena oferta, resp. akceptace oferty zahraničního zbrojního podnikatele. Otázkou zůstává, zda z uvedeného ustanovení vyplývá *a contrario* závěr, že pro ústní jednání za účelem uzavření obchodu se povolení nevyžaduje? Z textu zákona toto dle mého názoru vyplývá. Zbrojní podnikatel je tedy oprávněn sjednat celou transakci ústně, aniž by byl nucen získat povolení. Taková ústní smlouva však následně musí dostat formální písemnou podobu, jelikož se tato dokládá k žádosti o licenci.¹⁴¹ Výroční zpráva MPO k tomu pouze stanoví, že zbrojní podnikatel *„je oprávněn nabízet své výrobky a služby a vstupovat v jednání se zahraničními partnery teprve poté, co obdrží příslušné rozhodnutí o vydání povolení k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem.“*¹⁴²

Ustanovení ZOVOP, podle kterého je za obchodování s vojenským materiálem nutno považovat i předsmuvní nebo smluvní vztahy související s obchodováním s vojenským materiálem, se na písemné projevy neomezuje, a proto by zbrojní podnikatel měl disponovat povolením i pro vztah učiněný ústně. Taková představa však znamená přepjatý formalismus a dle mého názoru jde o požadavek nereálný. Nicméně Ministerstvo hospodářstva Slovenskej republiky (dále jen „MH“) ve svém vyjádření trvá na tom, že i pro ústní jednání, které směřuje uzavření smlouvy, se povolení vyžaduje.¹⁴³

Otázka dále vyvstává při interpretaci předsmuvních vztahů, kdy ZOVOP v rámci předsmuvních vztahů odkazuje na § 289 Obchodního zákonníka,¹⁴⁴ který pojednává pouze o smlouvě o uzavření budoucí smlouvy, která podle druhého odstavce tamtéž musí být písemná. Pokud by tedy bylo za obchodování s vojenským materiálem považováno pouze uzavření smlouvy o smlouvě budoucí a dalších smluv, nebylo by potřeba povolení např. pro zaslání oferty, čímž by se ZOVOP jevil jako benevolentnější. V popisované situaci se přikláním spíše k restriktivnímu výkladu po vzoru české

¹⁴¹ §15 odst. 4, písm. a) ZOVM.

¹⁴² MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2014.* [cit. 25.10.2015]. Str. 4.

¹⁴³ Vyjádření Ministerstva hospodářstva Slovenskej republiky.

¹⁴⁴ Zákon č. 513/1991 Zb., Obchodný zákonník.

úpravy, kdy výše uvedený dílčí závěr je dle mého názoru nutno odmítnout právě s ohledem na charakter upravované problematiky. Povolení by i ve Slovenské republice mělo být požadováno již pro kontraktační proces v písemné podobě. K takovému závěru se kloní také MH, které vyžaduje povolení mj. pro zaslání samotné oferty.

3.2.2 Vyloučení zákona

ZOVM nebude v některých případech užit, jelikož tento je explicitně v § 3 vyloučen jako celek. Jedná se např. o situaci, kdy bude řešen vývoz nebo nakládání s vojenským materiálem mimo území ČR při působení ozbrojených sil ČR,¹⁴⁵ bezpečnostních sborů¹⁴⁶ nebo základních složek integrovaného záchranného systému České republiky podle vyhlášených mezinárodních smluv. Další případy vyloučení zákona jsou taxativně vyjmenovány v § 3 ZOVM.

Obdobnou právní úpravu zvolil i ZOVOP, když např. nevyžaduje dovozní ani vývozní licence v případě vývozu a nakládání s vojenským materiálem v souvislosti s působením ozbrojených sil SR¹⁴⁷ a Policejního sboru SR¹⁴⁸ mimo území SR podle mezinárodních smluv. V obou úpravách existují nepatrné rozdíly. V uvedeném případě např. česká právní úprava ve výjimce odkazuje na souhrnné označení ozbrojeného sboru a ozbrojených sil, které jsou reálně tvořeny větším množstvím sborů, čímž se počet možných výjimek zvyšuje. Slovensko omezilo užití této výjimky pouze na ozbrojené síly a Policejní sbor SR. Jiný ozbrojený bezpečnostní sbor tak nebude mít možnost užit vojenský materiál, aniž by aplikoval ZOVOP. Slovenská úprava je vzhledem k bezpečnostním sborům restriktivnější, nežli je tomu v ČR.

¹⁴⁵ Ozbrojené síly vymezuje zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky (dále jen „ZOS“) v §3. Ozbrojené síly jsou tvořeny armádou, Vojenskou kanceláří prezidenta republiky a Hradní stráží.

¹⁴⁶ Bezpečnostním sborem se podle §1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (dále jen „ZSP“) rozumí Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.

¹⁴⁷ Zákon č. 321/2002 Z.z., o ozbrojených silách Slovenskej republiky.

¹⁴⁸ Zákon č. 171/1993 Z.z., o Policajnom zbore.

ZOVOP český model vyloučení zákona jako celku nepřevzal, neboť ZOVOP vylučuje jednotlivé situace pouze v souvislosti s konkrétními licencemi, čímž je dán větší prostor pro specifitější a pružnější právní úpravu. ZOVOP upravuje výjimky z režimu zákona individuálně a na několika místech.¹⁴⁹ Z pohledu zbrojního podnikatele jde o rubriku okrajovou, jelikož vyloučení zákona se vztahuje zejména k transakcím realizovanými státními orgány.

3.2.3 Vojenský materiál

3.2.3.1 Vyloučený vojenský materiál

ZOVM explicitně specifikuje, které zbraně se nemohou stát předmětem obchodu s vojenským materiálem. Za vyloučené zbraně jsou označeny (i) zbraně hromadného ničení, kterými se rozumí jaderné, chemické a biologické zbraně, (ii) protipěchotní miny¹⁵⁰ a (iii) konvenční zbraně, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mohou mít nerozlišující účinky.¹⁵¹ Poslední vyloučenou kategorií je, navzdory tomu, že ji ZOVM nezmiňuje, (iv) kazetová munice, jelikož ČR je, na rozdíl od Slovenské republiky, členem Úmluvy o kazetové munici,¹⁵² která zavazuje smluvní strany k vyřazení kazetové munice z výzbroje, k její likvidaci a dále zejména k tomu, že kazetovou municí nebudou vyvíjet, držet nebo převádět.

Uvedený zákaz obchodování s uvedenými zbraněmi vyplývá z generálního ustanovení, podle kterého nemůže být obchodováno zboží, na které se vztahují ustanovení zvláštních právních předpisů nebo vyhlášených mezinárodních smluv,

¹⁴⁹ Srov. § 22, resp. § 29 ZOVOP.

¹⁵⁰ Ottawská úmluva vyhlášena pod č. 29/2000 Sb. m. s., doplněna zákonem č. 305/1999 Sb., o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení.

¹⁵¹ Podle Úmluvy o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, jež byla vyhlášena pod č. 21/1999 Sb.

¹⁵² Úmluva byla vyhlášena pod č. 18/2012 Sb. m. s., kterou doplňuje zákon č. 213/2011 Sb., o zákazu použití, vývoje, výroby, skladování a převodu kazetové munice a o jejím zničení (zákon o zákazu kazetové munice).

kterými je Česká republika vázána. Uvedený závazek tak vyplývá především z mezinárodního práva,¹⁵³ nežli ze samotných ustanovení ZOVM.

ZOVOP zcela přijal uvedené chápání odkazující na mezinárodní právo a nestanovil případné z obchodování vyloučené typy zbraní. Zbrojní podnikatel podnikající na Slovensku je v tomto ohledu zatížen, jelikož není ihned jasné, které produkty je či není možno obchodovat. Pro ověření zakázaných produktů je nutné se informovat u Ministerstva hospodářství SR, popř. nahlédnout do Databáze mezinárodních smluv vedených Kanceláří OSN pro odzbrojení (UNODA).¹⁵⁴ Při porovnání této databáze je patrné, že ČR a SR jsou členy stejných mezinárodních úmluv na poli mezinárodní bezpečnosti, lišících se pouze právě u výše citované kazetové munice. Pokud by však zbrojní podnikatel zvolil pro své podnikání Slovensko, pouze za účelem obchodování s kazetovou municí, nedošlo by k naplnění jeho očekávání. Slovensko, které stále vlastní a i takovou municí vyrábělo, se jako jedna z posledních zemí EU rozhodlo připojit k Úmluvě o zákazu kazetové munice. Ačkoliv právně ještě členem úmluvy není, politické rozhodnutí a patřičné kroky k likvidaci munice již byly učiněny.¹⁵⁵

3.2.3.2 Defínice vojenského materiálu

Podstatnou změnu vymezení vojenského materiálu znamená v ČR novela ZOVM (sněmovní tisk 408), který odstraňuje popisný charakter defínice vojenského materiálu a nahrazuje ho odkazem na Seznam vojenského materiálu EU. Podle ZOVM jsou za vojenský materiál chápány produkty, které jsou uvedeny v seznamu vojenského materiálu.¹⁵⁶ Tento seznam, odvozený ze Společného seznamu vojenského materiálu EU, stanoví prováděcí předpis - vyhláška.¹⁵⁷ Vojenským materiálem se pro účely

¹⁵³ §4, písm. b), první věta ZOVM.

¹⁵⁴ UNODA [online]. Treaties Database – Slovakia [cit. 14. 7. 2015].

¹⁵⁵ SVĚTNIČKA, Lubomír [online]. *Slováci se po letech zbaví záludných kazetových bomb*. iDNES.cz. 16. dubna 2015 [cit. 14. 7. 2015].

¹⁵⁶ § 5, odst. 1 ZOVM.

¹⁵⁷ Do doby schválení nové vyhlášky se jedná o vyhlášku č. 48/2015 Sb., kterou se mění vyhláška č. 210/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 38/1994 Sb.,

ZOVM rozumí i služby poskytované v souvislosti s vojenským materiálem dle vyhlášky, zejména provádění oprav, úprav, jakož i poskytování informací, vysílání a přijímání odborníků za účelem výzkumu, vývoje, konstrukce, výroby, úprav, oprav, údržby, použití a ovládání vojenského materiálu.¹⁵⁸

K úpravě české definice došlo po dlouhé době, kdy tato nevyhovovala požadavkům praxe, a to vzhledem k vývoji a náhledu na zahraniční obchod s vojenským materiálem za období 20 let platnosti ZOVM. Definice vojenského materiálu byla za historii ZOVM revidována pouze jednou, novelou č. 220/2009 Sb. Změna spočívala v (i) rozšíření definice o technologie, programové vybavení, technické dokumentace nebo návody vyrobené, upravené, vybavené, zkonstruované nebo přizpůsobené pro vojenské použití, (ii) odstranění kategorií vojenského materiálu ze zákona a o jejich převedení do podzákoného předpisu a (iii) stanovení, že Seznam vojenského materiálu stanoví prováděcí předpis na základě Společného seznamu vojenského materiálu Evropské unie.

Ani výše uvedené úpravy (i-iii) neodpovídaly současným potřebám praxe. Nová úprava proto upouští od stanovení vojenského materiálu na základě mj. toho, zda je hromadně užíván v ozbrojených silách nebo bezpečnostních sborech k zabezpečení úkolů obrany a bezpečnosti státu. Pro stanovení charakteru zboží jako vojenského materiálu byla rozhodující jeho zvláštní konstrukce, kterou je zboží předurčeno k použití pro účely obrany a bezpečnosti státu, tj. že příslušný materiál byl pro účely obrany a bezpečnosti státu speciálně vyvíjen a vyráběn. Byl-li tento znak nedostačující pro stanovení charakteru vojenského materiálu, užilo se následného určovacího znaku, kterým je skutečné hromadné použití pro ozbrojené složky k zabezpečení úkolů obrany a bezpečnosti státu.¹⁵⁹

o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, ve znění vyhlášky č. 85/2012 Sb., která však odpovídá přednovelizovanému ZOVM.

¹⁵⁸ § 5, odst. 2 ZOVM.

¹⁵⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem ze dne 17. listopadu 1993.

Odstraněním uvedených požadavků je zachována pouze podmínka, že materiál musí být uveden v Seznamu vojenského materiálu. Tento seznam jednoznačně stanoví parametry pro každý výrobek, přičemž tyto parametry jsou rozhodující pro určení, zda se jedná o vojenský materiál či nikoliv.¹⁶⁰ Jedná se o posun správným směrem, neboť dřívější definice způsobovala jisté nejasnosti,¹⁶¹ které tímto odpadnou.

ZOVOP, ačkoliv přijat relativně nedávno,¹⁶² se stále drží tradiční definice vojenského materiálu, dříve užívanou ZOVM, za který jsou považovány

- I. *výrobky, jejich funkční součásti, příslušenství a náhradní díly, které jsou vzhledem ke svým charakteristickým technickým a konstrukčním vlastnostem zvláště určené pro použití v ozbrojených silách, v ozbrojených bezpečnostních sborech, jiných ozbrojených sborech a které se používají při zabezpečování úloh obrany a bezpečnosti státu;*
- II. *stroje, zařízení a investiční celky vyrobené, upravené, vybavené nebo zkonstruované zvláště pro vojenské účely, zejména pro vývoj, výrobu, kontrolu, dekompletaci, likvidaci a zkoušení dalších výrobků, jejich součástí a náhradních dílu uvedených v bodě (I); a*
- III. *služby poskytované nebo přijímané v souvislosti s vojenským materiálem uvedeným v bodech (I a II), zejména vykonávání oprav, úprav, skladování a přeprava výrobků, jakož i poskytování informací, vysílání odborníků za účely výzkumu, vývoje, konstrukce, výroby, úprav, oprav, údržby, dekompletace, likvidace, použití a ovládání vojenského materiálu s výjimkou těch, které podléhají zvláštnímu režimu.¹⁶³*

¹⁶⁰ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva, str. 27.

¹⁶¹ Srov. Kap. 1.1 – Vojenský materiál dle českého práva v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu*. Op. cit., str. 7.

¹⁶² 19. říjen 2011.

¹⁶³ § 3 ZOVOP.

K provedení ZOVOP je vydán výnos MH, kterým se vydává seznam výrobků obranného průmyslu.¹⁶⁴ Vzájemné porovnání seznamu vojenského materiálu v ČR a SR je pro účely této práce irelevantní, neboť k případnému zjištění rozporu v seznamech vojenského materiálu by zcela jistě došlo až s ohledem na předmět dané transakce.

Zřejmou odlišností je rozdílná terminologie týkající se vojenského materiálu, který slovenská právní úprava definuje jako výrobek obranného průmyslu. Český pojem *vojenský materiál* byl v přijímaném ZOVM užit, neboť tento vycházel v té době z platné právní úpravy a ze specifikace vojenského materiálu v přijatých usneseních bývalé federální a tehdejší české vlády.¹⁶⁵ Obdobně i předchůdce ZOVOP, zákon č. 179/1998 Z. z., o obchodování s vojenským materiálem užíval termínu vojenský materiál, neboť respektoval historický vývoj a tradici pojmosloví.¹⁶⁶ Nově přijatý ZOVOP v roce 2011 dosavadní terminologii opustil, když začal užívat spojení výrobek obranného průmyslu. Uvedená změna vyplývá ze Směrnice,¹⁶⁷ neboť tato užívá termínu produkt pro obranné účely (*defence-related products*),¹⁶⁸ přičemž oficiální slovenský název Směrnice již obsahuje spojení výrobek obranného průmyslu (*výrobok obranného priemyslu*),¹⁶⁹ nikoliv produkt. Pokud tedy vycházíme z toho, že slovenský ZOVOP užívá terminologii Směrnice, je nutno upozornit, že takový název je modifikován a neodpovídá doslovnému překladu, který lze spatřit např. v české jazykové verzi Směrnice. V ideálním případě by měl český ZOVM taktéž užívat termínu produkt pro obranné účely, stejně jako slovenský ZOVOP, který šel cestou modifikace. Výsledný stav je matoucí, nicméně pouze z terminologického hlediska, neboť ve výsledku výrobek obranného průmyslu ve slovenské právní úpravě odpovídá českému vojenskému materiálu.

Nad rámec uvedené Směrnice upravuje ZOVM zvláštní kategorii tzv. významného vojenského materiálu. Jedná se o materiál specifikovaný výše, který je

¹⁶⁴ Tím je v současnosti Výnos MH SR č. 1/2015 z 11. mája 2015, ktorým sa vydáva zoznam výrobkov obranného priemyslu.

¹⁶⁵ Důvodová zpráva k návrhu ZOVM ze dne 17. listopadu 1993. *Op. cit.*

¹⁶⁶ Srov. §1 zákona č. 179/1998 Z. z., o obchodování s vojenským materiálem.

¹⁶⁷ Č. 2009/43/ES o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř EU.

¹⁶⁸ Čl. 1 a čl. 3 Směrnice.

¹⁶⁹ Slovenské znění Směrnice.

významný z hlediska efektivnosti jeho bojového použití anebo jeho množství. U tohoto materiálu může žadatel ještě před předložením žádosti o udělení licence předložit zvláštní žádost o předběžný souhlas k jednání se zahraničním partnerem, o které rozhodne MPO po předchozím projednání s MZV.¹⁷⁰ Uvedená možnost vychází z obchodní praxe, kdy u významných dodávek z hlediska komoditního vázaných na složitá jednání je vhodné předjednat možnost udělení předběžného souhlasu k dalšímu jednání, čímž se zjednoduší a časově zkrátí další vývoj v jednání se zahraničním partnerem. Významný vojenský materiál je stanoven v prováděcím předpise k ZOVM.¹⁷¹

3.2.3.3 Seznam vojenského materiálu

Ze Směrnice vyplývá, že produktem pro obranné účely (vojenským materiálem) je kterýkoliv produkt uvedený v příloze Směrnice, kterou tvoří Seznam produktů pro obranné účely. Tento seznam má Komise aktualizovat tak, aby v souladu s čl. 13 odst. 1 Směrnice odpovídal Společnému vojenskému seznamu EU.

Společný vojenský seznam EU byl přijat v rámci společného postoje Rady 2008/944/SZPB ze dne 8. prosince 2008. Tento členským státům ukládá, aby zajistily, že jejich vnitrostátní právní předpisy umožní kontrolovat vývoz technologií a materiálu uvedených na Společném vojenském seznamu EU. V souladu se Společným postojem funguje Společný vojenský seznam EU jako referenční bod pro vnitrostátní seznamy vojenských technologií a vojenského materiálu, nicméně tyto seznamy přímo nenahrazuje.

Rada Společný vojenský seznam EU každoročně aktualizuje, obvykle poté, co se změní seznam střeliva přijatý v rámci Wassenaarského ujednání o kontrole vývozu konvenčních zbraní a zboží a technologií dvojího použití.¹⁷² Tento seznam střeliva uvádí dvacet dva hlavních položek, jež se týkají produktů určených pro vojenské použití. Patří zde některé produkty z kategorií, jako jsou (ale ne pouze)

¹⁷⁰ § 20 ZOVM.

¹⁷¹ Důvodová zpráva k návrhu ZOVM ze dne 17. listopadu 1993, ustanovení § 20.

¹⁷² Blíže v kap. 2.4.

ruční zbraně a lehké zbraně (a pro ně určené střelivo), tanky a další vojenská ozbrojená vozidla, bojová plavidla (hladinová nebo podmořská), pancéřové/ochranné vybavení, letadla a bezpilotní letecké prostředky atd.

Přesto, že příloha Směrnice by se měla stále shodovat se Společným vojenským seznamem EU, v praxi se ukazuje, že postup pro změnu přílohy trvá nejméně sedm měsíců. Proto příloha neodpovídá Společnému vojenskému seznamu EU nejméně po dobu sedmi měsíců v roce. Navíc musí Směrnici Komise, kterou se příloha mění, členské státy provést ve vnitrostátním právu, což vyžaduje vnitrostátní legislativní či správní postup. Lze proto předpokládat, že právní předpisy členských států, které provádějí přílohu, se nebudou nikdy shodovat se Společným vojenským seznamem EU, jenž je zrovna platný. Ledaže by členské státy seznam provedly, aniž by čekaly na změnu přílohy. Tyto rozdíly ve výsledku vedou k právním a správním nesrovnalostem na úrovni vnitrostátních orgánů a podniků v oblasti obrany v EU a jsou v rozporu se záměrem zákonodárce zajistit dokonalý soulad mezi přílohou Směrnice a Společným vojenským seznamem EU.¹⁷³

Další obtíž, opět z terminologického hlediska, představuje rozdílné označení pro tyto seznamy. V české právní úpravě včetně oficiálního překladu evropských aktů se můžeme setkat hned se čtyřmi názvy, které ve skutečnosti označují citované dva seznamy, neboť tyto jsou v právním řádu užity pod jiným označením. Tedy *Seznam vojenského materiálu* užitý v ZOVM a Vyhlášce¹⁷⁴ (Zoznam výrobkov obranného priemyslu) je slovy Směrnice *Seznam produktů pro obranné účely*, zatímco *Společný seznam vojenského materiálu Evropské unie* (Spoločný zoznam vojenského materiálu Európskej únie) je *Společný vojenský seznam Evropské unie*.

¹⁷³ EUROPEAN COMMISSION [online]. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Transposition of Directive 2009/43/EC simplifying terms and conditions for transfer of defence-related products within the EU* [cit. 10.7.2015].

¹⁷⁴ Srov. § 5 odst. 3 ZOVM.

3.2.3.4 Judikatura k vymezení vojenského materiálu

Vzhledem ke skutečnosti, že uvedená vlastní vymezení vojenského materiálu jsou mnohdy nejasná, nepřesná a vzbuzující pochybnosti, lze nalézt k této problematice ojedinělou¹⁷⁵ judikaturu, která se uvedeným vymezením zabývá. Důraz je logicky kladen na rozlišení materiálu vojenského a civilního, následkem čehož se aplikuje odlišná právní úprava. S ohledem na limity elektronických informačních zdrojů byla rešerše v rámci této práce učiněna pouze napříč českou a evropskou judikaturou.

I. Česká judikatura

- a) Podle rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 3. 2000, č. j. 30 Ca 225/99-29 je „vojenský materiál“ pro účely ZOVM vymezen v ustanovení § 5 odst. 1. Tento materiál se vyznačuje tím, že slouží především pro použití v ozbrojených silách. Na této skutečnosti nemohou nic změnit ani námitky, že určité výrobky, jejich součásti a náhradní díly, které podle citovaného ustanovení jsou vojenským materiálem, mohou také sloužit k civilním účelům. I k vývozu vojenského materiálu pro civilní účely je třeba licence.

Pro případnou argumentaci týkající se smluvní dokumentace je proto zcela nerozhodné, jak zněla objednávka, k jakému účelu byly součásti skutečně použity, jaké bylo jejich vnější označení, jaké jsou podmínky pro jejich konzervování, balení či expedici. Rozhodující je pouze účelové určení výrobků.

- b) Druhý vybraný judikát vyjasňuje právní konstrukci ZOVM týkající se uvedení výrobků v Seznamu vojenského materiálu. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 7 As 28/2013 – 35 (Výběr NSS 4013/2013) samotné uvedení výrobku v Seznamu vojenského materiálu dle přílohy č. 1 vyhlášky

¹⁷⁵ Srov. kap. 6.3.1 Absence judikatury v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu. Op. cit.*

č. 332/2009 Sb. z něj nemůže činit vojenský materiál, pokud tento výrobek nenaplnuje zákonnou definici tohoto pojmu dle § 5 odst. 1 nebo 2.

Vzhledem k tomu, že se uvedená judikatura vztahuje k české právní úpravě před chystanou novelou, lze tuto chápat a argumentovat pouze ve vztahu k vymezení uvedenému v ZOVOP, neboť tato koresponduje s předcházející českou úpravou. Danou judikaturu uvádím záměrně s důrazem na rozlišování civilního a vojenského užití, neboť pouhé mechanické uvedení výrobku v Seznamu vojenského materiálu mnohdy není ideální řešení. Uvedenému uvažování nad rozlišováním užití odpovídá i vybraná judikatura ESD.

II. Evropská judikatura

Otázku, co považovat za vojenský materiál a co nikoliv, řešil ESD ve svém rozsudku ze dne 7. června 2012, sp. zn. C-615/10 ve věci *Insinööritoimisto InsTiimi Oy*. Spor se vedl ohledně otočného stolu, který měl být dodán jako vojenský materiál především k simulaci vojenských operací. Protistrana argumentovala tím, že daný stůl je pouhou technickou inovací v civilním odvětví, když technické provedení systému otočného stolu spočívalo v sestavení zcela volně dostupných materiálů, součástí a systémů.

Samotný rozsudek mnoho zásadních úvah nepřináší. Zajímavější je z tohoto pohledu stanovisko generální advokátky Juliane Kokott, které dal soud nakonec za pravdu. Podle generální advokátky odpověď na otázku, zda je výrobek určen výlučně k vojenským účelům, nelze vyvodit pouze ze skutečnosti, že kupujícími jsou ozbrojené síly členského státu nebo že výrobek získá pro ozbrojené síly jiný veřejný orgán. V opačném případě by se mohla každá propisovací tužka stát zbožím vojenské povahy jenom z toho důvodu, že byla pořízena pro armádu. Smysl ustanovení (v tomto případě čl. 296¹⁷⁶ odst. 1, písm. b) vyžaduje, aby se jednalo o výrobek, který má kromě své způsobilosti k případnému civilnímu použití i určení na zvláštní vojenský

¹⁷⁶ Dnešní čl. 346 SFEU.

účel, a sice jak ze subjektivního, tak i objektivního hlediska. Dotčený předmět musí být určen pro zvláštní vojenské účely nejen podle svého konkrétního použití definovaného veřejným zadavatelem (tj. subjektivně), nýbrž i na základě své koncepce a svých vlastností (tj. objektivně).¹⁷⁷

Z výše uvedeného vyplývá, aby byl daný výrobek vojenským materiálem, musí být kromě subjektivní stránky taktéž speciálně navržen, vyvinut nebo podstatně pozměněn k vojenským účelům.¹⁷⁸

Lze shrnout, že ačkoliv ZOVM v rámci zjednodušení opustil konstrukci zahrnující užití v ozbrojených silách a přiklonil se k odkazu na Seznam vojenského materiálu, evropská judikatura tyto aspekty prozatím neopustila. S uvedenou argumentací dospějeme k závěru, že samotný odkaz v ZOVM na Seznam vojenského materiálu není dostačující.¹⁷⁹

3.3 Povolování obchodu s vojenským materiálem

Povolovací režim pro obchodování s vojenským materiálem je v obou státech dvoustupňový, tzn. legální obchod s vojenským materiálem může být všeobecně uskutečněn pouze za podmínky, že zbrojní podnikatel je držitelem povolení k obchodování s vojenským materiálem a licence pro daný obchod.¹⁸⁰

¹⁷⁷ Stanovisko generální advokátky Juliane Kokott, přednesené dne 19. ledna 2012 ve věci *Insinöörtoimisto InsTiimi Oy*, sp. zn. C-615/10.

¹⁷⁸ Bod 40 rozsudku ESD ze dne 7. června 2012, sp. zn. C-615/10 ve věci *Insinöörtoimisto InsTiimi Oy*.

¹⁷⁹ Bod 44 stanoviska generální advokátky Juliane Kokott, přednesené dne 19. ledna 2012 ve věci *Insinöörtoimisto InsTiimi Oy*, sp. zn. C-615/10. *Op. cit.*

¹⁸⁰ V české právní úpravě neexistuje žádný právní předpis, který by všeobecně stanovil podmínky pro vydávání povolení k vývozu či dovozu zboží. Takovým zákonem byl zákon č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení, který rozlišoval licenci automatickou, neautomatickou a bezpečnostní (KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Op. cit.*, str. 101).

3.3.1 Sídlo právnické osoby

Oba státy umožňují podnikat s vojenským materiálem jak osobám fyzickým, tak osobám právnickým. Podle ZOVM může obchod s vojenským materiálem provádět pouze právnická osoba se sídlem na území ČR (za předpokladu, že splní další podmínky),¹⁸¹ zatímco ZOVOP pouze stanoví požadavek, aby právnická osoba měla povolení pro obchodování. Při zohlednění absence požadavku na sídlo na území SR lze dospět k závěru, že jakákoliv právnická osoba, která splní další požadavky podle ZOVOP, je oprávněna obchodovat s vojenským materiálem bez ohledu na sídlo na území Slovenské republiky. Takové pojetí by lépe odpovídalo čtyřem základním svobodám vnitřního trhu EU, neboť by nenutilo podnikatele reálně přesídlit na území SR. Závěr týkající se sídla právnické osoby mimo Slovenskou republiku však nelze přijmout, neboť jak vyplývá z vyjádření MH, pro vydání povolení se vyžaduje sídlo ve Slovenské republice. K uvedenému závěru lze dospět nejspíše výkladem dalších ustanovení ZOVOP, jelikož explicitní požadavek na sídlo ve Slovenské republice pro udělení povolení, ve srovnání s ZOVM, nenajdeme.

Nutno upozornit, že pokud by právnická osoba sídlila jinde než ve Slovenské republice, byla by zásadně ztížena práce dotčených správních a bezpečnostních orgánů, které se k jednotlivým žádostem o povolení či licenci zpravidla vyjadřují. Vzhledem k charakteru zkoumané problematiky a nastavené právní regulace požadavek na sídlo ve státě, kde žádá osoba o povolení či licenci, považují za správný, navzdory faktu, že toto zbrojní podnikatele jistým způsobem svazuje.

ZOVOP rozlišuje, na rozdíl od ZOVM, zda zbrojní podnikatel (i) obchoduje s vojenským materiálem nebo pouze (ii) vykonává zprostředkovatelskou činnost.¹⁸² Ačkoliv nastíněné dělení vyplývá z logické úvahy o míře zapojení zbrojního podnikatele, samotný ZOVOP s tímto dělením zásadně neoperuje. Povolení pro obchodování, jakož i pro zprostředkovatelskou činnost, podléhá stejným požadavkům ve stejných případech, navíc za ustáleného jazykového spojení *držitel*

¹⁸¹ § 6 odst. 1, věta první ZOVM.

¹⁸² § 2 odst. b) ZOVOP.

povolení na obchodování a povolení na zprostředkovatelskou činnost. Jediným případem, kdy je dané rozdělení ve slovenském zákoně reálně užito, jsou povinnosti stanovené pro držitele povolení na zprostředkovatelskou činnost,¹⁸³ které jsou stanoveny nad rámec povinností držitele povolení pro obchodování. Český ZOVM uvedené rozdělení neobsahuje, neboť do pojmu obchodování řadí i zprostředkování,¹⁸⁴ na základě čehož je nutné povolení pouze pro obchodování a nikoliv pro zprostředkování. Zvolené slovenské řešení je z pohledu zbrojního podnikatele zatěžující, neboť tento si musí již při žádosti o povolení být vědom, zda bude obchody s vojenským materiálem pouze zprostředkovávat nebo i provádět. Oproti českému zprostředkovali, slovenský zprostředkovatel, který se rozhodne provádět vlastní obchod, bude nucen opět získat povolení.

3.3.2 Základní kapitál

3.3.2.1 Původ základního kapitálu

ZOVM umožňuje vydání povolení právnické osobě za podmínky, že základní kapitál není více než z 49% tvořen vklady pocházejícími od zahraničních osob, s výjimkou vkladů od zahraničních osob se sídlem nebo bydlištěm v některém z členských států Evropské unie.¹⁸⁵ S uvedeným požadavkem se logicky nabízí otázka, zdali je možné, aby zahraniční entita prostřednictvím uměle vytvořených právnických osob, podnikala v České republice, kdy by tyto právnické osoby pouze plnily funkci prostředníků, které by zajišťovaly formální splnění kritérií nastavených ZOVM. Uvedenou teorii lze jednoduchým příkladem demonstrovat tak, že společnost A ze třetího státu se záměrem získat povolení k obchodování v ČR by zde založila společnost B, která by dále založila dceřinou společnost C, v níž by majetková účast společnosti B dosahovala právě 51-100% základního kapitálu. Společnost C, již formálně splňující požadavky na původ základního kapitálu, by následně žádala o vydání povolení pro obchodování. Skutečným obchodníkem s vojenským materiálem by stále byla společnost A, která by obchod prováděla prostřednictvím společnosti

¹⁸³ § 10 ZOVOP.

¹⁸⁴ Obdobně jako ZOVOP, který však následně rozděluje vlastní obchodování a zprostředkování.

¹⁸⁵ § 7 odst. 1, písm. a) ZOVM.

např. B, C, apod. Samozřejmě existují mnohem složitější formy kapitálové propojenosti, nicméně nastíněný případ postačuje k objasnění základního problému. Tedy, zda z uvedeného znění právní úpravy vyplývá možnost „obcházení“ zákonného požadavku podobným či složitějším způsobem. Pokud jde o formální stránku požadavku, bude tento zcela splněn. Z materiálního hlediska je nutno dále hledat odpověď a to zejména v souvislosti s otázkou *cui bono*? Důvodová zpráva původního ZOVM k tomuto bodu uvádí, že „požadavek majoritního vkladu tuzemských subjektů vychází z potřeby zabezpečit účinnou kontrolu provádění obchodu v této oblasti ve prospěch zahraničně politických, obchodních a bezpečnostních zájmů našeho státu. Obdobně je postupováno ve všech okolních vyspělých zemích.“ Za tímto účelem byly „předpoklady pro vydání povolení stanoveny vzhledem k současným potřebám ověřit personální i materiální vybavení subjektů provádějících obchod s vojenským materiálem.“¹⁸⁶

V právní teorii ani v praxi není pochyb o tom, že při výkladu konkrétního zákonného ustanovení nepostačuje použít pouze výkladu jazykového, nýbrž je nutno užití taktéž dalších typů výkladu.¹⁸⁷ Pouze kombinací všech typů výkladů lze dospět k závěru o smyslu a obsahu vykládaného ustanovení. Ústavní soud ČR ve svém stanovisku pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96,¹⁸⁸ dospěl k závěrům platným pro výklad právních norem. Podle něj vázanost soudu zákonem neznamena bezpodmínečnou nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. „Při rekonstrukci smyslu a účelu zákona sehrávají tudíž vlastní představy interpreta o teleologické racionalitě právního ustanovení klíčovou roli. To je vážný důvod pro uplatňování výkladu *e ratione legis* pouze za splnění určitých podmínek. V případě aplikace právního ustanovení nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného

¹⁸⁶ Důvodová zpráva k návrhu ZOVM ze dne 17. listopadu 1993, ustanovení §§ 7-8. Za rok 2014 byly zamítnuty žádosti o rozšíření povolení právě na teritorium Bělorusko, Zimbabwe, Súdán, Eritrea, Kuba, Jižní Súdán, Írán, Sýrie a Saharská republika (MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2014. Op. cit.* Str. 5

¹⁸⁷ Např. logický, historický, systematický a teleologický.

¹⁸⁸ Uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 9, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 9.

znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoli pochybnost, lze upřednostnit výklad e ratione legis před výkladem jazykovým,“ přičemž dále mj. stanovil, že „*smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů, vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona.*”¹⁸⁹

Vzhledem k tomu, že zákonodárce považuje za nutné účinně kontrolovat zbrojní podnikatele, je nutno stanovený požadavek dle mého názoru vykládat spíše restriktivně. Za tímto účelem je nutno zkoumat vlastnickou strukturu žádající společnosti až do nalezení vlastního originálního zbrojního podnikatele. V opačném případě by toto ustanovení postrádalo smysl a nedošlo by k naplnění cíle záměru zákonodárce, neboť argumentací *ad absurdum* si lze představit, že společnosti vkládající kapitál do společnosti B budou pocházet ze zemí typu KLDL, Írán a další rizikové země.¹⁹⁰ S tím však vyvstává problém, kolik „vrstev“ v rámci řetězení společností by bylo nutné licenčním orgánem zkoumat, tj. není zřejmé, kdy by již státní autorita považovala vlastnickou strukturu za dostatečně prokázanou. Nejspíše by došlo pouze k formalistické kontrole v „prvním stupni“ za zjištěním, kdo učinil vklad do žádající společnosti.

ZOVM stanovil v roce 2009 výjimku, kdy základní kapitál právnické osoby může být tvořen vklady od zahraničních osob se sídlem nebo bydlištěm v některém z členských států Evropské unie. Nabízí se následující úvaha. V případě, že český zákonodárce stanovil jedinou přípustnou výjimku pouze pro vklady zahraničních osob z EU, znamená to, že jsou z přípustných majoritních vkladů vyloučeny ostatní osoby ze třetích zemí. Zcela bezpochyby. Zde by šlo dodat, že za předpokladu, kdy zákonodárce udělal výjimku pro osoby z EU, nechtěl zároveň udělat výjimku pro třetí osoby, které jsou implicitně co do původu vkladu přípuštěny. Nicméně klíčovou otázkou stále zůstává, zda se původ vkladu vztahuje pouze k prvnímu stupni či i ke společnostem dalším.

¹⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2010, čj. 1 As 28/2010-86.

¹⁹⁰ BIS [online]. Výroční zpráva 2013 [cit. 14.7.2015].

Argumentů proti restriktivnímu výkladu požadující tuzemský kapitál je také několik. První argument vyplývá z gramatického výkladu citovaného ustanovení, kdy základní kapitál žádající společnosti není tvořen vklady od zahraničních osob. Pojem vkladu je definován v § 15 zákoně o obchodních korporacích¹⁹¹, za který se považuje peněžní vyjádření hodnoty předmětu vkladu do základního kapitálu obchodní korporace. ZOVM se v tomto ohledu nevyjadřuje již o původu vkladu, nýbrž klade důraz pouze na samotný vklad.

S výše uvedeným souvisí nutnost jednání správního orgánu v souladu s právním řádem České republiky, neboť tento musí respektovat ustanovení čl. 2 odst. 3 Ústavy,¹⁹² resp. čl. 2 odst. 2 Listiny, podle kterého lze státní moc uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví. V této souvislosti se hovoří o zásadě enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí. Státní orgány mohou tedy jednat toliko tak, jak jim to zákon umožňuje, přičemž nesmí činit nic, co jim zákon nedovoluje.¹⁹³ V případě zkoumání dalších společností ve snaze dopátrat se původu vkladů by se jednalo o zakázanou libovůli správního orgánu, neboť o tu může jít i v případě výkonu moci v zákonem svěřené oblasti buď cestou sledování účelu, který není zákonem aprobován, nebo cestou opomíjení relevantních úvah při přijímání rozhodnutí či naopak přihlížení k nerelevantním úvahám. Takové jednání může ústit v zásah do základních práv.¹⁹⁴

Třetí argument v řadě může vyplývat z tvrzení, kdy by striktnější vůle zákonodárce byla v ZOVM zcela jistě vyjádřena. Charakterem regulace příbuznou oblastí může být např. oblast finančního trhu (trh s investičními nástroji či právní úprava zaměřená na provozování bank), kdy povolení k činnosti organizátora regulovaného trhu udělí pouze akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným, která má mj. (i) sídlo i skutečné sídlo na území České republiky nebo

¹⁹¹ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (ZOK).

¹⁹² Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

¹⁹³ SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky: komentář*. Op. cit., str. 21.

¹⁹⁴ WAGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012., čl. 2.

(ii) má průhledný a nezávadný původ základního kapitálu či (iii) jejíž úzké propojení s jinou osobou nebrání účinnému výkonu dohledu.¹⁹⁵ Zákon o bankách totožně požaduje mj. průhledný a nezávadný původ základního kapitálu a dalších finančních zdrojů banky, jejich dostatečnost a vyhovující skladbu.¹⁹⁶ Obdobně by bylo možné specifikovat i požadavek neumožňující obcházení smyslu ZOVM. Protiargumentem je jistá zastaralost ZOVM, který byl přijímán v roce 1994,¹⁹⁷ oproti citovanému zákonu o podnikání na kapitálovém trhu.

Vlastní zhodnocení vlastnické struktury za dostatečnou bude ve výsledku záležet na licenčním orgánu, nicméně z pohledu právní jistoty jde o stav jistě nevhodný. Lze konstatovat, že při striktním dodržení znění citovaného ustanovení nedojde k naplnění účelu zákona. K tomu lze vyjít z nálezů Ústavního soudu, který označuje za neudržitelný moment při používání práva jeho aplikaci, která vychází pouze z jeho jazykového výkladu, neboť ten má představovat pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Jedná se pouze o jakési východisko sloužící pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu. Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně, nebo v důsledku nevzdělanosti, smysl a účel právní normy, činí z práva nástroj odcizení a absurdity.¹⁹⁸ Ústavní soud dále konstatoval, že soud není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle; rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci.¹⁹⁹ Daná východiska platí pro soudy, nikoliv však *stricto sensu* pro správní orgány. Nezbývá než vyčkat případného soudního sporu v této oblasti. Do té doby lze při řešení toho, jak „usmířit rozpor mezi spravedlností, účelností a právní jistotou“ vyjít z tzv. Radbruchovy formule, podle které konflikt mezi spravedlností a právní jistotou patrně lze řešit jen tak, že pozitivní právo, zajišťované předpisy a mocí, má přednost

¹⁹⁵ § 38 odst. 1 písm. b), e) a j) zákona č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu.

¹⁹⁶ § 4 odst. 5, písm. a) z. č. 21/1992 Sb., o bankách.

¹⁹⁷ Novelizace byly pouze dílčí, nikoliv koncepční.

¹⁹⁸ Nález pléna Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, č. 30/1998 Sb.

¹⁹⁹ Nález ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, [13/1997 USn.].

i tehdy, pokud je obsahově nespravedlivé a neúčelné, vyjma toho, jestliže rozpor mezi pozitivním zákonem a spravedlností dosáhne tak nesnesitelné míry, že zákon musí jako, nenáležitě právo spravedlnosti ustoupit.²⁰⁰ Z uvedeného vyplývá, že ačkoliv je znění ZOVM jakkoliv nedokonalé, má pozitivní právo stále přednost.

Z vyjádření MPO vyplynulo, že případné omezené zkoumání původu základního kapitálu dle citovaného znění je v praxi kompenzováno jinými nástroji, které ZOVM poskytuje. Značnou váhu v této otázce mají vyjádření jiných bezpečnostních složek, kdy např. v případě příliš složité a netransparentní struktury nebude doporučeno povolení vydat. Obdobný přístup volí i MH, které nevykonává pouze formální kontrolu.²⁰¹

V obecné rovině je pak zvláštní pozornost věnována problematice nedostatečné transparentnosti akcionářských struktur, neboť akciová společnost je tradičně právní formou, která zajišťuje svým akcionářům vyšší stupeň anonymity. V minulosti tak nebylo neobvyklé, kdy akcionáře neznaly třetí osoby ani sama společnost. V současnosti je v zákonodárství evropských států patrná tendence „zprůhlednit“ společnosti a zajistit, aby akcionáři byli společnosti známi, čemuž odpovídá i výše uvedený legislativní návrh. Uvedené tendence je nutno hodnotit jako kladné, neboť se má za to, že absence přehledu o akcionářích společnosti zvyšuje riziko netransparentního a korupčního prostředí.²⁰²

Tohoto problému si je vědom mj. NBÚ, který navrhuje novelizovat ZOVM tak, aby bylo patrné, kdo zbrojařské společnosti ve skutečnosti vlastní. Poslanec Václav Klučka v této souvislosti uvádí: „*chybí nám v tom zákoně vlastníci. O nich často nic nevíme. A podstatou návrhu je dostat se až k majitelům firem.*“²⁰³ V době psaní této práce byl v rámci projednávání novely ZOVM učiněn dne 15. 10. 2015 pozměňovací

²⁰⁰ RADBRUCH, Gustav. *Zákonné bezprávi a nadzákonné právo*. Cit. dle SOBEK, Tomáš: *Nemorální právo*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR; Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, str. 264.

²⁰¹ Vyjádření Ministerstva hospodářstva Slovenskej republiky.

²⁰² ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivana, PELIKÁNOVÁ, Irena a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 374.

²⁰³ DANDA, Oldřich. [online]. *NBÚ chce proklepnout zbrojařské firmy, zda je neovládají podezřelí lidé* [cit. 1.7.2015]. *Op. cit.*

návrh sněmovního tisku 408, č. 2993, který požaduje, aby žadatel o povolení dokládal k žádosti o povolení též vlastnickou strukturu formou čestného prohlášení.

Výše uvedené konstrukce nejsou jen teoretické úvahy, nýbrž se jedná o reálné situace. Ke shora nastíněným situacím v českém prostředí běžně dochází, neboť např. jediným akcionářem největší české továrny na střelivo, společnosti Sellier & Bellot a.s., se sídlem Lidická 667, 258 01 Vlašim, IČ: 289 82 347, je společnost CBC Europe S.à r.l. se sídlem 75, Parc d'Activités, L- 8308 Capellen, Lucemburské velkovévodství. Za touto lucemburskou společností se však „skrývá“ brazilská společnost.²⁰⁴

Závěrem lze dodat, že se český zákonodárce vydává cestou zjišťování vlastnické struktury, čímž nepřímou připouští výklad výše uvedeného ustanovení v rozporu s jeho účelem. Nicméně jakýkoliv posun v této oblasti je třeba přivítat.

ZOVOP pro požadavek velikosti a původu základního kapitálu užil definici pozitivní, podle které bude povolení uděleno právnické osobě, jejíž základní kapitál musí být tvořen více jak 51% vkladů pocházejících od tuzemských (slovenských) osob,²⁰⁵ přičemž již dále nestanovil výjimku po vzoru českého zákonodárce, tj. situace, kdy vklady do základního kapitálu mohou pocházet od zahraničních osob se sídlem nebo bydlištěm v některém z členských států Evropské unie.²⁰⁶ Z tohoto úhlu pohledu můžeme slovenskou úpravu hodnotit jako přísnější.

Uvedená konstrukce v obou státech sleduje stejný cíl a v zásadě nemá rozdílných následků pro výklad či udělování povolení. Jistou zajímavostí je však matematická odchylka vycházející ze stanovených definic. ZOVM v rámci negativní definice stanoví požadavek, aby *základní kapitál právnické osoby nebyl více než ze 49 % tvořen vklady pocházejícími od zahraničních osob*, z čehož vyplývá, že se zahraniční osoby mohou

²⁰⁴ DANDA, Oldřich. [online]. *NBÚ chce proklepnout zbrojařské firmy, zda je neovládají podezřelí lidé* [cit. 1.7.2015]. *Op. cit.*

²⁰⁵ § 5, odst. 1, písm. a) ZOVOP.

²⁰⁶ Toto ustanovení bylo změněno novelou ZOVM č. 220/2009 Sb. Podle důvodové zprávy k uvedenému bodu vyplývá potřeba reagovat na rozvoj podnikatelského prostředí, jakož i zohlednit členství ČR v EU (Důvodová zpráva k zákonu č. 220/2009 Sb.).

podílet vkladem max. 49% včetně, přičemž vklad tuzemských osob musí odpovídat 51% včetně a více. Pozitivní slovenská definice požaduje, že *základné imanie musí tvoriť viac ako 51% vkladov pochádzajúcich od tuzemských osôb*. Slovenské osoby se tak musí na vkladu podílet 51% a více (51+), zatímco zahraniční osoby se mohou podílet max. necelými 49%, tj. např. 48,9 (49-).

3.3.2.2 Výše základního kapitálu

Již z důvodové zprávy k ZOVM vyplývá požadavek na „*personální i materiální vybavení subjektů provádějících obchod s vojenským materiálem*.“ Ačkoliv povinná výše základního kapitálu stanovena není, zákonodárcem stanovený cíl²⁰⁷ je naplňován při zkoumání podmínek v rámci udělování licencí a povolení správními orgány. Jednou z podmínek pro vydání povolení je dostatečné zajištění obchodu s vojenským materiálem vzhledem k jeho předpokládanému rozsahu.²⁰⁸ Některými českými zbrojními podnikateli je tento požadavek považován za nedůvodný a nadbytečný, nicméně AOBP se naopak snaží minimální výši základního kapitálu uzákonit. Dle Jiřího Hynka by bylo vhodné stanovit minimální výši finančního kapitálu za účelem větší možnosti vymáhání případných sankcí, jakož i snížení rizika spojeného se skutečností, že v současnosti obchodují s vojenským materiálem i malé společnosti s ručením omezeným, u kterých je možnost vymáhání případných vysokých pokut velmi nízká.²⁰⁹ Slovenská právní úprava již tradičně²¹⁰ v tomto ohledu stanovuje poměrně přísný požadavek na výši základního kapitálu nejméně 166 000 eur.²¹¹

²⁰⁷ Viz kap. 3.3.2.1. Původ.

²⁰⁸ § 7, odst. 1, písm. d ZOVM.

²⁰⁹ Konzultace s RNDr. Jiřím Hynkem, In: DVOŘÁK, Ondřej. *Mezinárodní obchod se zbraněmi de lege lata a de lege ferenda*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Právnická fakulta, str. 45.

²¹⁰ Požadavek na základní kapitál byl stanoven i v předchozím zákoně č. 179/1998 Z. z., o obchodování s vojenským materiálem.

²¹¹ Srov. § 5 odst. 1, písm. b ZOVOP.

3.3.3 Další podmínky pro vydání povolení

Kromě výše uvedených požadavků na základní kapitál jsou ZOVM stanoveny další požadavky, které musí žadatel splňovat. Předně členy statutárního orgánu, členy správní nebo dozorčí rady, prokuristy, je-li prokura udělena, popřípadě členy jiného voleného orgánu právnické osoby zřízeného jejím zakladatelským právním jednáním, mohou být pouze (i) fyzické osoby, které dosáhly věku 21 let, (ii) jsou státními občany nebo (iii) mají trvalý pobyt na území členského státu nebo Lichtenštejnského knížectví, (iv) jsou plně svéprávné, (v) mají lustrační osvědčení,²¹² (vi) splňují předpoklady pro výkon citlivé činnosti podle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, (vii) nebyly a nejsou společníky, členy statutárního nebo kontrolního orgánu, ani prokuristy osoby, které bylo odňato povolení v období pěti let před podáním žádosti o vydání povolení.

Kromě shora uvedených podmínek může povolení získat pouze osoba, u které soud v předcházejících pěti letech přede dnem podání žádosti nevyhlásil moratorium nebo na kterou nebylo vydáno rozhodnutí o úpadku²¹³ nebo u které nebyla zavedena nucená správa a která *„není právnickou osobou, která je ovládána nebo řízena právnickou osobou, které bylo odňato povolení.“*²¹⁴

Slovenská právní úprava po žadatelích o povolení požaduje, aby statutární orgán nebo jeho členové či zodpovědný zástupce (i) dosáhli věku 25 let, (ii) měli trvalý nebo dlouhodobý pobyt na území Slovenské republiky a (iii) byli způsobilí k právním úkonům, (iv) bezúhonní a (v) spolehliví.²¹⁵ Ačkoliv ZOVOP explicitně požadavek na fyzickou osobu u statutárního orgánu nestanoví, tento logicky vyplývá z ostatních ustanovení. K tomuto bodu důvodová zpráva uvádí, že *„žadatel jako právnická osoba nesmí mít ve statutárních orgánech jiné právnické osoby, neboť v opačném případě by takto propojené právnické osoby mohly být sobě navzájem statutárním orgánem,*

²¹² § 2 odst. 1 písm. a) a b) zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích ČR (Lustrační zákon).

²¹³ Podle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

²¹⁴ § 7 ZOVM.

²¹⁵ § 5 odst. 1, písm. a) ZOVOP.

což je z bezpečnostního hlediska nežádoucí.“²¹⁶ Za bezúhonnou osobu je považována osoba, která nebyla pravomocně odsouzena za úmyslný trestný čin nebo za trestný čin, za který byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody,²¹⁷ přičemž tento požadavek se prokazuje výpisem z rejstříku trestů ne staršího než tři měsíce. Za spolehlivou se pak považuje osoba, která nebyla v posledních dvou letech sankcionována za správní delikty či přestupek nebo nebyla statutárním orgánem či členem statutárního orgánu nebo zodpovědným zástupcem právnické osoby nebo fyzické osoby, které bylo odňaté povolení na obchodování.²¹⁸

Z uvedených požadavků vyplývá množství rozdílů v obou úpravách. Prvně je rozdílně nastavená věková hranice pro členy statutárních orgánů, která se liší o čtyři roky (21 vs. 25 let). Vzhledem k charakteru předmětu obchodů považují vyšší věkovou hranici za rozumnou, nicméně pro zbrojní podnikatele právě toto může znamenat četné obtíže. Dále ZOVM stanoví požadavek na státní občanství, resp. trvalý pobyt na území členského státu nebo Lichtenštejnského knížectví, zatímco slovenská úprava se striktně omezuje na trvalý či dlouhodobý pobyt pouze na území Slovenské republiky. Z bezpečnostního hlediska jde o požadavek správný, nicméně z pohledu vnitřního trhu EU a svobody podnikání jde o omezení, které může být pro případné povolení zcela rozhodující. Zbrojní podnikatelé jsou často velké koncerny obsazující do statutárních orgánů své „top“ manažery, kteří společnost mnohdy řídí z jiného státu než Slovenska. Česká právní úprava je v tomto ohledu tedy modernější a vůči zbrojním podnikatelům vstřícnější. V dalším ohledu se již ZOVM moderním nejeví, a to když požaduje po zbrojním podnikateli nad rámec slovenské právní úpravy lustrační osvědčení a bezpečnostní prověrku. Zde nutno upozornit, že uvedené povinnosti jsou ekonomicky, administrativně a časově náročnou záležitostí.²¹⁹ Značné otázky v této souvislosti

²¹⁶ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva, str. 40.

²¹⁷ § 7 odst. 1 ZOVOP.

²¹⁸ § 7 odst. 3 ZOVOP.

²¹⁹ K zastaralosti lustračního osvědčení srov. kap. 6.2.1. Požadavek na lustrační osvědčení v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu*. *Op. cit.*, popř. HOUDA, Přemysl. Má lustrační zákon stále smysl? [online]. Česká pozice. Internetový magazín deníku Lidové Noviny a serveru Lidovky.cz. 2014 [cit. 28.10.2015].

vyvolávají také pozměňovací návrhy novely ZOVM, které vyžadují bezpečnostní prověrku pro osoby uplatňující rozhodující vliv na držitele povolení.²²⁰

Bodem, kde se obě právní úpravy zdánlivě odlišují, je oblast bezúhonnosti osoby spojené s žádající právnickou osobou. Ačkoliv v ZOVM explicitně oblast bezúhonnosti řešena není, je nutné tuto dovodit z jiných právních předpisů. Podle § 46 ZOK členem orgánu obchodní korporace nemůže být ten, kdo není bezúhonný ve smyslu zákona o živnostenském podnikání a ani ten, u koho nastala skutečnost, která je překážkou provozování živnosti.²²¹ Za bezúhonnou se nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchan v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.²²² ZOVOP vymezuje bezúhonnost a spolehlivost samostatně.²²³

Dle mého názoru je slovenská právní úprava v tomto bodě přísnější, neboť do statutárního orgánu nemůže zasednout osoba, která byla v posledních dvou letech sankcionována za správní delikty či přestupek.²²⁴ Ačkoliv jde o ustanovení pro zbrojní podnikatele poměrně přísné, jeví se jako spravedlivé a odůvodněné.

ZOVOP upravuje institut tzv. odpovědného zástupce. Jedná se o zástupce žadatele, který odpovídá za řádný výkon odborné činnosti v oblasti obchodování s vojenským materiálem, přičemž tento může vykonávat uvedenou funkci pouze pro jednoho žadatele. Na odpovědného zástupce jsou kladeny stejné nároky jako na členy statutárního orgánu, nadto však musí mít zástupce ukončené vysokoškolské vzdělání 2. stupně, což odpovídá požadavku na jeho odbornost. K osobě zodpovědného zástupce si licenční orgán vyžádá vyjádření ministerstva vnitra. V případě ukončení činnosti musí zbrojní podnikatel ustanovit nového zodpovědného zástupce a požádat

²²⁰ Pozměňovací návrh sněmovního tisku 408, č. 3049 ze dne 21.10.2015.

²²¹ § 46 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

²²² § 6 odst. 2 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

²²³ Slovenský zákon č. 455/1991 Zb., o živnostenskom podnikaní bezúhonnost definuje v § 6, nicméně toto vymezení je platné pouze pro účely živnostenského zákona.

²²⁴ § 7 odst. 3 ZOVOP.

ministerstvo o učinění změny v povolení. V opačném případě bude povolení odňato.²²⁵ Samotný ZOVM podobný institut neužívá, nicméně obdobný institut lze nalézt u odpovědného zástupce podle živnostenského zákona.²²⁶

3.3.4 Dotčené orgány

V ČR vydává povolení Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen „MPO“) a to na základě závazných stanovisek dotčených orgánů, kterými jsou (i) Ministerstvo zahraničních věcí (dále jen „MZV“) z hlediska zahraničně politických zájmů České republiky,²²⁷ dodržování závazků vyplývajících pro Českou republiku z mezinárodních smluv, jakož i z členství České republiky v mezinárodních organizacích, (ii) Ministerstvo vnitra (dále jen „MV“) z hlediska veřejného pořádku, bezpečnosti a ochrany obyvatelstva a (iii) Ministerstvo obrany (dále jen „MO“) z hlediska zabezpečování obrany České republiky.²²⁸ Plánovaná novela ZOVM zakotvuje fikci pozitivního rozhodnutí dotčeného orgánu za předpokladu, kdy ve lhůtě 15 pracovních dnů od doručení žádosti MV nevydá závazné stanovisko nebo nedoručí ministerstvu odůvodněnou žádost o její prodloužení, platí, že souhlasí s vydáním povolení. V souvislosti s délkou lhůty panuje dle mého názoru značný rozpor mezi politickým zájmem státu na zkrácení lhůty a důrazem na kvalitu ze stran ministerstev. Ačkoliv se délka lhůty navrhuje novelou ZOVM zkrátit, výroční zpráva za rok 2014 hovoří o časově náročném procesu, zejména v případech, kdy Česká republika nemá v zemi své zastoupení formou rezidentního zastupitelského úřadu. MZV je v těchto případech nuceno žádat v souladu se zákonem o prodloužení dvacetidenní lhůty.²²⁹

²²⁵ § 8 ZOVOP.

²²⁶ § 11 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

²²⁷ Zahraničněpolitický zájem obsahuje v případě vývozů zbraní sérii aspektů bezpečnostně politických, lidskoprávních, humanitárních a dalších. Politika v této oblasti vychází z komplexního posuzování exportů celým aparátem MZV včetně aktivního zapojení zastupitelských úřadů, konzultací s partnery v EU a dalšími mezinárodními aktéry (MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2014. Op. cit.* Str. 16.

²²⁸ § 6 odst. 2 ZOVM.

²²⁹ MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2014. Op. cit.* Str. 17.

Za předpokladu, že při delších lhůtách bylo i tak MZV nuceno žádat o prodloužení lhůty, lze si jen těžko představit, jak novelou zavedený požadavek bude v praxi skutečně naplňován.

Na Slovensku povolení pro obchodování a zprostředkovatelskou činnost vydává Ministerstvo hospodářství po vyjádření (i) Ministerstva obrany, (ii) Ministerstva zahraničních věcí, (iii) Ministerstva vnitra, (iv) Národního bezpečnostního úřadu a (v) Slovenské informační služby (dále jen „SIS“).²³⁰ Dotčené orgány mají na vyjádření třicet dnů od doručení žádosti ministerstvem. V případě, že se v uvedené lhůtě nevyjádří, resp. své záporné vyjádření neodůvodní, má se za to, že s vydáním povolení souhlasí.²³¹

Z uvedených ustanovení opět vyplývá množství odlišností, tentokrát pro zbrojního podnikatele méně rozhodující. Z české právní úpravy vyznívá snaha povolovací proces urychlit, když požaduje vydání stanoviska do patnácti dnů oproti standartním třiceti dnům,²³² které užívá i ZOVOP. Dalším zřetelným rozdílem je počet dotčených orgánů, které jsou povinny se k žádosti o povolení vyjádřit. Zatímco v ČR se k žádosti vyjadřují tři správní orgány, ve SR jde hned o pět úřadů. Oproti ČR se k povolení vyjadřují i Národní bezpečnostní úřad („SNBÚ“) a Slovenská informační služba („SIS“). Ačkoliv požadavek na vyjádření SNBÚ může být v ČR interpretován jako ekvivalent stanovené povinnosti zbrojního podnikatele doložit k žádosti bezpečnostní prověrku, kterou je za další správní poplatek nutno obstarat separátně, není tomu tak. Z nutných příloh k žádosti o povolení dle ZOVOP totiž mj. vyplývá i povinnost doložit úředně ověřenou kopii potvrzení o „průmyslové bezpečnosti“ podle zákona o ochraně utajovaných skutečností.²³³ Uvedený mechanismus tak lze hodnotit jako zatěžující s ohledem na skutečnost, že se k samotnému povolení vyjadřuje právě i SNBÚ.²³⁴

²³⁰ § 5 odst. 2 ZOVOP.

²³¹ § 5 odst. 4 ZOVOP.

²³² Srov. § 71 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

²³³ § 50 zákona č. 215/2004 Z.z. o ochraně utajovaných skutečností.

²³⁴ Srov. § 5 odst. 2 ZOVOP.

Slovenským zákonem vyžadované vyjádření informační služby k povolení je pouze legislativní odraz běžné praxe, neboť taktéž česká Bezpečnostní informační služba (dále jen „BIS“) se vyjadřuje k podnikatelským aktivitám na poli vojenského materiálu. Jak vyplývá z popisu činnosti BIS, tato v oblasti zabezpečování informací týkajících se obchodu s vojenským materiálem na národní úrovni spolupracuje především s Licenční správou MPO, MZV, Ministerstvem financí (Generální ředitelství cel – GŘC a Finanční analytický útvar – FAÚ) a MV, přičemž cílem je zamezit dodávkám již ve fázi poptávky a přípravy obchodů.²³⁵ Nadto se lze ve výroční zprávě MPO dočíst, že MV úzce spolupracuje se zpravodajskými službami a Policií ČR.²³⁶ Slovenská úprava tak přiznává Slovenské informační službě formálně větší pravomoc než má ve vztahu k žádosti BIS. S větším množstvím dotčených orgánů samozřejmě vzrůstá možnost zamítavého stanoviska některého z těchto orgánů.

Případným podnětem k dalšímu zkoumání je zhodnocení vydání závazných stanovisek dle ZOVM oproti vyjádření slovenských orgánů. Ačkoliv jde o instituty správního práva a tato problematika přesahuje rozsah této práce, v rámci českého práva se jedná o zásadní rozdíl. Závazné stanovisko, jež je úkonem dotčeného správního orgánu, není samostatným rozhodnutím, ale podkladem pro vydání rozhodnutí, přičemž jeho obsah je závazný pro výrokovou část rozhodnutí.²³⁷ Vyjádření je pak po stránce obsahu chápáno jako nezávazný úkon, který je jedním z podkladů pro správní rozhodnutí, jež musí daný orgán vyhodnotit a toto vyhodnocení následně zdůvodnit v rámci odůvodnění rozhodnutí. Případný teoretický rozpor mezi závazným stanoviskem a vyjádřením je však odstraněn v § 9 odst. 1 ZOVOP, podle kterého bude povolení vydáno pouze za předpokladu kladného vyjádření dotčeného orgánu. V opačném případě ministerstvo hospodářství povolení nevydá. Uvedené je nutné respektovat, obdobně jako je tomu v české právní úpravě. Slovenské právní úpravě lze

²³⁵ BIS [online]. Obchod s vojenským materiálem a proliferace [cit. 16.7.2015].

²³⁶ MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2014*. Op. cit. Str. 19.

²³⁷ VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2006 v SINGOVSKÁ, Radka. *Dotčený orgán ve veřejné správě*. Brno 2010. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Právnická fakulta.

v tomto směru vytknout složitost upravované věci, kdy namísto závazného stanoviska užívá termín vyjádření, které dále v ZOVOP specifikuje jako závazné.

3.3.5 Vydání povolení

Za předpokladu, že zbrojní podnikatel doloží zákonem stanovené dokumenty a splňuje zákonné podmínky včetně kladných stanovisek dotčených orgánů, bude mu správním orgánem vydáno povolení pro obchodování s vojenským materiálem (nebo zprostředkovatelskou činnost na Slovensku), neboť na toto je právní nárok.²³⁸ V obou státech se povolení shodně vydává na omezenou dobu, nejdéle na pět let. ZOVM limitovanou dobu povolení zavádí až s dosud neschválenou novelou, podle jejíž důvodové zprávy jde o mechanismus s cílem provádění důsledné kontroly plnění povinností, jež ZOVM sleduje. V souvislosti s bezpečnostní situací byl tento požadavek shledán jako nutný.²³⁹

Držitel povolení je povinen dodržovat povinnosti, které mu vyplývají především ze zkoumaných právních předpisů. ZOVOP taxativně vypočítává jednotlivé povinnosti zbrojního podnikatele, přičemž stanovuje další povinnosti držitelů povolení na zprostředkovatelskou činnost.²⁴⁰ Z hlediska obsahu jde o povinnosti v zásadě totožné, které český ZOVM generálně charakterizuje jako oznamovací povinnost ministerstvu týkající se změny každého údaje obsaženého v žádosti o vydání povolení nebo dokladech připojených k žádosti, případně dalších skutečností, které mohou být rozhodné pro posouzení, zda zbrojní podnikatel splňuje předpoklady pro udělení povolení.²⁴¹ Samozřejmostí je podmínka vyplývající ze ZOVOP, tj. zdržet se obchodování s vojenským materiálem, pokud by obchodování vedlo k poškození zahraničněpolitických, bezpečnostních nebo obchodních zájmů Slovenské republiky.²⁴²

²³⁸ Srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze čj. 6 A 191/94-32 ze dne 22. 9. 1995 [SJS 157/1997].

²³⁹ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva, str. 44.

²⁴⁰ § 9 odst. 4 a § 10 ZOVOP.

²⁴¹ § 10 odst. 2 ZOVM.

²⁴² § 9 odst. 4, písm. a) ZOVOP.

Obdobná povinnost vyplývá českému zbrojnímu podnikateli z § 11 odst. 1, resp. § 13 odst. 2, písm. c) ZOVM.

Udělené povolení je nepřenosné, přičemž při zániku právnické osoby nepřechází na jejího právního nástupce.²⁴³ ZOVOP povolení charakterizuje jako nepřenosné, nepřevoditelné, přičemž toto nepodléhá exekučnímu, konkurznímu či dědickému řízení.²⁴⁴ K uvedenému výčtu lze výkladem českého zákona jistě dospět ke stejnému závěru.

3.3.6 Rozšíření povolení

Novela ZOVM zavádí²⁴⁵ institut tzv. rozšíření povolení, kdy žadatel při rozšiřování povolení o další skupiny vojenského materiálu nebo rozšíření povolení o teritoria již nemusí žádat o celé povolení nově. Správní řízení o rozšíření povolení probíhá obdobně jako při vydávání nového povolení, tj. MPO rozhoduje na základě závazných stanovisek dotčených orgánů státní správy. Rozšířené povolení je možno vydat pouze na délku stávajícího povolení – tzn. v případě, kdy je povolení uděleno na pět let a žadatel požádá po třech letech, bude rozšíření uděleno na zbylé dva roky platnosti povolení.²⁴⁶ Uvedený požadavek na teritoriální zaměření obchodu je v české právní úpravě terčem kritiky ze strany zbrojních podnikatelů. Podle předsedy AOBP dochází na základě tohoto požadavku pouze k tomu, že žadatelé o povolení uvádějí do žádosti všechny země světa s výjimkou těch, na které jsou uvalena embarga.²⁴⁷

Případný závěr, že slovenská právní úprava rozšíření povolení neobsahuje a proto je nutno ZOVM hodnotit pro zbrojní podnikatele jako přívětivější, by nebyl správný. Institut rozšíření povolení před novelou ZOVM existoval s podpůrným užitím správního

²⁴³ § 13 odst. 3 ZOVM.

²⁴⁴ § 9 odst. 7 ZOVOP.

²⁴⁵ Zakotvení rozšíření v ZOVM je pouze odrazem běžné praxe, kdy toto bylo možné i dříve s využitím např. z. č. 500/2004, Sb., správního řádu.

²⁴⁶ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva, str. 44.

²⁴⁷ Více v 6.2.8 – Režim udělování povolení ve formě komodita – země v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu. Op. cit.*

řádu, přičemž výše uvedené novelizované znění ZOVM je pouhým legislativním odrazem dřívější praxe. Stejným způsobem lze rozšířit povolení i na Slovensku na základě žádosti o změnu povolení. Ačkoliv se obě právní úpravy na první pohled v tomto bodě odlišují, v praxi není pro zbrojního podnikatele rozdíl.

V souvislosti s notifikační povinností musí v ČR držitel povolení provádějící transfer z jiného členského státu na území České republiky informovat MPO (v případě významného vojenského materiálu i MO) o uskutečnění takového transferu.²⁴⁸ Tento požadavek souvisí s nutností monitorování materiálu, který je do ČR dovezen nejen ze třetích zemí, ale též z EU.²⁴⁹ Obdobně i na Slovensku je nutné případný dovoz vždy hlásit MH.

3.3.7 Zánik a zrušení povolení

Vzhledem k charakteru upravované oblasti popisují oba zákony množství situací, kdy dochází k zániku či zrušení povolení. Podle ZOVM zaniká povolení (i) zánikem právnické osoby nebo jejím výmazem z veřejného rejstříku, (ii) rozhodnutím o úpadku držitele povolení, (iii) oznámením držitele povolení o ukončení výkonu povolované činnosti nebo (iv) uplynutím doby platnosti povolení.²⁵⁰ ZOVOP obsahuje stejné podmínky, přičemž u konkurzu je zdůrazněn požadavek na právní moc rozhodnutí soudu. V případě zániku a zrušení doplňuje slovenská úprava případy zániku povolení o pravomocné rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vyhlášení konkurzu pro nedostatek majetku, o zastavení konkurzu nebo zrušení konkurzu pro nedostatek majetku.²⁵¹

Ministerstvo průmyslu a obchodu povolení rozhodnutím zruší, jestliže (i) povolení bylo uděleno na základě nepravdivých údajů, (ii) držitel povolení nesplňuje předpoklady pro udělení povolení, (iii) zahraničně politické nebo bezpečnostní zájmy

²⁴⁸ § 10 odst. 3 ZOVM.

²⁴⁹ Požadavek se zavádí novelou ZOVM, mj. také jako reakce na situaci ve vojenském skladu u obce Vrbětice, kde došlo k výbuchu výbušnin. Tyto výbušniny mohly být legálně transferovány z jiného členského státu bez povinnosti informovat MPO (Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva, str. 42).

²⁵⁰ § 13 odst. 1 ZOVM.

²⁵¹ § 12 odst. 1, písm. e) ZOVOP.

České republiky to vyžadují nebo (iv) držitel povolení porušil závažným způsobem ustanovení ZOVM nebo předpis Evropské unie, právní předpis členského státu, nebo vyhlášenou mezinárodní smlouvou.²⁵² Slovenská úprava stanovuje pro zrušení povolení důvody obdobné, přičemž obsahuje i další podmínky. Zatímco v ČR (obdobně i SR) je důvodem pro zrušení situace, kdy to zahraničněpolitické zájmy nebo bezpečnostní zájmy vyžadují, je za důvod na Slovensku považována i situace, kdy zbrojní podnikatel zahraničněpolitické nebo bezpečnostní zájmy již poškodil.²⁵³ Vzhledem k absenci tohoto ustanovení v ZOVM by obdobná situace byla v ČR nejspíše řešena s využitím bodu (ii), tj. jednalo by se o situace, kdy nejsou splněny předpoklady pro udělení povolení, za které lze ve spojení s § 11 odst. 1 věty druhé považovat právě poškozené zahraničněpolitické či bezpečnostní zájmy ČR. Posledním rozdílem v obou právních úpravách je situace, kdy bylo držiteli povolení toto zrušeno nebo mu zaniklo potvrzení o průmyslové bezpečnosti. V české právní úpravě lze s využitím výše uvedené konstrukce²⁵⁴ dospět ke stejnému závěru, který ZOVOP upravuje explicitně. Je to právě potvrzení o bezpečnostní způsobilosti, díky kterému zbrojní podnikatelé přijdou o povolení, neboť MPO průběžně kontroluje, zda jsou stále dány podmínky pro vydání povolení.²⁵⁵ Jak MPO uvádí: „v poslední době se množí případy porušení zákona (ZOVM) tím, že držitel povolení přestane splňovat podmínky k držení povolení (...) z důvodu, že jednomu nebo více zástupcům statutárního orgánu, členům dozorčích rad a prokuristům pozbyla platnost osvědčení fyzické osoby pro stupeň utajení "Důvěrné" nebo vyšší. Držitel povolení musí splňovat všechny zákonem stanovené podmínky pro vydání povolení po celou dobu platnosti povolení, a proto je třeba u dokladů vydávaných NBÚ brát v úvahu lhůty pro jejich vydání.“²⁵⁶

Na základě dílčího závěru lze uzavřít, že ačkoliv jsou zkoumané zákony v této oblasti téměř identické, ZOVOP upravuje množství institutů extenzivněji a jasněji.

²⁵² §13 odst. 2 ZOVM.

²⁵³ § 12 odst. 2, písm. a) ZOVOP.

²⁵⁴ Namísto § 11 však musí být přihlédnuto k § 7 odst. 1., písm. b), bod 6 ZOVM.

²⁵⁵ § 23 ZOVM a § 37 ZOVOP.

²⁵⁶ MPO [online]. *Upozornění pro držitele povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem* [cit. 15.7.2015].

3.4 Licence

Jak bylo uvedeno výše, povolovací režim je pro mezinárodní obchod s vojenským materiálem dvoustupňový. Právnícká osoba, které bylo vydáno povolení, je oprávněna určitý obchod s vojenským materiálem provádět jen na základě, v rozsahu a za podmínek stanovených v licenci. V tomto bodě je nutno rozlišovat, zda se jedná o obchod se třetími zeměmi, nebo jde o transakce v rámci EU, kterým je věnována kapitola 3.5.

K obchodování s třetími zeměmi je v ČR oprávněna pouze právnická osoba,²⁵⁷ navzdory skutečnosti, že je fyzické osobě přiznána možnost získat povolení. Toto ve vztazích ke třetím zemím zůstane nevyužito, neboť fyzická osoba může provádět mezinárodní obchod s vojenským materiálem pouze v rámci EU. Nastavený mechanismus odpovídá Směrnici,²⁵⁸ která fyzické osobě přiznává právo provádět transfery pouze uvnitř EU. V této souvislosti se množí názory považující takové omezení za zbytečné vzhledem k argumentům, že (i) fyzické osoby mohou obchodovat již v rámci EU, (ii) daný subjekt splnil přísná kritéria pro udělení povolení a (iii) reálně zde dochází k obcházení tohoto požadavku prostřednictvím využití povolení současných držitelů povolení.²⁵⁹ Slovenská právní úprava přiznává právo obchodovat držitelům povolení, kterým může být mj. i fyzická osoba,²⁶⁰ přičemž terminologicky rozlišuje mezi dovozní a vývozní licencí, kterou se rozumí povolení na vývoz/dovoz vojenského materiálu pro fyzickou nebo právnickou osobu mimo/z území mimo členských států EU.²⁶¹ Český ZOVM nerozlišuje mezi dovozní a vývozní licencí, neboť tato licence (pojmenovaná souhrnně *licence*) se vztahuje na jakýkoliv případ obchodu, jehož předmětem je vojenský materiál, který je specifikován v úvodních ustanoveních zákona.²⁶²

²⁵⁷ Srov. § 14 odst. 1, větu první ZOVM.

²⁵⁸ Čl. 3, bod 3 a 4 Směrnice 2009/43/ES.

²⁵⁹ Více v kap. 6.2.6 Povolení obchodu vůči třetím zemím pouze pro právnické osoby v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu. Op. cit.*

²⁶⁰ § 15 ZOVOP. Z vyjádření Ministerstva hospodářstva Slovenskej republiky vyplývá, že obchodovat se třetími zeměmi může i fyzická osoba.

²⁶¹ § 2 odst. 1, písm. g) a h) ZOVOP.

²⁶² Srov. kap. 3.2.3 Vojenský materiál.

Zbrojní podnikatel předloží žádost o udělení licence po písemném projevu vůle zahraničního smluvního partnera, učiněném za účelem uzavření smlouvy v oblasti obchodu s konkrétním druhem a množstvím vojenského materiálu. V případě vstupu zbrojního podnikatele do mezinárodní veřejné soutěže může zbrojní podnikatel předložit žádost o udělení licence již po vyhlášení veřejné soutěže nebo po vyzvání k předložení nabídky v rámci veřejné soutěže.²⁶³ Slovenská právní úprava stanovuje okamžik možnosti podání žádosti obdobně, avšak s tím rozdílem, že v případě mezinárodní veřejné soutěže předkládá podnikatel žádost pouze (a jenom) po vyzvání na předložení nabídky v rámci veřejné obchodní soutěže.²⁶⁴ ZOVM tak zbrojnímu podnikateli umožňuje podat žádost o licenci o něco dříve, tj. po vyhlášení veřejné soutěže.

Dalším podstatným rozdílem v obou právních úpravách spočívajícím v charakteru a vlastnostech licence je délka její platnosti. ZOVM před schvalovanou novelou stanovil dobu platnosti licence jednak na základě požadavků zbrojního podnikatele a dále také na základě podmínky udělené v rozhodnutí o licenci. Uvedená možnost odpovídala charakteru povolení pro obchodování s vojenským materiálem, neboť toto bylo udělováno jako časově neomezené. Za předpokladu splnění všech zákonných podmínek zbrojnímu podnikateli stačilo jedno povolení na celou dobu jeho podnikatelské činnosti. Stejně jako platnost licence, i povolení bylo nově časově omezeno.²⁶⁵ Licence podle ZOVM může být vydána na dobu určitou, nejdéle na tři roky, neboť v opačném případě by vydávání licence na delší časové období nekorespondovalo s dobou platnosti povolení. Dalším důvodem je efektivnější naplnění cíle zákona, zejména pokud jde o transparentnost a přehled o uskutečněných obchodech s vojenským materiálem v rámci kontrolního režimu jako takového. V případě, že žadatel nezrealizuje obchod ve lhůtě tří let, může požádat o prodloužení platnosti licence, a to až o další dva roky²⁶⁶ s tím, že celková doba platnosti licence včetně jejího

²⁶³ § 15 odst. 2 ZOVM.

²⁶⁴ § 16 odst. 2, písm. b) ZOVOP.

²⁶⁵ § 12e ZOVM.

²⁶⁶ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva, str. 28.

prodloužení může činit nejvýše pět let. Žadatel kromě obecných náležitostí v žádosti uvádí i mj. důvod, na základě kterého žádá o prodloužení, tj. proč nedošlo k využití udělené licence.²⁶⁷

Licence podle ZOVOP je udělována podle žádosti zbrojního podnikatele, nejdéle na jeden rok, avšak s možností případného prodloužení.²⁶⁸ Licence v takovém případě může být prodloužena nejvýše o dva roky.²⁶⁹ Z uvedeného srovnání je zřejmé, že po prodloužení může být licence podle českého zákona platná až pět let, zatímco slovenský předpis umožňuje maximální celkovou platnost tři roky.

V žádosti o udělení licence je zbrojní podnikatel povinen uvést náležitosti stanovené v § 15 odst. 3 ZOVM, resp. §16 ZOVOP. Až na čtyři výjimky se jedná o identické požadavky. ZOVM nad rámec požadavků ZOVOP stanovuje (i) požadavek na geografický název a souřadnice místa uložení vojenského materiálu omezeného mezinárodní smlouvou na území České republiky před vývozem nebo po dovozu, je-li předmětem smlouvy významný vojenský materiál.²⁷⁰ Na druhou stranu ZOVOP požaduje navíc (ii) doložení souhlasu vlastníka nebo výrobce vojenského materiálu v případě, že jím není žádající zbrojní podnikatel.²⁷¹

Specifickým požadavkem slovenské právní úpravy je doložení (iii) způsobu přepravy s vymezením přepravních tras, po kterých bude vývoz vojenského materiálu uskutečněn.²⁷² Ačkoliv smysl této podmínky je zřejmý, v podmínkách českých zbrojních podnikatelů by se jednalo o velmi komplikující záležitost. Problémem totiž zůstávají neudělené či zamítnuté tranzitní licence, na základě čehož jsou zbrojní podnikatelé nuceni hledat náhradní způsoby dopravy.²⁷³ Otázkou v takovém případě zůstává závaznost uvedení exportní destinace s ohledem na možné porušení podmínek

²⁶⁷ § 18a ZOVM.

²⁶⁸ § 16 odst. 3, písm. g ZOVOP.

²⁶⁹ § 17 odst. 4 ZOVOP.

²⁷⁰ § 15 odst. 3, písm. j) ZOVM. Blíže k významnému materiálu srov. kap. 3.2.3.2.

²⁷¹ § 16 odst. 3, písm. l) ZOVOP.

²⁷² § 16 odst. 3, písm. m) ZOVOP.

²⁷³ Více v kap. 6.2.7 Tranzitní licence v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu. Op. cit.*

stanovených v licenci, tj. zda jsou uvedené přepravní trasy pro zbrojního podnikatele závazné či nikoliv. Při bližším pohledu na obsah vydané licence²⁷⁴ je zřejmé, že tato neobsahuje místo a cesty transportu vojenského materiálu. Při případné (úmyslné) změně naplánované trasy by tak v úvahu přicházela aplikace oznamovací povinnosti vůči ministerstvu, jakož i případná sankce za správní delikt spočívající v zatajení okolností důležitých pro vydání licence s cílem je neoprávněně získat.²⁷⁵ Český ZOVM je z pohledu zbrojního podnikatele v tomto ohledu přívětivější, zatímco ZOVOP poskytuje více informací státním orgánům za účelem větší kontroly nad přepravovaným vojenským materiálem.

V neposlední řadě je podmínkou k žádosti o licenci stanovenou ZOVOP doložení úředně ověřené kopie potvrzení o průmyslové bezpečnosti.²⁷⁶ Uvedený požadavek považují za nadbytečný hned ze dvou důvodů. Zbrojní podnikatel (i) je povinen dané potvrzení doložit k žádosti o povolení, přičemž při zrušení či zániku potvrzení o bezpečnosti dojde ze strany ministerstva taktéž ke zrušení povolení.²⁷⁷ Dále se (ii) k samotnému udělení licence vyjadřuje SNBÚ, tj. orgán, který potvrzení sám vydává. Z pohledu zbrojního podnikatele jde o zbytečný formalismus, neboť právě SNBÚ může v rámci svého vyjádření jednoduše ověřit, zda je žadatel držitelem potvrzení o průmyslové bezpečnosti či nikoliv.²⁷⁸

3.4.1 Vydání licence

O vydání licence rozhodnou české a slovenské ministerstva shodně do šedesáti dnů od doručení žádosti. Podstatným rozdílem ve zkoumaných právních úpravách je opět počet dotčených orgánů, jakož i závaznost jejich „vyjádření“. Podle ZOVOP se k žádosti vyjádří slovenské MZV, MV, MO, SIS a SNBÚ, zatímco podle ZOVM se k žádosti vyjadřuje pouze MZV, MV a fakultativně, v případě významného vojenského materiálu, také MO. V rámci standardní licence, tj. bez významného vojenského

²⁷⁴ § 17 odst. 5 ZOVOP.

²⁷⁵ Srov. §39 ZOVOP.

²⁷⁶ § 16 odst. 4, písm. h) ZOVOP.

²⁷⁷ Srov. § 12 odst. 2, písm. g) ZOVOP.

²⁷⁸ § 17 odst. 1, věta za středníkem ZOVOP.

materiálu, se budou v ČR vyjadřovat pouze dva dotčené orgány, zatímco na Slovensku hned pět. Z pohledu národní a mezinárodní bezpečnosti slovenská právní úprava vyznívá formálně příznivěji, ačkoliv nelze stavět rovnítko mezi kvantitou a kvalitou. Jakékoliv paušalizování právě v této oblasti je zcela nepřijatelné.

Uvedená „ztráta“ v počtu dotčených orgánů v ČR je kompenzována právním významem jejich vyjádření. Z pohledu správního práva se jedná o závazná stanoviska s fikcí pozitivního rozhodnutí, která jsou pro vydávající správní orgán (MPO) závazné. V případě jediného záporného stanoviska tak MPO není oprávněno vydat pozitivní rozhodnutí – licenci, neboť je povinno respektovat názor vyjadřujícího se orgánu. Slovenská právní úprava institut závazného stanoviska zná, ale v ZOVOP ho neužívá, neboť dotčené orgány se k žádosti pouze vyjadřují. Závaznost jejich názoru je v zákoně dále rozvedena. V případě vyjádření se k licenci ZOVOP stanoví, že všechna vyjádření dotčených orgánů mají pouze doporučující charakter vyjma záporného vyjádření MZV, které je pro MH závazné.²⁷⁹ Tedy kvantitativní převaha dotčených slovenských orgánů je oslabena nezávazností jejich vyjádření,²⁸⁰ vyjma výše uvedeného vyjádření MZV.

V případě pozitivního rozhodnutí o udělení licence tato následně obsahuje množství údajů včetně případných podmínek, které jsou v obou právních úpravách obdobné.²⁸¹ V okamžiku obdržení licence vzniká držiteli další informační povinnost vztahující se k využití dané licence. Podle ZOVM je zbrojní podnikatel povinen informovat MPO vždy do desátého dne měsíce následujícího po uplynutí prvního a druhého kalendářního pololetí a to elektronicky prostřednictvím vyplněného formuláře.²⁸² Tato podmínka je zaváděna novelou ZOVM a souvisí s implementací Elektronické licenční správy²⁸³ v rámci projektu eGovernmentu.²⁸⁴ ZOVOP upravuje

²⁷⁹ § 17 odst. 3 ZOVOP.

²⁸⁰ K nevýhodám závazných stanovisek srov. kap. 6.2.9 „Izolovaná“ závazná stanoviska dotčených orgánů v MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu*. *Op. cit.*

²⁸¹ Srov. §16 odst. 3 ZOVM a § 17 odst. 5 ZOVOP.

²⁸² § 17 odst. 1 ZOVM.

²⁸³ Blíže k tématu MPO [online]. *Základní informace k elektronické Licenční správě* [cit. 20.7.2015].

informační povinnost podobně, avšak s rozdílem, že držitel licence informuje MH vždy do 25. dne následujícího po uplynutí kalendářního čtvrtroku.²⁸⁵ Nad rámec oproti slovenské úpravě požaduje ZOVM informování MPO v případě, kdy se právnická osoba dozví o okolnostech, které brání využití udělení licence, jakož i povinnost hlásit plnění podmínek stanovených v licenci. Zdánlivě větší nároky týkající se pravidelné základní informační povinnosti²⁸⁶ jsou v ČR kompenzovány rozšířeným počtem situací, kdy musí zbrojní podnikatel informovat MPO. Ve zkoumaném bodě budou právní úpravy ve výsledku rovnocenné.

3.4.2 Neudělení, odejmutí a zánik licence

Téměř totožně obě právní úpravy upravují případy neudělení licence. Tato nebude udělena zbrojnímu podnikateli, který (i) nesplnil podmínky stanovené zákonem, (ii) závažným způsobem porušil ustanovení ZOVM nebo předpis Evropské unie, právní předpis členského státu Evropské unie nebo vyhlášenou mezinárodní smlouvu nebo (iii) je to odůvodněno zahraničně politickými nebo obchodními zájmy České republiky nebo ochranou veřejného pořádku, bezpečnosti a ochrany obyvatelstva.²⁸⁷ Slovenská právní úprava nevyžaduje k zamítnutí žádosti nastalé porušení zákona či předpisu EU, resp. mezinárodní smlouvy, neboť důvodem k zamítnutí žádosti může být pouhý rozpor s mezinárodními závazky Slovenské republiky.²⁸⁸ Tedy, zatímco ZOVM hovoří o dokonaném porušení zákona či mezinárodních norem,²⁸⁹ na Slovensku postačuje budoucí rozpor. Druhým rozdílem ve stanovených případech neudělení licence je podmínka stanovená v ZOVOP, podle které nebude licence vydána v situaci, kdy neuplynuly tři roky od vydání rozhodnutí o neudělení licence a nezměnily se skutečnosti, které vedly k zamítnutí žádosti.²⁹⁰ Uvedenou podmínku považují

²⁸⁴ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Str. 45.

²⁸⁵ § 18 ZOVOP.

²⁸⁶ Česká úprava vyžaduje informování v průměru dvakrát za rok, zatímco slovenská úprava požaduje informace min. čtyřikrát za rok.

²⁸⁷ § 18 ZOVM.

²⁸⁸ § 20 písm. b) ZOVOP.

²⁸⁹ ZOVM užívá minulý čas slova *porušit* (§ 18 odst. 1, písm. b) ZOVM).

²⁹⁰ § 20 písm. c) ZOVOP.

za přínosnou, neboť nutí zbrojní podnikatele odstranit stav, který byl shledán jako nedostatečný, přičemž dále nedochází ke zbytečnému zatěžování státního aparátu opakovanými žádostmi o licenci.

Výše uvedené případy se týkaly neudělení licence. Ministerstva mají možnost licence i odejmout, resp. zrušit za předpokladu, že (i) licence byla udělena na základě nepravdivých (a neúplných) údajů,²⁹¹ (ii) je to odůvodněno zahraničně politickými zájmy ČR, dodržováním závazků vyplývajících pro ČR z mezinárodních smluv, jakož i členstvím České republiky v mezinárodních organizacích, nebo ochranou veřejného pořádku, bezpečnosti a ochrany obyvatelstva, (iii) podmínky stanovené v udělené licenci byly závažným způsobem porušeny či (iv) povolení zaniklo nebo bylo zrušeno.²⁹² Slovenská právní úprava stanovuje případy zrušení licence obdobně. Odlišnost v obou právních úpravách lze nalézt v důvodu pro zrušení licence, kterým je nedodržení podmínek v licenci určených.²⁹³ ZOVM doposud, tj. do plánované novely²⁹⁴ obsahoval stejný důvod, který však byl modifikován z nedodržení na porušení závažným způsobem.²⁹⁵ Nově tak ZOVM nestanoví porušení podmínek licence jako absolutní důvod odejmutí licence, nýbrž dává prostřednictvím neurčitého právního pojmu²⁹⁶ správnímu orgánu možnost uvážení, kdy již byly podmínky licence porušeny právě závažným způsobem. Uvedený terminologický posun je nutno hodnotit jako pozitivní, zejména ve vztahu ke zbrojním podnikatelům, kdy jakékoliv porušení licence pro ně již automaticky neznamená odnětí licence.

Obdobně jako je povolení k obchodování vázáno na zbrojního podnikatele, je i licence nepřenosná, neboť jak vyplývá z rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2006, čj. 10 Ca 62/2005-40 [1206/2007 Sb. NSS] „*subjekt, kterému byla licence udělena, nemůže licenci svým vlastním úkonem převést na jiný subjekt*“ vzhledem

²⁹¹ Dříve bylo možno odejmout licenci i na základě neúplných údajů. Tato možnost je novelou ZOVM odstraněna, navzdory skutečnosti, že obdobnou textaci užívá také ZOVOP.

²⁹² § 19 odst. 1 ZOVM.

²⁹³ § 21 odst. 1, písm. d) ZOVOP.

²⁹⁴ Srov. sněmovní tisk 408 ze dne 19. února 2015.

²⁹⁵ § 19 odst. 1, písm. c) ZOVM.

²⁹⁶ Srov. HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 421.

k tomu, že udělené oprávnění může využívat pouze „*ten subjekt, jemuž byla licence udělena.*“

Česká právní úprava obsahuje oproti slovenské rovněž institut tzv. pozastavení čerpání licence.²⁹⁷ V případě nezbytných důvodů, zejména s ohledem na zahraničně politické a bezpečnostní zájmy, může MPO na návrh dotčeného orgánu pozastavit čerpání licence na dobu nezbytně nutnou, přičemž vydání rozhodnutí o pozastavení je prvním úkonem v řízení a rozklad proti němu nemá odkladný účinek. Tím je pouze potvrzen význam případného pozastavení, kdy je zbrojní podnikatel nucen respektovat úvahu státních orgánů. Pominou-li důvody pozastavení, MPO na návrh dotčeného orgánu rozhodnutí o pozastavení čerpání licence zruší. Uvedený institut je vhodný především z pohledu státu, neboť umožňuje účinně reagovat na bezpečnostní hrozby, jakož i naplňovat svou zahraniční politiku. Z hlediska zbrojního podnikatele je pozastavení zjevně nevýhodné, jelikož za případnou škodu stát nenesou odpovědnost.²⁹⁸

3.4.3 Zjednodušená licence

Dalším institutem, který ZOVOP neuznává, je tzv. zjednodušená licence, která ale neopravňuje k prodeji. Jde pouze o licenci pro dovozy a vývozy vojenského materiálu za účelem předvádění vzorků na veletrzích, výstavách a prezentacích, účasti na výběrových řízeních nebo pro testování, zkoušení a hodnocení. Správní řízení má probíhat v kratších lhůtách, a to ve lhůtě patnácti pracovních dnů ode dne doručení kompletní žádosti oproti běžné šedesátidenní lhůtě. Důvodem zkrácení lhůty i při vývozech a dovozech mimo EU je snaha o zvýšení operativnosti podnikatelů při těchto specifických činnostech, jejichž účelem není trvalý dovoz nebo vývoz vojenského materiálu, ale spíše snaha o prosazení se na zahraničních trzích. Zjednodušená licence neopravňuje k prodeji, přičemž vyvezený vojenský materiál na veletrh, výstavu či předvedení musí být po jejich skončení vrácen zpět do ČR. Je tedy vyloučeno, aby tento vojenský materiál byl prodán nebo jakkoli vyvezen jinam. MPO o zjednodušené licenci rozhoduje na základě závazného stanoviska MV a MZV, která mají pro jejich

²⁹⁷ § 19 odst. 2 ZOVM.

²⁹⁸ § 19 odst. 4 ZOVM.

vydání lhůtu sedmi pracovních dnů. V případě zájmu o reexport nebo ponechání vojenského materiálu ve státě vývozu je nutné požádat o udělení standardní licence podle ZOVM. Případné ponechání vojenského materiálu v místě vývozu nebo dovozu je možné jen v případě zjednodušené licence udělené pro účely dle § 19a odst. 1 písm. c) ZOVM, a to např. pro rozřezání zbraně při testování apod. Oproti standardní licenci není možno tuto zjednodušenou licenci prodloužit.²⁹⁹

3.5 Evropská licence

Vzhledem k rozdílným právním úpravám členských států regulujících transfery vojenského materiálu uvnitř EU bylo zapotřebí, s ohledem na potřeby zajištění řádného fungování vnitřního trhu, předpisy harmonizovat tak, aby došlo ke zjednodušení transferu vojenského materiálu uvnitř EU. Z uvedeného důvodu byla přijata Směrnice,³⁰⁰ na základě které podléhá jakýkoli transfer³⁰¹ předchozímu povolení prostřednictvím obecných, souhrnných či individuálních licencí k transferu, které jsou zveřejňovány či udělovány členským státem, z jehož území hodlá dodavatel transfer uskutečnit. Následující kapitola zkoumá jednotlivé typy licence s ohledem na jejich promítnutí v národních úpravách.

3.5.1 Obecná licence

Hned na úvod je nutno upozornit, že slovenská právní úprava užívá místo termínu obecná licence pojem všeobecná transferová licence. Ačkoliv jde o terminologickou odchylku, materiálně jde o totožné licence. Z toho důvodu bude v následujících odstavcích v souladu s českým názvoslovím užíváno označení *obecná licence*.

²⁹⁹ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva. Str. 29.

³⁰⁰ Viz blíže kap. 2.2.2.2.

³⁰¹ Transferem se rozumí každé přemístění vojenského materiálu od dodavatele v jednom členském státě EU k příjemci v jiném členském státě (§ 22a písm. a) ZOVM).

3.5.1.1 Obsah obecné licence

Obecnou licenci může získat právnická či fyzická osoba, které bylo vydáno povolení, pokud je (i) příjemce transferu součástí ozbrojených sil členského státu nebo je veřejným zadavatelem, který provádí nákupy výlučně pro ozbrojené síly členského státu nebo (ii) příjemce certifikovaná právnická či fyzická osoba. Obecná licence může být také vydána za předpokladu, že je (iii) transfer uskutečněn pro účely předvádění vzorků zboží, hodnocení a výstav.³⁰² Posledním případem udělení obecné licence je (iv) transfer uskutečněný za účelem údržby nebo opravy vojenského materiálu, tj. obecná licence se vztahuje jednak na vysílání odborníků a na transfery vojenského materiálu při činnostech spojených s výrobou, úpravami, instalací, defektací, opravami, údržbou, servisem, reklamacemi, školením a výcvikem obsluh, použitím a ovládním vojenského materiálu a jednak na transfer vojenského materiálu, který je předmětem údržby a opravy k provedení smluvně ujednaných činností.³⁰³

Slovenská právní úprava plně odpovídá uvedenému českému znění, avšak s tím rozdílem, že neobsahuje taxativní výčet činností, které jsou vymezeny pojmy (i) předvádění vzorků zboží, hodnocení, výstavy a (ii) údržba a oprava. ZOVM nad rámec Směrnice upravuje v zájmu zajištění správného pochopení zákona situace, které lze subsumovat pod uvedené případy užití obecné licence. Vzhledem k absenci slova *zejména* je zřejmé, že jde výčet taxativní.

3.5.1.2 Rozdíly v obecné licenci

ZOVOP v rámci písemností nutných k žádosti stanovuje povinnost uvést účel dovozu či vývozu, jakož i popis způsobu přepravy a vymezení přepravních tras, po kterých se má vývoz vojenského materiálu uskutečnit.³⁰⁴ ZOVM uvedené požadavky

³⁰² Tímto se rozumí poskytování informací při školeních, přednáškách nebo seminářích, při činnostech spojených s výzkumem, vývojem, konstrukcí, projekčními pracemi a výrobou, dále na transfery vojenského materiálu při předvádění, prezentacích, výstavách a veletrzích, testování, zkouškách, účastech ve výběrových řízeních a při průzkumu trhu.

³⁰³ § 22a ZOVM.

³⁰⁴ § 24 odst. 3, písm. h) a k) ZOVOP.

nestanoví, neboť tyto jsou upraveny mimo povolovací řízení v rámci jiného právního předpisu.³⁰⁵

V žádosti o vydání obecné licence je zbrojní podnikatel povinen doložit množství dokladů specifikovaných shodně v ZOVM i ZOVOP. Oba předpisy se však v detailech liší. Jedná se zejména o:

I. Archivace

Český zákon stanovuje držiteli obecné licence povinnost uchovávat údaje o uskutečněných transferech po dobu deseti let od uskutečnění transferu, přičemž údaje musí obsahovat informace specifikované v § 22b odst. 7 ZOVM. Slovenská právní úprava stanoví požadavek uchovávat údaje společně pro všechny tři typy transferových (evropských) licencí, když požaduje vedení záznamů nejméně po dobu pěti let od konce roku, ve kterém se realizoval transfer.³⁰⁶ Vzhledem k tomu, že jde o povinnost vztahující se ke všem třem licencím, lze hodnotit slovenskou právní úpravu jako více zatěžující zbrojní podnikatele právě ve vztahu k vedení záznamů o transferech. Pohledem délky uchovávání záznamu je přísnější česká právní úprava, která stanovuje dvojnásobnou archivační dobu. Nutno dodat, že tato povinnost je stanovena pouze a jenom u licence obecné, a tudíž jsou zbylé dvě licence této povinnosti zproštěny.

II. Doklad o konečném uživateli

Mezi přílohy k žádosti o vydání obecné licence se řadí i tzv. doklad o konečném uživateli, který kromě stanovených náležitostí musí být potvrzený příjemcem, resp. příslušným orgánem státu konečného uživatele. Ačkoliv jde obsahem o stejný doklad, v obou právních úpravách se liší navzájem dobou přípustného stáří dokladu. ZOVOP požaduje stáří dokladu nejvýše šest měsíců od data vydání dokladu, zatímco ZOVM se spokojí dokladem starým až dvanáct měsíců. O polovinu kratší povolená platnost dokladu o konečném

³⁰⁵ Zákon č. 119/2002 Sb., o zbraních.

³⁰⁶ § 28 písm. b) a c) ZOVOP.

uživateli je tedy pro zbrojního podnikatele jednoznačně přísnější podle ZOVOP.

III. Antireexportní doložka

V rámci dokladu o konečném uživateli je dle obou právních řádů nutné uvést tzv. antireexportní doložku. Znění této doložky do novely ZOVM mohlo znít např. takto: *„Kupující je povinen zajistit, aby zboží, které mu prodávající dodá, nebylo vyváženo kupujícím či jakoukoli třetí osobou (s výjimkou konečného spotřebitele) za hranice země, která je uvedena v kupní smlouvě jako místo dodání. Za porušení této povinnosti je kupující povinen zaplatit prodávajícímu smluvní pokutu ve výši XY.“*³⁰⁷

Novelou ZOVM bude požadavek na antireexportní doložku konkretizován tak, aby tato obsahovala podmínku souhlasu státních orgánů České republiky s případným reexportem do třetích zemí, pokud to ministerstvo nebo dotčený orgán vyžadují. ZOVOP stanoví pouze požadavek na samotnou antireexportní doložku bez další konkretizace.

IV. Registrace obecné licence

Dalším rozdílem je přístup k registraci před prvním použitím obecné licence. Na základě čl. 5 odst. 4 Směrnice mohou členské státy stanovit podmínky registrace před prvním použitím obecné licence k transferu. Česká republika, ale i Bulharsko, Francie, Rakousko, Nizozemsko a další státy zavedly tento požadavek do svých právních předpisů. Podle ZOVM je zbrojní podnikatel, který hodlá vyvážet vojenský materiál z území ČR na základě obecné licence, povinen se před uskutečněním prvního transferu zaregistrovat u MPO, které provede registraci do 15 dnů ode dne doručení úplné žádosti o registraci. Nutno dodat, že se k žádosti o registraci dokládá také množství dalších údajů.³⁰⁸

Slovenská právní úprava uvedeného modelu nevyužila, přičemž naplno uplatnila čl. 8 odst. 2 Směrnice, podle kterého jsou zbrojní podnikatelé povinni v přiměřené lhůtě informovat příslušné orgány členských států, z jejichž území

³⁰⁷ Konzultace s ČZUB a.s.

³⁰⁸ § 22b odst. 5 ZOVM.

mají v úmyslu uskutečnit transfer produktů pro obranné účely, o svém záměru poprvé použít obecnou licenci k transferu.³⁰⁹ Držitel obecné licence je povinen nejpozději v den prvního použití obecné licence zaslat MH oznámení o jejím prvním použití, na základě čehož MH použití obecné licence zaregistruje. Z porovnání obou právních úprav vyplývá rozdílnost časového okamžiku, kdy je možno transfer uskutečnit. Zatímco podle ZOVM je nutno licenci zaregistrovat a vyčkat do úspěšné registrace, ZOVOP umožňuje provést pouze oznámení nejpozději v den prvního užití licence. Z tohoto pohledu je slovenská právní úprava příznivější.

Podobně jako u vydání licence, i zde je rozdíl v obou právních úpravách co do počtu případných dotčených orgánů. Zatímco slovenská právní úprava požaduje nezávazné vyjádření pěti orgánů, česká úprava stanoví požadavek na závazné stanovisko dvou orgánů. ZOVOP oproti licenci do třetích zemí přidává požadavek na souhlasné stanovisko MO nebo MV, avšak pouze při vývozu vojenského materiálu vyřazeného z jejich evidence a při dovozu vojenského materiálu pro potřeby obrany a bezpečnosti.³¹⁰ V ostatních případech se uplatní obecná úprava licenčního řízení včetně pouze doporučujícího charakteru vyjádření dotčených orgánů.³¹¹ ZOVM stanovuje obdobné užití ustanovení vztahujících se k licenci do třetích zemí. Ve výsledku ZOVM vyžaduje ke všem třem druhům evropské licence souhlasné závazné stanovisko MV, fakultativně MO a u obecné licence i MZV.³¹²

Obě právní úpravy se v neposlední řadě liší taktéž v institutu pozastavení licence, resp. certifikace, o čemž bude blíže pojednáno v kap. 3.6 Certifikace.

³⁰⁹ EUROPEAN COMMISSION [online]. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Transposition of Directive 2009/43/EC simplifying terms and conditions for transfer of defence-related products within the EU* [cit. 10.7.2015].

³¹⁰ § 24 odst. 4, písm. d) ZOVOP.

³¹¹ Srov. § 24 odst. 5 ZOVOP.

³¹² § 22e odst. 1 ZOVM.

3.5.2 Souhrnná licence

Jedná se o druhý typ vývozní licence v rámci členských států EU, na základě které lze vyvážet vojenský materiál více příjemcům v jednom nebo více členských státech.³¹³ ZOVM stanovuje pro souhrnnou licenci obdobné podmínky jako pro licenci obecnou s tím rozdílem, že ačkoliv je v žádosti potřeba uvést vymezení příjemců a konečných uživatelů, není pro souhrnnou licenci vyžadován doklad o konečném užití. ZOVOP v této souvislosti naopak doklad o konečném uživateli požaduje. V ostatních bodech jsou požadavky ZOVOP stejné jako u obecné licence.³¹⁴ Oproti české terminologii užívá slovenská právní úprava na místo souhrnné licence pojmu globální transferové licence.

3.5.3 Individuální licence

V pořadí třetí typ licence opravňuje vývozce provádět vývoz vojenského materiálu k jednomu určitému příjemci v jiném členském státě EU. Členské státy udělí individuálnímu dodavateli na jeho žádost individuální licenci k transferu opravňující k jednomu transferu určeného množství specifikovaných produktů pro obranné účely (vojenského materiálu), které budou doručeny v jedné nebo více zásilkách jednomu příjemci, pokud (i) je žádost o licenci k transferu omezena na jeden transfer, (ii) pokud je to nezbytné pro ochranu podstatných bezpečnostních zájmů členského státu nebo z důvodu veřejného pořádku, (iii) pokud je to nezbytné k dodržení mezinárodních povinností a závazků členských států nebo (iv) pokud má členský stát závažné důvody domnívat se, že dodavatel nebude schopen dodržet všechny podmínky nutné pro udělení souhrnné licence k transferu.³¹⁵ Stanovená kritéria pro udělení individuální licence k transferu jsou tedy restriktivní. Individuální licence k transferu by měly být udělovány

³¹³ MPO [online]. *Základní informace oddělení vojenského materiálu* [cit. 4.8.2015].

³¹⁴ Viz kap. 3.5.1 Obecná licence.

³¹⁵ Čl. 7 Směrnice.

pouze u omezeného počtu případů, přičemž tyto licence by se měly udělovat pouze u nejcitlivějších transferů.³¹⁶

Obdobně jako u souhrnné licence neobsahuje ZOVM požadavek na doklad o konečném užití. Česká právní úprava rovněž v tomto případě nevyžaduje stanovisko MZV,³¹⁷ čímž se počet dotčených orgánů v případě nevýznamného vojenského materiálu zmenšuje na jeden – MV. V porovnání se slovenskou úpravou, na základě které se vyjadřuje hned pět orgánů, přičemž při vývozu vojenského materiálu vyřazeného z evidence MV či MO a při dovoze vojenského materiálu pro potřeby obrany a bezpečnosti je dále nutné rovněž souhlasné stanovisko právě MO či MV. Úprava individuální licence v ostatních bodech odpovídá požadavkům obecné, resp. souhrnné licence, když ZOVOP opět nad rámec ZOVM požaduje v žádosti o licenci vymezení způsobu přepravy a přepravních tras, po kterých se má vývoz uskutečnit.

Za zmínku také stojí skutečnost, že znění ZOVM neodpovídá Směrnici, která požaduje striktní vymezení podmínek, za kterých lze individuální licenci udělit. ZOVM stroze stanoví, že držitel povolení je oprávněn provést transfer na základě individuální licence jednomu určitému příjemci,³¹⁸ aniž by dále stanovil podmínky uvedené ve Směrnici. Požadovanou rigidnost ani subsidiaritu licence k souhrnné licenci tak nelze ze ZOVM vyvodit. Rovněž z gramatického výkladu ZOVM vyplývá, že na základě této licence je možné provést pouze jeden transfer. Jednotné číslo transferu lze chápat jako jednu zásilku, nicméně takový závěr by byl chybný, neboť požadavek Směrnice hovoří o provedení transferu vojenského materiálu, který bude doručen v jedné nebo více zásilkách. Slovenská právní úprava je v úpravě individuální licence daleko důslednější a uvedenou nejasnost explicitně vymezuje pro jednu nebo více zásilek.³¹⁹ ZOVOP lze

³¹⁶ EUROPEAN COMMISSION [online]. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Transposition of Directive 2009/43/EC simplifying terms and conditions for transfer of defence-related products within the EU.* [cit. 4.8.2015].

³¹⁷ § 22d odst. 3 ZOVM.

³¹⁸ § 22d odst. 1 ZOVM.

³¹⁹ § 26 odst. 1 ZOVOP.

v tomto bodě považovat za doslovný odraz Směrnice, když identicky transponuje i podmínky, za kterých lze individuální licenci vydat.³²⁰

3.6 Certifikace

Jak již bylo uvedeno v předcházejících kapitolách, Směrnice zavedla mj. institut certifikace, který má za cíl potvrdit spolehlivost a kredibilitu přijímacích podniků, pokud jde o získávání vojenského materiálu na základě obecných licencí k transferu zveřejněných v jiném členském státě. Podle ZOVM se tímto procesem zjišťuje schopnost dodržet vývozní omezení.³²¹ Jedná se o nástroj zaměřený na snížení rizika nelegálních transferů a zlepšení sledovatelnosti vojenského materiálu, který je přepravován právě na základě obecné licence k transferu.

Pro certifikaci by měl být způsobilý pouze příjemce, který vyrábí finální vojenský materiál, jež je uváděn na trh pod vlastním názvem nebo obchodní značkou nebo finální subdodávky ke kompletaci produktu, které sestávají ze součástí a/nebo systémů a subsystémů pořízených od třetích stran.

Certifikovaný příjemce používá vojenský materiál přijatý na základě obecných licencí k transferu uvedených v § 22b ZOVM pro vlastní výrobu a může ho jako takový opětovně převádět nebo vyvážet pouze pro účely údržby nebo opravy.

Žadatel o vydání osvědčení o spolehlivosti příjemce – certifikátu, se proto před vydáním certifikátu zaváže, že (i) vojenský materiál přijatý na základě obecných licencí k transferu uvedených v § 22b odst. 1 písm. b) zákona použije pro vlastní výrobu a (ii) zdrží se opětovného transferu nebo vývozu příslušného vojenského materiálu jako takového, vyjma pro účely údržby nebo opravy. Vzhledem k náročnosti celkového procesu je výsledná úroveň certifikace příjemce závislá na jeho organizační struktuře

³²⁰ Srov. úvod této kapitoly.

³²¹ § 22f odst. 1 ZOVM.

a na organizaci kontroly vývozu a transferů. Příjemce, který má výrobní jednotky na více adresách, musí mj. přesně určit, na která oddělení se má certifikát vztahovat.³²²

Česká i slovenská právní úprava je v oblasti certifikace téměř totožná. Lhůta pro správní orgán k vydání certifikátu je shodně šedesát dnů od doručení žádosti, přičemž tento je vydáván na dobu pěti let a MPO i MH provádí každé tři roky kontrolu, zda držitel certifikátu splňuje podmínky stanovené zákony. Samotný certifikát je nepřenosný.

Ačkoliv národní úpravy důsledně implementují Směrnici, v jistých ohledech se liší. Mezi nejpodstatnější rozdíly patří:

I. Posouzení dotčených orgánů

V rámci vydání certifikátu musí žadatel MPO/MH doložit množství dokumentace uvedené v zákoně. ZOVOP v rámci řízení o vydání certifikátu stanoví pravomoc jen MH, které před rozhodnutím o vydání pouze prověří údaje doložené žadatelem a v případě shody těchto údajů se skutečným stavem, certifikát vydá.³²³ Naproti tomu česká právní úprava, v souladu s nastaveným standardem, požaduje kromě souladu doložených údajů uchazečem taktéž závazná stanoviska dotčených orgánů, kterými jsou opět MV, MO a Generální ředitelství cel (z hlediska dodržování dovozních a vývozních opatření).³²⁴ Již z předchozích kapitol je zřejmé, že negativní stanovisko jakéhokoliv z dotčených orgánů znamená rovněž negativní posouzení žádosti o certifikát. Česká právní úprava je v tomto tedy přísnější, neboť vyjádření dalších orgánů k certifikaci není dle ZOVOP na Slovensku potřeba.

II. Zánik a zrušení certifikátu

Stejně jako povolení či licence, i certifikát zaniká z taxativně uvedených důvodů. Podle ZOVM zaniká certifikát (i) rozhodnutím o úpadku,

³²² MPO [online]. *Certifikace příjemců je klíčovým prvkem zjednodušeného systému udělování licencí* [cit. 7.8.2015].

³²³ § 31 ZOVOP.

³²⁴ § 22h odst. 1 ZOVM.

(ii) uplynutím doby platnosti certifikátu či (iii) zánikem zbrojního podnikatele. Rozhodnutím ministerstva je certifikát zrušen, jestliže (iv) byl udělen na základě nepravdivých údajů, (v) byl vrácen ministerstvu, (vi) jeho držitel přestal splňovat podmínky pro jeho udělení nebo (vii) to vyžadují bezpečnostní zájmy České republiky, zejména jestliže držitel certifikátu porušil závažným způsobem právní normy ČR, EU či mezinárodního práva.³²⁵ Slovenská právní úprava nerozlišuje mezi zánikem a zrušením, když upravuje pouze zrušení certifikátu. Tento je zrušen z obdobných důvodů, jak je uvedeno výše, avšak se dvěma rozdíly. Prvně je certifikát zrušen započítáním vyrovnávacího, konkurzního nebo restrukturalizačního řízení. Samotné zahájení řízení má za následek zrušení certifikátu, zatímco v ČR je k obdobnému následku zapotřebí až rozhodnutí o úpadku. Druhým rozdílem je případ, kdy je certifikát zrušen, neboť držitel certifikátu, jehož platnost byla pozastavena, nepřijal v určené lhůtě stanovená opatření.³²⁶ Uvedený bod má souvislost s následujícím bodem.

III. Pozastavení platnosti

Slovenská právní úprava odlišně od české stanovuje tzv. institut pozastavení platnosti certifikátu. ZOVOP upravuje případy, kdy MH jednak na žádost nebo z moci úřední pozastaví platnost certifikátu. Na základě žádosti MH pozastaví platnost, pokud (i) držitel certifikátu přestal splňovat podmínky stanovené ZOVOP a o této skutečnosti bezodkladně informoval MH nebo (ii) tomuto písemně navrhl způsob a lhůtu na odstranění případného nedostatku. Z moci úřední pak MH pozastaví platnost certifikátu, pokud má odůvodněné podezření, že (iii) zbrojní podnikatel přestal splňovat podmínky nebo vývozy uskutečněné tímto podnikatelem budou v rozporu se zahraničněpolitickými nebo bezpečnostními zájmy SK, (iv) držitel certifikátu certifikovaný v jiném členském státě EU přestal splňovat podmínky certifikace nebo (v) nebude respektovat podmínky vydané obecné licence nebo pokud se MH domnívá, že

³²⁵ § 22j ZOVM.

³²⁶ § 33 odst. 1, písm. f) ZOVOP.

může být ohrožen veřejný pořádek, bezpečnost nebo bezpečnostní zájem SK.³²⁷

Ačkoliv česká právní úprava pozastavení platnosti certifikátu neobsahuje, nabízí v této souvislosti v rámci obecné licence možnost pozastavení transferu. V případě, kdy u obecné licence certifikovaný příjemce porušuje podmínky certifikace anebo by mohl být dotčen veřejný pořádek, bezpečnost nebo ochrana obyvatelstva, MPO rozhodne o pozastavení transferu k tomuto příjemci. O přijatém rozhodnutí ministerstvo informuje příslušné orgány ostatních členských států a Evropskou komisí.³²⁸

Za předpokladu, že dojde k porušení podmínek certifikace, může být podle české právní úpravy pozastaven transfer k tomuto certifikovanému příjemci, přičemž zbrojní podnikatel bude nadále oprávněn vyvážet dalším příjemcům a certifikovaný příjemce bude oprávněn přijímat vojenský materiál od podnikatelů z jiných zemí do doby, než příslušné orgány učiní případná opatření. Ačkoliv slovenská právní úprava pozastavení transferu o obecné licence neužívá, tato naopak umožňuje pozastavit platnost certifikátu (viz výše).³²⁹ V případě užití tohoto nástroje z moci úřední se jedná o značný zásah pro zbrojního podnikatele, neboť tento nebude moci přijímat vojenský materiál od zbrojních podnikatelů z jiných členských států na základě obecných licencí. Institut pozastavení platnosti certifikátu nabízí mírnější alternativu k českému zrušení a zániku certifikátu, neboť v případě nesplnění podmínek není certifikát automaticky zrušen, nýbrž je zbrojnímu podnikateli poskytnuta možnost případný nedostatek odstranit. Nahlíženo touto optikou je slovenská úprava pružnější a příznivější.

³²⁷ § 32 ZOVOP.

³²⁸ § 22b odst. 2 ZOVM.

³²⁹ § 32 ZOVOP.

3.7 Veřejnoprávní delikty

Ačkoliv trestní a správní odpovědnost právnických osob systematicky spadá do širšího rámce komparace obou právních řádů, považuji za potřebné tuto problematiku alespoň nastínit a to právě v souvislosti se správním trestáním, neboť případné udělené sankce mohou citelně ovlivnit rozhodnutí zbrojního podnikatele v té či oné zemi podnikat. Zařazení této kapitoly neodpovídá deklarovanému zaměření komparace obou právních úprav pouze na oblast mezinárodního obchodu s vojenským materiálem, nicméně i zde je nutno poznamenat, že správní trestání je nedílnou součástí obou zkoumaných zákonů (ZOVM/ZOVOP). Z tohoto důvodu nelze veřejnoprávní delikty opomenout.

3.7.1 Trestní odpovědnost

Česká republika, shodně se Slovenskou republikou, logicky dala přednost kontinentálnímu modelu trestní odpovědnosti právnických osob před modelem angloamerickým. Nicméně samotný kontinentální model rozlišuje další tři koncepce deliktů odpovědnosti právnických osob, pokud jde o prostředky veřejného práva. Za prvé se jedná o tzv. (i) pravou trestní odpovědnost právnických osob, kdy úprava trestní odpovědnosti je obsažena buď v trestním zákoně, nebo ve zvláštních zákonech o trestní odpovědnosti právnických osob, přičemž právnickým osobám jsou ukládány trestní sankce v rámci trestního řízení. Tento první model zvolila Česká republika, když přijala zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „TOPO“).

Druhým modelem je (ii) nepravá trestní odpovědnost právnických osob. Tato právní úprava umožňuje právnickým osobám uložit trestněprávní sankce, i když trestní odpovědnost právnických osob výslovně v trestním zákoně nebo v jiném zákoně upravena není. Tyto sankce se také nenazývají tresty. V kontextu zkoumané problematiky byl tento druhý model zvolen právě na Slovensku, kdy s účinností od 1. 9. 2010 byl přijat zákon č. 224/2010 Z.z., kterým se mění a doplňuje zákon

č 300/2005 Z. z., trestní zákon.³³⁰ Podstatou nepravé trestní odpovědnosti je možnost právnické osobě jako vedlejší důsledek trestného činu fyzické osoby uložit ochranné opatření, pokud došlo k účasti na trestném činu v souvislosti s činností právnické osoby. Úskalím slovenské právní úpravy je, že ochranná opatření mohou být právnické osobě ukládána pouze v důsledku trestní odpovědnosti fyzické osoby (tedy jako vedlejší důsledek trestného činu fyzické osoby), nikoliv v rámci jejich vlastní trestní odpovědnosti. Uvedený model se ale potýká s další kritikou.³³¹

Rozdílů mezi českou a slovenskou úpravou v této oblasti je jistě mnoho, a proto zde vybereme jen ty nejmarkantnější odlišnosti.³³² Z uvedených principů pravé a nepravé trestní odpovědnosti vyplývá, že na Slovensku bude možné právnickou osobu potrestat pouze v souvislosti s odsouzením osoby fyzické, což je samo o sobě mnohdy velice obtížné např. s ohledem na důkazní nouzi či procesní pochybení orgánů činných v trestním řízení. Právnická osoba je v tomto ohledu více „chráněna“ než v případě samostatné trestní odpovědnosti v případě TOPO. Jinými slovy, pokud se v ČR neprokáže spáchání trestného činu fyzickou osobou, automaticky to neznamená, že by nemohla být postihnuta právnická osoba. Vzhledem k tomu, že zahraniční obchod s vojenským materiálem vykonávají především právnické osoby (a pouze tyto mohou obchodovat se třetími zeměmi), je samostatná trestní odpovědnost důležitým faktorem.

Druhým důležitým rozdílem jsou případné sankce, které mohou být právnické osobě uděleny. Český TOPO umožňuje uložit právnické osobě, kromě ochranného opatření,³³³ tresty taxativně vyjmenované v § 15. Jedná se o trest zrušení právnické osoby, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz plnění veřejných zakázek, zákaz účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži, zákaz přijímání dotací a subvencí či uveřejnění rozsudku. Z osmi vyjmenovaných lze většinu

³³⁰ JELÍNEK, Jiří, HERCZEG, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2013, str. 16.

³³¹ Srov. ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 47.

³³² Podrobná komparace trestní odpovědnosti právnických osob ve vztahu ke zbrojním podnikatelům je ponechána dalšímu zkoumání v oboru trestního práva.

³³³ § 26 TOPO.

druhů trestů považovat pro zbrojního podnikatele za mnohdy až likvidační.³³⁴ Slovenská právní úprava právnickým osobám ukládá místo trestů ochranná opatření, přičemž právnickým osobám jsou určena opatření uvedená v § 83a a § 83b slovenského trestného zákona. Mezi tato se řadí zabavení peněžité částky (v rozpětí od 800 do 1 660 000 eur) a zabavení majetku. Ačkoliv jde o sankce přísné, v konkrétních případech nepochybně rovněž likvidační, česká právní úprava nabízí možnosti mnohem širší i přísnější, neboť i uvedená sankční peněžité částka na Slovensku se zdá být nepoměrně nižší než českých 1,46 mld. Kč.³³⁵

Kromě výše uvedeného modelu pravé a nepravé trestní odpovědnosti právnických osob, rozeznává teorie i třetí model. Za tento lze označit (iii) jiný způsob regulace protiprávní činnosti právnických osob, který splňuje kritéria, aby právnickým osobám byly ukládány „účinné, přiměřené a odstrašující sankce“ ve smyslu mezinárodních závazků a doporučení. Třetí modelem může být právě administrativněprávní trestání právnických osob, které blíže rozebírá následující podkapitola.³³⁶

3.7.2 Správní trestání

Tradičně české a slovenské správní právo v rámci správního trestání rozlišuje mezi několika druhy deliktů, přičemž mezi nejčastější, a dalo by se říci i nejvýznamnější, se řadí přestupky a správní delikty. Vzhledem k tomu, že se předkládaná práce zaměřuje především na úpravu týkající se právnických osob, nebudeme se zde přestupky zabývat, neboť těchto se mohou dopustit pouze osoby fyzické. Obě právní úpravy se shodují v tom, že správních deliktů se může dopustit pouze právnická osoba – zbrojní podnikatel.

³³⁴ Výsledný dopad trestu bude nutné hodnotit u zbrojních podnikatelů individuálně.

³³⁵ § 18 odst. 2 TOPO ve spojení s § 68 z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

³³⁶ JELÍNEK, Jiří, HERCZEG, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou. Op. cit.*

3.7.2.1 Skutkové podstaty správnych deliktů

Podle ZOVM se právnická osoba dopustí správního deliktu tím, že obchoduje s vojenským materiálem bez povolení, bez licence nebo bez zjednodušené licence.³³⁷ Dále se deliktu dopustí ten žadatel o vydání povolení, který uvede v žádosti o vydání povolení nesprávný nebo neúplný údaj, který je nezbytný pro vydání povolení, resp. doloží podklady pro vydání povolení neoprávněně pozměněné nebo padělané. Držitel povolení se dále dopustí deliktu zejména tím, že nesplní některou z uložených informačních povinností, pozmění údaje v povolení či provede transfer jednomu určitému příjemci bez individuální licence nebo více příjemcům v jednom či více členských státech bez souhrnné licence, resp. provede transfer na základě obecné licence v rozporu s podmínkami stanovených v ZOVM. U vybraných správních deliktů se již samotné jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání správního deliktu, avšak k jeho dokonání nedošlo, posuzuje jako dokonaný správní delikt. Další uvedené skutkové podstaty správních deliktů jsou obdobné, přičemž se liší v závislosti na typu řízení k dané licenci.

Celkově lze shrnout, že ZOVM ve svých ustanoveních týkajících se správních deliktů reflektuje nezákonné jednání zbrojního podnikatele sestupně co do všeobecnosti a závažnosti provinění (např. obchod bez licence) až po menší a speciální provinění (např. nedoložení změn, k nimž došlo po udělení certifikátu). U vybraných skutkových podstat je nutno upozornit na stádium „pokusu“ správního deliktu, které je kvalifikováno jako dokonaný správní delikt.³³⁸

V porovnání s výše uvedeným se slovenská právní úprava vydala cestou generálních skutkových podstat bez bližšího zkoumání stádia licenčního či povolovacího řízení. Zbrojní podnikatel se tak dopustí správního deliktu tím, že (i) poruší ustanovení ZOVOP tím, že odmítne nebo zmaří vykonání kontroly bez vážných důvodů, (ii) zatají okolnosti důležité pro vydání povolení, licence nebo certifikátu s cílem je neoprávněně získat, (iii) žádost o vydání povolení, licence,

³³⁷ § 25 odst. 1 ZOVM.

³³⁸ § 25 odst. 5 ZOVM.

certifikátu, atd. doloží nepravdivým dokladem, (iv) obchoduje s vojenským materiálem bez vydání povolení nebo vydání některé licence podle ZOVOP či v rozporu s ním, nebo (v) nesplní vybrané povinnosti dle ZOVOP; toto se týká všeobecně informační povinnosti a povinnosti součinnosti.³³⁹

Zkoumání jednotlivých skutkových podstat není pro účely této práce relevantní, neboť nejčastější provinění zbrojních podnikatelů jsou vymezeny v obou zákonech.

3.7.2.2 Sankce za správní delikty

Samotný výčet skutkových podstat je pro zbrojního podnikatele irelevantní. Mnohem důležitější jsou v této souvislosti případné sankce, které zbrojnímu podnikateli hrozí. Česká právní úprava umožňuje uložit za nejzávažnější provinění pokutu až do 50 mil. Kč, přičemž za další skupinu správních deliktů lze uložit pokutu v rozmezí od 5 do 15 mil. Kč.³⁴⁰ Mezi nejzávažnější delikty lze řadit právě obchodování s vojenským materiálem bez povolení či licence.

Slovenská právní úprava je v případě porušení zákona o poznání benevolentnější. Za vybrané správní delikty lze zbrojnímu podnikateli uložit pokutu od 3 320, resp. 33 200 eur do 166 000 eur. Nej přísnější sankcí, jakou lze dle ZOVOP udělit, je pokuta 332 000 eur, nicméně tato je uložena pouze tomu, kdo neumožněním nebo zmařením kontroly bez vážných důvodů způsobí Slovenské republice hmotnou škodu značného rozsahu nebo poškodí důležitý zahraničněpolitický či bezpečnostní zájem státu. Samotné obchodování s vojenským materiálem bez povolení či licence postihuje ZOVOP pokutou do výše 166 000 eur.³⁴¹ V porovnání s českými 50 mil. Kč je tato pokuta zanedbatelná. Z hlediska správních pokut lze konstatovat, že česká úprava je mnohem přísnější.

³³⁹ § 39 odst. 1 ZOVOP.

³⁴⁰ § 25 odst. 10 ZOVM.

³⁴¹ § 39 odst. 3 ZOVOP.

Další citlivou sankcí, kterou ZOVM na rozdíl od ZOVOP obsahuje, je propadnutí vojenského materiálu, kterou lze uložit buď samostatně, nebo společně s pokutou. K propadnutí vojenského materiálu dojde v případě, že tento náleží zbrojnímu podnikateli a byl užit nebo určen ke spáchání správního deliktu, resp. byl správním deliktem získán nebo byl nabyt za věc správním deliktem získanou. Tento institut však obsahuje korektiv, podle něhož propadnutí vojenského materiálu nelze uložit, jestliže by jeho hodnota byla v nepoměru k povaze správního deliktu.³⁴²

Obdobným institutem, který ZOVOP rovněž nezná, je zabránění vojenského materiálu. Jedná se o institut subsidiární k výše uvedenému, neboť vojenský materiál lze zabrat pouze tehdy, nebylo-li uloženo propadnutí vojenského materiálu a materiál náleží zbrojnímu podnikateli, kterého nelze za správní delikt postihnout, nebo této osobě sice (zcela) nenáleží, nicméně to vyžaduje bezpečnost osob, majetku či jiný obecný zájem. Stejně jako u výše uvedeného nelze vojenský materiál zabrat, jestliže by jeho hodnota byla v nepoměru k povaze správního deliktu nebo by od jednání majícího znaky správního deliktu uplynulo šest let.³⁴³

Lze uzavřít, že slovenská právní úprava výše uvedené sankce neupravuje, přičemž se jedná o velmi účinný nástroj při závažném provinění zbrojního podnikatele. Liberálnější je slovenská úprava i v otázce možné lhůty pro uložení pokuty, neboť tuto lze uložit do tří let ode dne, kdy se MH dozvědělo o porušení zákona, nejpozději však do desíti let ode dne porušení.³⁴⁴ ZOVM upravuje problematiku obdobně, nicméně subjektivní lhůtu stanovuje na čtyři roky navíc s tím rozdílem, že do uplynutí této lhůty stačí správní řízení zahájit.³⁴⁵ Česká právní úprava je tak v oblasti sankcí opět přísnější nežli na Slovensku.

³⁴² § 26 ZOVM.

³⁴³ § 27 ZOVM.

³⁴⁴ § 39 odst. 7 ZOVOP.

³⁴⁵ § 27a odst. 3 ZOVM.

3.8 Správní poplatky

Zahraniční obchod s vojenským materiálem znamená množství administrativněprávní a byrokratické činnosti jak u zbrojního podnikatele, tak zejména u orgánů státní správy, které o daných transakcích rozhodují. Veskrze každá činnost orgánů státní správy podléhá také poplatkové povinnosti, která se ve zkoumaných úpravách taktéž liší.

Velkou pozornost je třeba věnovat novele ZOVM, která zcela zásadním způsobem mění a upravuje správní poplatky v rámci obchodování s vojenským materiálem v České republice, které zůstaly po celou dobu od přijetí zákona o správních poplatcích v této oblasti zachovány ve stejné výši. Nová právní úprava dle důvodové zprávy lépe odpovídá zvýšeným nárokům spojeným s povolovací a kontrolní činností v této citlivé oblasti. Důvodem pro podstatné zvýšení poplatků je stav, kdy jsou v rámci správních řízení žádosti mj. hodnoceny a posuzovány z hlediska zahraničněpolitických zájmů, dodržování závazků vyplývajících z mezinárodních smluv a z členství v mezinárodních organizacích, z hlediska veřejného pořádku a bezpečnosti a v určitých případech i z hlediska zabezpečování obrany České republiky. Na správním řízení se většinou podílí MPO, MZV, MV či MO, přičemž pevně stanovené lhůty pro vydání závazných stanovisek s sebou nesou zvýšené požadavky na prověření žadatele, čímž dochází ke zvýšení zátěže státní správy.³⁴⁶

Obě právní úpravy shodně odkazují na speciální zákony, které jednotlivé poplatky upravují. Správní poplatky pro ČR upravuje zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích (konkrétně položka 104), přičemž slovenskou právní úpravu je nutno hledat v zákoně č. 145/1995 Z. z., o správních poplatcích (položka 154). V rámci přehlednosti vlastního srovnání jsou nejdůležitější správní poplatky uvedeny v následující tabulce. Vzhledem k proměnlivosti kurzu eura jsou částky správních poplatků ponechány bez přepočtu.

³⁴⁶ Sněmovní tisk 408/0. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem. Důvodová zpráva, str. 30.

Druh úkonu správního orgánu	Výše správního poplatku	
	ČR (CZK)	SR (EUR)
Vydání povolení k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem	100.000	1.659,50
Rozšíření povolení k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem	5.000	18
Udělení licence k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem	5.000	0,1 % z hodnoty materiálu povoleného v licenci, nejméně však 33
Prodloužení doby platnosti licence k provádění zahraničního obchodu vojenským materiálem	5.000	33
Vydání obecné licence	(5.000)	33
Vydání souhrnné licence	(5.000)	33
Vydání individuální licence	(5.000)	0,1 %, nejméně 33
Vydání certifikátu	10.000	333
Vydání prohlášení o konečném užití vojenského materiálu	500	18
Změna údaje týkající se hodnoty	x	rozdíl mezi 0,1% z nové hodnoty a původním poplatkem, nejméně však 18

Z uvedeného srovnání vyplývá množství rozdílů. Předně je nutno slovenskou úpravu hodnotit jako podrobnější, neboť tato upravuje jednotlivé úkony diferencovaně bez ohledu na jejich terminologickou jednotnost, jak činí česká právní úprava. Podle slovenské úpravy jsou jednotlivé evropské licence odlišeny, přičemž v ČR se stále jedná pouze o licenci bez bližšího rozlišení.

Samotné částky se blíží vzájemnému přepočtu, některé sazby se ale podstatně liší. Nejzřetelnějším rozdílem je pravděpodobně vydání povolení, za které je v ČR nutné zaplatit téměř dvojnásobek než ve Slovenské republice. Předchozí znění ZOVM stanovovalo poplatek na 20.000 Kč, přičemž novela ZOVM ho zvyšuje pětinašobně, čímž dochází ke skokovému nárůstu, který dle mého názoru neodpovídá vynaložené správní činnosti.

Dalším rozdílem je účtování poplatku i za úkony, jako např. vydání předběžného souhlasu na jednání se zahraničním partnerem či změna údaje týkajícího se hodnoty, která navazuje na nejdůležitější rozdíl v obou právních úpravách.

Na první pohled je zřejmý rozdíl ve způsobu výpočtu správního poplatku. Zatímco v ČR je za udělení licence účtována pevná částka, slovenská právní úprava vychází z procentuálního poplatku založeného na hodnotě obchodovaného vojenského materiálu. Osobně považuji slovenskou právní konstrukci výpočtu poplatku za spravedlivější, neboť je zřejmé, že jednotlivé transakce se podstatně liší, přičemž česká úprava v uvedených případech nečiní rozdíl.

Odpověď na otázku, která z právních úprav je pro zbrojního podnikatele výhodnější, bude záviset zejména na hodnotě obchodovaného vojenského materiálu, neboť v ostatních bodech jsou právní úpravy až na výjimky téměř totožné.

Závěr

Předmětem výše uvedené práce bylo srovnání právní úpravy regulující obchod s vojenským materiálem v České a Slovenské republice. Ačkoliv by se mohlo na první pohled zdát, že legislativa bude v této specifické oblasti u obou států identická, zejména s ohledem na právní předpisy EU, není tomu tak. Navzdory legislativní příbuznosti pramenící ze společné historie, bylo v předložené práci identifikováno množství rozdílů a odlišností, přičemž některé lze považovat za marginální, zatímco jiné mohou znamenat zásadní překážku či komplikaci pro zbrojního podnikatele.

Ačkoliv by případné vnímání rozdílů záviselo na objektivních a subjektivních možnostech daného zbrojního podnikatele, lze jisté, a to zejména vstupní podmínky pro podnikání s vojenským materiálem ve Slovenské republice hodnotit oproti České republice jako restriktivnější. Mezi takové restriktivnější podmínky slovenské úpravy je možné dle mého názoru řadit např. nemožnost majoritního vkladu do základního kapitálu pocházejícího od osoby sídlící v jiném členském státě EU, stanovení minimální výše základního kapitálu, vyšší věková hranice pro členy statutárního orgánu, jakož i požadavek na trvalý nebo dlouhodobý pobyt na území Slovenské republiky. Nastíněná přísnější kritéria, jejichž naplnění slovenský zákonodárce vyžaduje, jsou na druhé straně kompenzována např. mírnější úpravou sankcí u veřejnoprávních deliktů. Kromě přísnějších sankcí, lze v České republice také za možnou (budoucí) nevýhodu považovat požadavek na bezpečnostní prověrku u skutečných vlastníků zbrojních podnikatelů, o jehož zakotvení do české právní úpravy se v současné době na půdě Parlamentu ČR diskutuje.

Zjištěných odlišností bylo identifikováno značné množství, přičemž jejich případný efekt je nutno hodnotit v kontextu dané konkrétní transakce, entity či stádia licenčního řízení. Pro ilustraci lze uvést např. požadavek na výši základního kapitálu, který bude pro část zbrojních podnikatelů zásadní překážkou, zatímco jiných by se taková změna v právní úpravě téměř nedotkla.

Lze konstatovat, že stanovené cíle předkládané práce byly naplněny. Deskripce a analýza odlišností v povinnostech zbrojních podnikatelů v obou zkoumaných státech byla provedena v kontextu mezinárodní a evropské právní úpravy a s ohledem na zbrojní podnikatele také zhodnocena. Zkoumaná právně-administrativní náročnost povolovacího a licenčního řízení se ve výsledku v obou právních rádech jeví jako identická. Objektivně je sice možno identifikovat jisté rozdíly, nicméně z hlediska samotného procesu nelze konstatovat zásadních rozdílů s dopadem na zbrojní podnikatele. Případně zřejmé odlišnosti proto spíše nalezneme ve výše uvedených základních vstupních požadavcích na zbrojního podnikatele, než v následném řízení o povolení či licenci.

Lze shrnout, že jisté identifikované instituty by mohly nalézt uplatnění i v českém právním řádě. Pro případnou diskusi bych proto doporučil právě stanovení minimální výše základního kapitálu, jakož i procentuální sazbu správního poplatku vycházející z hodnoty obchodovaného vojenského materiálu.

Závěrem nezbyvá než dodat, že obě právní úpravy dosahují značných kvalit, kdy i navzdory jistým nedostatkům, tyto poskytují kvalitní legislativní rámec zajišťující vysoký standard bezpečnosti při obchodování s vojenským materiálem.

Prameny

1. Mezinárodní úmluvy

- Smlouva o obchodu se zbraněmi
- Úmluva o kazetové munici
- Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky
- Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení
- Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení
- Úmluva o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a o jejich zničení

2. Evropské právní předpisy a dokumenty

- Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions)
- Guidelines on Implementation and Evaluation of Restrictive Measures (Sanctions) in the Framework of the EU Common Foreign and Security Policy
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)
- Rozhodnutí Rady 2014/165/EU, kterým se členské státy zmocňují, aby v zájmu Evropské unie ratifikovaly Smlouvu o obchodu se zbraněmi
- Sixteenth Annual Report according to article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing control of exports of military technology and equipment.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/43/ES 2009 o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely uvnitř Společenství
- Smlouva o Evropské unii

- Smlouva o fungování Evropské unie
- Společná akce Rady 2002/589/SZBP, o příspěvku Evropské unie k boji proti destabilizujícímu hromadění a šíření ručních palných a lehkých zbraní
- Společný postoj Rady 2008/944/SZBP, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu
- Uživatelská příručka ke Společnému postoji 2008/944/SZBP pro vývoz zbraní

3. Vnitrostátní právní předpisy

- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem ze dne 17. listopadu 1993
- Důvodová zpráva k zákonu č. 220/2009 Sb.
- Důvodová zpráva k Občanskému zákoníku, konsolidovaná verze, 598 s
- Sněmovní tisk 200/0. Vládní návrh, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Smlouva o obchodu se zbraněmi, podepsaná v New Yorku dne 3. června 2013
- Sněmovní tisk 408 ze dne 19. února 2015. Novela zákona o zahraničním obchodu s vojenským materiálem
- Vyhláška č. 210/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem
- Vyhláška č. 85/2014 Sb., kterou se mění vyhláška č. 210/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 48/2015 Sb., kterou se mění vyhláška č. 210/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, ve znění vyhlášky č. 85/2012 Sb.
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních)
- Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu
- Zákon č. 131/1936 Sb., o obraně republiky
- Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách

- Zákon č. 145/1995 Z. z., o správnych poplatkov
- Zákon č. 171/1993 Z. z., o Policajnom zbore
- Zákon č. 179/1998 Z. z., o obchodovaní s vojenským materiálom
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a spôsoboch jeho řešení (insolvenční zákon)
- Zákon č. 190/2003 Sb., o strelných zbraniach a strelive
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách
- Zákon č. 215/2004 Z.z. o ochrane utajovaných skutočností
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky
- Zákon č. 224/2010 Z.z., kterým se mění a doplňuje zákon č. 300/2005 Z. z., trestní zákon
- Zákon č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu
- Zákon č. 321/2002 Z.z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky
- Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem
- Zákon č. 392/2011 Z.z., o obchodování s výrobkami obranného priemyslu
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti
- Zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- Zákon č. 451/1991 Sb., lustrační zákon
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)
- Zákon č. 455/1991 Zb., o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon)
- Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

- Zákon č. 513/1991 Zb., Obchodný zákonník
- Zákon č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení
- zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích
- Zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

4. Knihy a monografické publikace

- ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní právo veřejné*. Vyd. 1. Praha: Beck, 2008, xli, 840 s. ISBN 978-80-7179-728-9
- ČERNÁ, Stanislava, ŠTENGLOVÁ, Ivana, PELIKÁNOVÁ, Irena a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 640. ISBN 978-80-7478-735-5
- Great Britain. Parliament. House of Commons. Foreign Affairs Committee. *Foreign Policy Aspects of the War Against Terrorism: Sixth Report of Session 2004-05, Vol. 1: Report, Together with Formal Minutes*. The Stationery Office, 2005, 137s. ISBN 978-021-502-373-5
- HENDRYCH, Dušan a kol.. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1459 s.
- JELINEK, Jiří, HERCZEG, Jiří. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Komentář s judikaturou*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2013, 256 s. ISBN 978-80-87576-43-4
- KŘÍBEK, Jan. *Střelné zbraně: pro učně 2. ročníku učebního oboru puškař, předmět "Střelné zbraně"*. Část 1. PC-DIR, Brno. 1995, ISBN 978-80-8589-509-4
- KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav et. Al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8 vyd. Plzeň – Brno. Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, 430s. ISBN 978-80-7380-550-0
- KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7380-108-3

- MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část a poměr k jiným právním systémům*. 6., upr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2014, 499 s. ISBN 978-80-7380-531-9
- ONDŘEJ, Jan, ŠTURMA, Pavel, BÍLKOVÁ, Veronika, JÍLEK Dalibor. *Mezinárodní humanitární právo*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010, xxiii, 238 s. ISBN 978-80-7400-185-7
- ONDŘEJ, Jan. *Odzbrojení – prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*. 2. Rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2008. ISBN 978-80-7380-129-8
- PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav a kol. *Rekodifikované mezinárodní právo soukromé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. 194s. ISBN 978-80-87146-94-1
- POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 6., dopl. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, xxiii, 533 s. ISBN 978-80-7400-398-1
- SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky: komentář*. 1. vyd. Praha: Beck, 2007, XIV, 2007, XIV, 935 s. ISBN 978-80-7179-869-9
- SMOLÍK, Josef. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 229 s. ISBN 9788024751313
- ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, 820 s. ISBN 978-80-7400-116-1
- ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5
- TAN, Andrew (eds.). *The Global Arms Trade: A Handbook*. Routledge. 2010. ISBN 978-1-203-85145-6
- TICHÝ, Luboš, ARNOLD, Rainer, ZEMÁNEK Jiří, KRÁL Richard, DUMBROVSKÝ, Tomáš. *Evropské právo*. 5. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xlii, 756 s. ISBN 978-80-7400-546-6
- TRYBUS, Martin. *Buying Defence and Security in Europe*. Cambridge University Press. 2014. ISBN 978-1-107-00250-0
- VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2006, s. 829

- WAGNEROVÁ, Eliška et al.: *Listina základních práv a svobod: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, xxv, 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6
- WAISOVÁ, Šárka. WAISOVÁ, Šárka. *Mezinárodní organizace a režimy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 255 s. ISBN 978-80-7380-109-0
- WELTER, Anna. *Enforcing European Union Law on Exports of Dual-use Goods*. Oxford: Oxford University Press. 2009. ISBN 978-0-19-954896-5
- WEZEMAN, Pieter, D., WEZEMAN, Siemon, T. *Trends in international arms transfers*, 2014. SIPRI Fact Sheet. March 2015

5. Články / Odborné časopisy

- BABKA, Tomáš, MYLKOVÁ, Petra. *Možnosti státu v přidělování zakázek strategického významu*. Parlamentní institut. Studie č. 5.312, květen 2011
- BARANOVSKY, Vladimir. *Russia: A Part of Europe or Apart from Europe? International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-). Vol. 76, No. 3, Europe: Where Does It Begin and End? (Jul., 2000), pp. 443-458*
- BAUER, Sibylle; BROMLEY, Mark. *The European Union Code of Conduct on Arms Exports: Improving the Annual Report*. SIPRI Policy Paper. Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), 2004, no. 8
- BIERSTEKER, Thomas. *Sanctions, Entry prepared for the Oxford Companion to International Relations*, The Graduate Institute Geneva, 2013
- CARTER, Barry, E., *International Economic Sanctions: Improving the Haphazard U.S. Legal Regime*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988
- DRULÁKOVÁ, Radka, ROLENC, Martin, Jan, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Sankční politika Evropské unie: typy sankčních opatření a vztah k sankcím Rady bezpečnosti OSN*. *Současná Evropa* 02/2011
- DRULÁKOVÁ, Radka, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. *Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí*. *Mezinárodní vztahy*. 2009, 44, č. 1
- GROHMANN, Jan [online]. *Českým zbrojovkám se daří. Vyvážejí do čtyř kontinentů*. *Ekonomický deník*. 11.03.2015. [cit. 27.6.2015]. Dostupné z <http://ekonomicky-denik.cz/ceskym-zbrojovkam-se-dari-vyvazeji-do-ctyr-kontinentu/>
- KOLÍN, Vilém. *Hospodárný, efektivní a udržitelný rozvoj vojenských schopností ČR: zbožné přání nebo politická nutnost?*. *Obrana a strategie*, 2010, 2: 121-131

- KREUTZ, Joakim. *Hard Measures by a Soft Power? Sanctions policy of the European Union*. Bonn: International Center for Conversion
- KŘÍŽ, Zdeněk. Nato transformation and the summit in bucharest. Towards the organisation of collective defence, collective security or cooperative security. *Obrana a strategie*. 2008
- SIEGL, Erik. *Možnosti a limity OBSE při prevenci vnitropolitických konfliktů*. Mezinárodní vztahy, Severní Amerika, 36, bře. 2001
- SOBEK, Tomáš. *Nemorální právo*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010, 423 s. ISBN 978-80-904024-7-8.
- TVRDÝ, Jiří. Mezinárodní sankce - často přehlížená povinnost. *Právní rádce*. 2009, 12, I-IX
- Waisová, Šárka. Teorie mezinárodních režimů. *Mezinárodní vztahy*. 2002, vol. 37, no. 2, s. 49-66

6. Elektronické zdroje / web

- ARDENT BRNO, spol. s r.o, KOCOUREK, Jan [online]. *Oborová příručka pro živnost vývoj, výroba, opravy, úpravy, přeprava, nákup, prodej, půjčování, uschovávání, znehodnocení, ničení zbraní, střeliva, výbušnin*. Hospodářská komora České republiky. Odbor Informačních míst pro podnikatele. 2009 [cit. 18.8.2015]. Dostupné z www.socr.cz/file/1395/26_zbrane_a_strelivo.pdf
- BIS [online]. *Obchod s vojenským materiálem a proliferace* [cit. 16.7.2015]. Dostupné z <http://www.bis.cz/zbrane-hromadneho.html>
- BIS [online]. Výroční zpráva 2013 [cit. 14.7.2015]. Dostupné z <http://www.bis.cz/n/2014-10-27-vyrocnizprava-2013.html>
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION [online]. *User's Guide to Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment*. 2009 [cit. 9.11.2014]. Dostupné z <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%209241%202009%20INIT>
- ČTK [online]. *Česko ratifikovalo mezinárodní smlouvy o obchodu se zbraněmi* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z <http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/cesko-ratifikovalo-mezinarodni-smlouvu-o-obchodu-se-zbranemi-1122039>
- DANDA, Oldřich. [online]. *NBÚ chce proklepnout zbrojařské firmy, zda je neovládají podezřelí lidé* [cit. 1.7.2015]. Novinky.cz. Dostupné

z <http://www.novinky.cz/domaci/372991-nbu-chce-proklepnout-zbrojarske-firmy-zda-je-neovladaji-podezreli-lide.html>

- EUROPEAN COMMISSION [online]. Report from the Commission to the European Parliament and the Council on Transposition of Directive 2009/43/EC simplifying terms and conditions for transfer of defence-related products within the EU. [cit. 10.7.2015]. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0359&from=CS>
- EUROPEAN COMMISSION [online]. Sankce (společná zahraniční a bezpečnostní politika). [cit. 1.7.2015]. Dostupné z http://www.celnisprava.cz/cz/dalsi-kompetence/ochrana-spolecnosti-a-zivotniho-prostredi/Documents/sankce_cs.pdf
- HOUDA, Přemysl. Má lustrační zákon stále smysl? [online]. *Česká pozice. Internetový magazín deníku Lidové Noviny a serveru Lidovky.cz*. 2014 [cit. 28.10.2015]. Dostupné z http://ceskapozice.lidovky.cz/ma-lustracni-zakon-stale-smysl-dmp-/tema.aspx?c=A140112_232137_pozice_138331
- HUFBAUER, Gary, OEGG, Barbara. *Economic sanctions for foreign policy purposes*, in: KERR, William A., GAISFORD, James, D. (eds.), *Handbook of International Trade Policy*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2007
- JUKL, Marek. Současné trendy MHP v oblasti zákazu některých konvenčních zbraní [online]. *Český červený kříž*. 2004 [cit. 2.7.2015]. Dostupné z <http://www.cervenkykruz.eu/cz/trendy.aspx>
- KLANG, Mikuláš. [online]. *Zbrojovky vyvezly zbraně za 7 miliard, prodávaly i represivním režimům* [cit. 15.7.2015]. *Aktuálně.cz*. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/vyvoz-zbrani-z-ceske-republiky-dms-/domaci.aspx?c=A130926_211140_domaci_klm
- KLAUS, Václav. [online]. *Václav Klaus v Baku o budoucnosti vztahů Ruska a Západu*. *Global Forum Baku*, Baku, 28. dubna 2015. [cit. 27.6.2015]. Dostupné z http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/klaus-rusko-patri-doevropy_341155.html#.VY7oWCRIvMM
- MPO [online]. *Certifikace příjemců je klíčovým prvkem zjednodušeného systému udělování licencí* [cit. 7.8.2015]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument105385.html>
- MPO [online]. *Upozornění pro držitele povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem* [cit. 15.7.2015]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument75257.html>
- MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice*

- za rok 2013 [cit. 15.11.2014]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument151254.html>
- MPO [online]. *Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v české republice za rok 2014.* [cit. 25.10.2015]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument151254.html>
 - MPO [online]. *Základní informace k elektronické Licenční správě* [cit. 20.7.2015]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument118765.html>
 - MPO [online]. *Základní informace oddělení mezinárodních kontrolních režimů* [cit. 3.7.2015]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument10749.html>
 - MPO [online]. *Základní informace oddělení vojenského materiálu* [cit. 4.8.2015]. Dostupné z <http://www.mpo.cz/dokument55858.html>
 - MZV [online]. *Mezinárodní kontrolní režimy* [cit. 3.7.2015]. Dostupné z http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/kontrola_exportu_zbrani/mezinarodni_spoluprace/mezinarodni_kontrolni_rezimy_obecn_a.html
 - MZV [online]. *Smlouva o obchodu se zbraněmi vstupuje v platnost po ratifikaci Českou republikou.* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/x2014_09_25_smlouva_o_obchodu_se_zbranemi.html
 - MZV [online]. *Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní* [cit. 10.11.2014]. Dostupné z http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/cr_a_odzbrojeni/konvenčni_zbrane/umluva_o_zakazu_nebo_omezeni.html
 - SHAH, Anup [online]. World Military Spending. *Global Issues*. 30 Jun. 2013. Web. 27 Jun. 2015. [cit. 27.6.2015]. Dostupné z <http://www.globalissues.org/article/75/world-military-spending>
 - SIPRI [online]. *Arms Embargoes Database*. [cit. 9.11.2014]. Dostupné z <http://www.sipri.org/databases/embargoes>
 - SIPRI Yearbook 2015 [online]. *International arms transfers and arms production*. [cit. 27.6.2015]. Dostupné z <http://www.sipri.org/yearbook/2015/10>
 - SVĚTNIČKA, Lubomír [online]. *Slováci se po letech zbaví záludných kazetových bomb*. iDNES.cz. 16. dubna 2015 [cit. 14. 7. 2015]. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/slovensko-znici-kazetovou-munici-dr3-/zpr_nato.aspx?c=A150416_155330_zpr_nato_inc

- U.S. Mission to the OSCE [online]. OSCE Structures and Institutions. [cit. 1.7.2015]. Dostupné z http://osce.usmission.gov/archive/misc/infoosce_inst.html
- UNITED NATIONS [online]. *Document No. A/52/298. 27 August 1997. General and complete disarmament: small arms.* [cit. 18.8.2015]. Dostupné z <http://www.un.org/depts/ddar/Firstcom/SGreport52/a52298.html>
- UNODA [online]. Treaties Database – Slovakia [cit. 14. 7. 2015]. Dostupné z <http://disarmament.un.org/treaties/s/slovakia>

7. Judikatura

- Nález ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, [13/1997 USn.]
- Rozsudek ESD ze dne 7. června 2012, sp. zn. C 615/10 ve věci *Insinöörtoimisto InsTiimi Oy*
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 3. 2000, čj. 30 Ca 225/99-29
- Rozsudek Městského soudu v Praze, 10 Ca 62/2005-40, [1206/2007 Sb. NSS]
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 7 As 28/2013 – 35 [Výběr NSS 4013/2013]
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2010, čj. 1 As 28/2010-86 [2128/2010 Sb. NSS]
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze čj. 6 A 191/94-32 ze dne 22. 9. 1995 [SJS 157/1997]
- Stanovisko generální advokátky Juliane Kokott, přednesené dne 19. ledna 2012 ve věci *Insinöörtoimisto InsTiimi Oy*, sp. zn. C-615/10

8. Kvalifikační / odborné práce

- DVOŘÁK, Ondřej. *Mezinárodní obchod se zbraněmi de lege lata a de lege ferenda.* Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Právnická fakulta
- CHOVANČÍK, Martin. *Efektivita zbrojného embarga ako nástroja manažmentu ozbrojených konfliktov.* Brno, 2014. Dizertační práce. Masarykova Univerzita. Fakulta sociálních studií

- JANČÁRKOVÁ, Taťána. Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a její místo v ruské zahraniční a bezpečnostní politice. Praha, 2010. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd
- KEJZLAR, Pavel. Právní aspekty zahraničního obchodu se zbraněmi. Rigorózní práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta
- KRBAŤOVÁ, Anna. Mezinárodní úprava obchodu s ručními zbraněmi. Praha 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta
- MATOCHA, Jakub. *Právní limity přeshraničního pohybu vojenského materiálu*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta
- MATOCHA, Jakub. *Zbrojní embargo jako nástroj mezinárodního práva*. Praha, 2012. Studentská vědecká a odborná činnost. Univerzita Karlova. Právnická fakulta
- MAZÚCH, Tomáš. *Mezinárodní obchod s vojenským materiálem z pohledu českého práva*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta
- SÁŇKA, David. *Zbrojní průmysl v ČR - historie a perspektivy*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Fakulta mezinárodních vztahů
- SINGOVSKÁ, Radka. Dotčený orgán ve veřejné správě. Brno 2010. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Právnická fakulta
- ŠVESTKA, Jaroslav. *Výzbrojní politika ozbrojených sil České republiky*. Brno, 2006. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Fakulta sociálních studií
- ZEC, Ivan. *Unijní a česká právní regulace dovozu a vývozu zbraní*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Právnická fakulta

Abstrakt

Obchod s vojenským materiálem z pohledu českého a slovenského práva

V souvislosti s navrhovanou novelou českého zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem vzniká otázka, zda český právní řád poskytuje vhodné prostředí pro podnikatele na jedné straně, a zda zároveň chrání bezpečnostní zájmy státu a mezinárodního společenství na straně druhé. Práce je zaměřena na vzájemné porovnání české a slovenské právní úpravy v této oblasti s cílem identifikovat, který z obou z právních řádů je pro zbrojní podnikatele z hlediska právně-administrativní náročnosti přívětivější. Dalším cílem předkládané práce je mj. zhodnocení případných rozdílů v obou právních úpravách při zvážení důsledků jejich aplikace s ohledem na zbrojní podnikatele.

Práce se skládá ze tří hlavních částí. První část se věnuje teoretickému vymezení zkoumaných právních norem s důrazem na mezinárodní právo soukromé. Vymezeny jsou všeobecně známé pojmy jako např. zbraně, obchod se zbraněmi či vojenský materiál. Druhá část práce je věnována mezinárodněprávnímu základu zkoumané problematiky se zohledněním nejznámějších mezinárodních smluv či klíčových evropských předpisů tvořící jádro obchodu s vojenským materiálem. Třetí část práce porovnává samotné zákony o zahraničním obchodu s vojenským materiálem v České a Slovenské republice.

V závěru práce bude snaha identifikovat nejzřetelnější rozdíly v obou právních úpravách, které mohou být rozhodující při potencionálním rozhodování zbrojních podnikatelů o otázce, ve kterém státě s vojenským materiálem podnikat.

Klíčová slova

Vojenský materiál, obchod se zbraněmi, povolení, licence, srovnání české a slovenské právní úpravy

Abstract

Trade in military material: the Czech and Slovak law perspective

Whether the Czech legislation provides suitable environment for businessmen on one side, and whether it protects the security interests of the state and international community at the same time, is a question that arises in connection with the proposed amendment to the Czech Act No. 38/1994 Coll., on Foreign Trade in Military Material. This thesis focuses on the mutual comparison of the Czech and Slovak legislation in this field and its purposes is to identify which one of the legislations is more arms businessmen friendly in terms of legally-administrative costingness. Further purpose of the thesis is, inter alia, assessment of eventual differences between the two legislations while considering the impacts of their application on arms businessmen.

The paper consists of three main parts. The first part is dedicated to the theoretic frame of the legal regulations in question with emphasis on the private international law. It contains the definitions of the well-known terms such as arms, trade in arms or military material. The second part focuses on international legal basics of the issue in question with respect to the most noted international treaties or key European regulation forming core of the trade in military material. The third part of the thesis compares the acts on international trade with military material in the Czech and Slovak Republic.

The last part aims to identify the most evident differences between the two legislations that can be decisive for potential decision-making of the arms businessman in respect of the question in what state they shall conduct their business in military trade.

Key words

Military materials, arms trade, permit, license, comparison of Czech and Slovak legislation